

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜ. Η. ΜΕΛΑΝΟΦΡΥΓΔΟΥ

Η ΕΝ ΠΟΝΤΩ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΗΤΟΙ

ζομιτα, παροιμίαι, αντίγματα
πρὸς δὲ τὰ ἔθιμά τοῦ γάμου εν Χαλδίᾳ
κτλ. κτλ.

ΚΑΙ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

ΕΝ ΒΑΤΟΥΜ
ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1910

ΤΑ ΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΣΩΝ

ΣΟΙ

ΤΗ ΑΓΑΠΗΤΗ ΜΟΙ ΠΑΤΡΙΔΙ

ΤΑ ΠΕΙΝΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΠΟΙΗΣΕΙΣ	
Α' ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ	27
Β' ΕΠΙΚΑ	31
Γ' ΕΡΩΤΙΚΑ	59
ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ	70
ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ	94
ΚΛΙΣΕΙΣ	97
ΕΠΙΘΕΤΑ	99
ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ	100
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ	100
ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ	100
ΡΗΜΑΤΑ	102
ΑΚΛΙΤΑ (ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ, ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ, ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ, ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ)	109
ΝΕΩΤΕΡΑ ΔΙΣΤΙΧΑ	110
ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ	112
ΑΝΑΛΕΚΤΑ	116
ΕΘΙΜΑ ΓΑΜΟΥ (ΕΝ ΧΑΛΔΙΑ.)	117
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ	126

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τοῦτο τέλος ἐργασία πυρετώδης καὶ συπηματική διενεργεῖται ἐν τῇ Αὔρᾳ πρὸς ἔξερεύησιν καὶ περιγραφὴν οὐ μόνον τῶν κατοικουμένων μερῶν τῆς Γῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀκατοικήτων καὶ ἕνεκα τοῦ ἀφορήτου καύσωνος, εἴτε ἕνεκα τῶν αἰωνίων πάγων ἀπροσπελάστων χωρῶν, μικρὰ σχετικῶς ἐργασία ἐπιτελεῖται ὑφ' ἡμῶν πρὸς ἔξερεύησιν τῆς δεδοξασμένης πατρίου γῆς, καὶ ἐλαχίστη προσοχὴ δίδεται διὰ τὸς μακρὰν τοῦ κέντρου χώρας, ὥσει μὴ εἶχον καὶ αὐταὶ τὰς παραδόσεις των, τὴν εὐκλεᾶ ιστορίαν, τὰ ἀρχαιοπρεπῆ ἥθη; ὥσει μὴ εἶχον νὰ ἐπιδείξων καὶ αὐταὶ μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας μέρη, ἔνθα λαμπραὶ σελίδες τῆς πατρίου ἵσοις ἔξεινλίχθησαν καὶ γεγονότα σπουδαιότατα διεδραματίσθησαν. Η δὲ χώρα ἡ μᾶλλον περιφρονηθεῖσα, ἡ μᾶλλον ἀγνοηθεῖσα, ἡ οὐτε ἐν τριτοῖς, οὐτε ἐν τοῖς τετάροτοις κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον τεθεῖσα ὡς πρὸς τὴν ἔξετασιν καὶ ἀναδίφησιν τῆς πατρίου ιστορίας καὶ γεωγραφίας εἴτε τολμῶ νὰ εἴπω ἡ Χαλδία, ἡ δεδοξασμένη αὕτη γενέθλη τοῦ ἀργύρου, τὴν ιστορίαν τῆς δύοις πέπλος σκοτεινὸς εἰσέτι περικαλύπτει. Αἰτία δὲ τούτου μοι φαίνεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐλλειψις πηγῶν ἀξιοπίστων περὶ τῆς ἀρχαίας καταστάσεως τῆς χώρας, τοῦ τρόπου καὶ τοῦ χρόνου καθ' ὅν τὰ βάροβαρα φῦλα τὰ κατοικοῦντα αὐτὴν ὑπεκώδησαν εἰς τὸν ἀποίκους "Ἐλληνας" κτλ. ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ ἡ ἀπόστασις τῆς χώρας ἀπὸ τοῦ κέντρου καὶ ἡ ἐλλειψις συγκοινωνίας, καθισταμένης οὕτω δυοχεροῦς, ἀν μὴ ἀδυνάτου τῆς ἐνταῦθα ἐπιοκέψεως, πλὴν εἰς διλίγους μόρον ἐπιπολαίως ὡς τὰ πολλὰ ἔξετάπαντας καὶ περιγράψαντας τὰ καθ' ἡμᾶς.

Καὶ τόσον περιεφρονήθη ἡ Χαλδία (καὶ δὲ Πόντος ἐν γένει δύναμαι νὰ εἴπω) ὥστε εἰς δλους σχεδὸν τὸν ἐκδοθέντας χάρτας τῆς M. 'Ασίας⁴ περισταταὶ δλως φαντασιωδῶς καὶ μετὰ σπουδαιοτάτων σιασ, καὶ τὸν τοῦ δεινοῦ γεωγράφου Κείπερτ σχεδίασθαι συγχέαληνικῶν ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ται δ Βόασις μετά τοῦ Χαροπίων καὶ πλεῖσται ἄλλαι ἀγαρούμεναι παρατηροῦνται, ἐνῷ καὶ δ σοφὸς τῆς Γεωγραφίας καθηγητὴς ἐν τῇ Μ. τοῦ Γένους Σχολῇ κ. Β. Μυστακίδης ἐν τῷ ἑσχάτω; ἐκδοθέντη ὑπὸ αὐτοῦ χάρτῃ τῆς Μ. Ἀσίας τοποθετεῖ τὸ Διοροῦλ (τὴν "Ἄρδασσαν"¹ προφανῶς, ἀφοῦ Τοροῦλ οὔτε πόλις οὔτε κώμη ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνον περιφέρεια, ὑποδιοίκησις) εἰς ἀπόστασιν μιλίων ἀπὸ τοῦ Κάνιος, διερχομένου διὰ μέσου τῆς Ἄρδασσης. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ σπουδαιότερον γεγονός τοῦ Πόντου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, δ λαμπρὸς τίτλος δόξης, δν διεκδικεῖ ἡ χώρα αὗτη εἰς τὴν μακράν, ἔνδοξον καὶ περιπετειώδη ιστορίαν τῆς κλασσικῆς περιόδου, ἡ διάβασις λέγω τοῦ ἐνδόξου μυριαγωγοῦ Ξενοφῶντος μετὰ τῆς εναρίθμου μὲν ἡρωϊκωτάτης δμως στρατιᾶς τοῦ παραμένει μέχρι σήμερον ζήτημα ἀλυτον, ἀγνοεῖται δὲ πόθεν ἀκριβῶς διέσχισε τὴν Χαλδίαν καὶ τὸν Πόντον δνοσταλγῶν ἐκεῖνος στρατός, καὶ πόθεν ἔμπλεως χαρᾶς καὶ ἀγαλλισσεως ἔχαιρεται τὸ προάγγελον τῆς σωτηρίας τοῦ ὑρὸν στοιχεῖον.

"Ἄλλ" ἐκτὸς τῆς γεωγραφίας καὶ ἡ ιστορία τῆς Χαλδίας μεγάλα παγουσιάζει χάσματα, ἐκάποτε δὲ εἰς τὰ περὶ αὐτῆς γραφόμενα ἐπαναλαμβάνονται τὰ στερεότυπα «τὰ δ' ἐπέκεινα τερτιώδη καὶ τραγικά, ποιηταὶ καὶ μυθογράφοι νέμονται, καὶ οὐκίτ' ἔχει πίστιν οὐδὲ

1 "Ἄρδασσα" εἶνε πρωτεύοντα τῆς ὑποδιοικήσεως (Κατίλλαχμον) τοῦ Τορούλ, στρατιῶς ἐμπορικός, ὃτου ὁμογενεῖς κυρίως ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἐμπορεύονται. Ἐν τοῖς ἐπιτήμοις ἐγγράφοις ἀναφέρεται πάντοτε τὸ ὄνομα Τορούλ. "Ανωθεν τῆς Ἄρδασσης ἐπὶ τῆς κορυφῆς πάντοτε τὸ ὄνομα Τορούλ.

μη "Ἄρδασσόπολις εἰς τὸ ἄσμα τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι:

«Ἄτοι σὴν Ἀρδασσόπολιν σὴ Τρίχας τὸ γεφύρι»,

Μήπως τὸ ὄνομα ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ Ἀρτα, ὡς καὶ ἄλλα ἐπιγράφει 'Αμβροκάντων, Δέρρακινα, Αὐλίκινα, Χαράκηρ, Σχραντερ κτλ.

πρὸς πόλεις 'Ηπειρωτικά;

σαφήνειαι» (Πλ: Θησεύς), οιδεὶς δὲ ἐξ δοσῶν τοῖλάχιστον γνωρίζομεν ἐπελήγθη σοβαρᾶς καὶ ἐνδελεχοῖς μελέτης περὶ τῆς ἴστι γρίας; αὐτῆς, ὥστε ἀναδιφῶν τὰς διαφόρους περὶ Χαλδίας πραγματειώμενις διαιριθάς, τὰ σωζόμενα χειρόγραφά, τοὺς ιώδικας, καὶ λ. σινάλγων δὲ ἐπιτοπίως πληροφορίας περὶ τῶν ἔρειπωμένων πύργων καὶ φρουρῶν, τὰ σινθέσης ἴστορίαν τυρεχῆ, πλήρη καὶ ἀξίαν λόγου. Πί δὲ ἔργασία αὗτη πολλοῦ κόπου καὶ χρόνου, ἀλλὰ πλειστέρων γνωσσῶν δεομένη δὲν ἐπεχειρήθη εἰσέτι καὶ.... ἂς ἐκπίσωμεν, ἵνας ἐπιτευχθῇ ποιε. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐπιοεῖται πόσον μικρά περὶ τῆς Χαλδίας γνωρίζομεν ἐξ εἰδίσεων ἐγκατεσπαρμένων εἰς περιοδικὰ καὶ πραγματείας· τὸ δὲ πρό τινων ἐτῶν ἐκδοθὲν Σχέδιασμα περὶ τῆς Χαλδίας τοῦ φιλοπόνου καὶ ἀξεπαίρου φίλου κ. Ιωάννου Ἐλευθεριάδου ἀδυνατεῖ καθὸ ἀπλοῦν σχεδίασμα ν' ἀγαπληρώσῃ τοιαύτην οδοιώδη ἔλλειψιν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα τῶν κατοίκων ἡ περιλάληλος Πορτικὴ ἢ Τραπεζούντακή διάλεκτος, περὶ τῆς δούιας ἐσχάτως τοσοῦτος πάταγος ἐξηγέρθη, ἐλίξιστη ἡρευνήθη καὶ ἐξητάσθη φιλολογικῶς, γλωσσολογικῶς, καίτοι τιγχάνει ὡς γνωστὸν μία τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ πλουσιωτέρων διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης¹, πλῆθος δὲ γλωσσικῶν αὐτῆς μνημείων, φομάτων, παροιμιῶν καὶ λ. ἀπαραμίλλων κατὰ τὸ κάλλος, τὴν ἀφέλειαν, τὴν λαμπρότητα, διατελεῖ εἰοέτι ὕγρωσιον· ἐάν δὲ ἐδημιουρεύθησάν τινα περὶ αὐτῆς, ταῦτα εἴτε μυρογραφία, σκιαγραφοῦσαι ἀπλῶς τὸ ζήτημα, ἀλλ' οὐδόλως ἀναλύονται συστημα-

1 Ο σεβχστὸ; καθηγητὴ; τοῦ Ἐθνικοῦ Πχνεπιστημείου καὶ σοφὸς γλωτσολόγος Γεώγριος Χατζιδάκης ἐν τινι κρίσει δικγωνίσματος λέγει τὰ ἔξη; περὶ τῆς Ποντικῆς διαλέκτου «.... Καὶ ὅμως ἡ διάλεκτος αὕτη (ἡ Ποντική) διά τε ἄλλα καὶ διότι πρὸς τὰ ἀρχαιόθεν κληρονομήσεντα προσῆλθον καὶ ἀνεμείχθησαν ἄλλα μὲν κατὰ τοὺς Βυζαντικοὺς χρόνους διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν τοῦ Κράτους, ἄλλα δὲ βραδύτερον ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Τραπεζούντος, καὶ ἄλλα τέλος; ἐν τοῖς καθ' ἡμίσει χρόνοις διὰ τὰ σχολεῖα, τὸν τύπον καὶ οὔτε ὄλιγχ, οὔτε πάντοτε εὔκολα πρὸς λύσιν παρέχειν προτελέσθαι ταῦτα».

τικῶς καὶ διαλευκάνωσαι αὐτό. Εἰς ταῦτα δὲ ἐς προσθέσωμεν τὰ λοχαιεποεπῆ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων, τὰ πλεῖστα ἀπόκοτα ἡ συνέχεια τῶν ἐθίμων τῶν εἰδωλολατρῶν ἡμῶν προγόνων, τὰς δειοιδαιμονίας, κἄλλ. Πάιτα ταῦτα μαρτυροῦντα διαπρουσίως τὴν καταγωγὴν ἡμῶν δύνανται ἔξερευνώμενα πολλὰ ζητήματα τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τῶν ἀρχαίων νὰ διαφωτίσωσιν ἐπαρκῶς.

*Η πατρὸς μας Χαλδία καὶ γενικώτερον δὲ Πόντος είνε ἀπὸ τὰς δλίγχες ἐκείνας χώρας δπου οὔτε ἡ ἀκάματος φιλοπονία τοῦ ἀρχαιοδίφου ἀνεσκάλενσεν δλην τὴν κόνιν, τὴν καλύπτουσαν τὰ περὶ αὐτῆς πραγματευόμενα καὶ ἐν ἀνηλίοις ἀποθήκαις κατακείμενα χειρόγραφα, οὔτε ἡ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου ἔφερεν εἰς φῶς δλον τὸν ἀρχαιολογικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν πλοῦτον, δν ὡς χώρα Ἑλληνικὴ καὶ πλουσία ἄλλοτε πιθανὸν νὰ ἐγκλείῃ¹, ἀλλ' οὔτε τὸ κόσκινον τοῦ γλωσσολόγου ἐκαθάρισε καὶ ἐταξιθέτησε τοὺς μαργαρίτας, οὓς ἡ διάλεκτος αὗτη ἐμπεριέχει, παρθένον δὲ διατελεῖ τὸ ἔδαφος τῆς Χαλδίας ώσει ἀπετέλει μέρος ἀγνώστου χώρας.

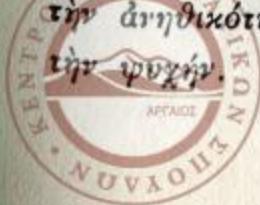
Βεβαίως οὐ τοῦ παντὸς δπως εἰς τὰ λεπτεπίλεπτα ζητήματα τῆς γλωσσολογίας ἀσχοληθῆ, οὔτε δπως εἰς τὰ μύχια τῆς πολυδαιδάλου καὶ δυσευρήτου ιστορικῆς ἀληθείας ἐμβαθύνη, ἀλλὰ τούλαχιστον δὲν θὰ ἡτο καὶ τόσον δύσκολον νὰ σκιαγραφήσῃ ἐκαστος τὴν πατρίδα του, νὰ περιστρέψῃ τὸν θησαυρὸν τῆς γλώσσης, εἴτε εἰς δημώδη ἀσμata εἴτε εἰς παροιμίας καὶ φράσεις κτλ. Τὴν περὶ τὴν πάτριον ιστορίαν σιωπήν δὲν δικαιολογεῖ ἀποχρόντως ἡ ίδεα δτι δὲν είνε δλοι ἴκαροι νὰ διαπραγματευθῶσι τοιαῦτα ἀκανθώδη καὶ βαθείαν μελέτην ἀπαιτοῦντα ζητήματα ταῦτα, ἀφοῦ καὶ ἀπλῆ τῶν πραγμάτων ἐξιστόρησις δύναται μεγάλως νὰ συμβάλῃ παρέχονσα τὸ ἐνδόσιμον τοῖς εἰδόσι, καὶ ὑλικὸν πρόχειρον ἐφ' οὖν ἡ ἀσχοληθῶσιν αὕτη δὲ ἡ κυριωτέρα αἰτία ἡ προαγαγοῦσά με νὰ ἐπιχειρήσω τὴν εἰς δημοσιότητα παράδοσιν τῆς παρούσης συλλογῆς.

1 Ἐν Αύλιανη ἐπληροφορήθην δτι πρὸ ἐτῶν χωρικός τις σκάπτων ἀγρόν, κείτενον παρὸ τὴν θέσιν Πχλαίκαστρον (οὔτενος μικρὸ ἀρτεπικό σώζονται) εὔρε βέλος σιδηροῦν, τὸ ὅποιον οντότητα ποιησει διὰ τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖά του.

Είς τὴν σύνταξιν καὶ παρασκευὴν φιλολογικῆς καὶ ιστορικῆς μελέτης περὶ τῆς Χαλδίας, δποίαν αἱ σημεριναὶ πρόσοδοι τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτοῦσιν, οὐδὲ δικαιοῦμαι, οὐδὲ τὴν ἀρμοδιότητα ἔχω· αἱ δὲ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἀσχολίαι μου οὕτε τὸν ἀπαιτούμενον μοὶ ἔγκατακείπουσι καὶ οὐδὲν δπως τοῦ λάχιστον διὰ προχείρων ἐπεξηγηματικῶν σημειώσεων καταστήσω τὴν συλλογὴν δπωσοῦν, εὐπρόσθιον. "Ας μὴ προσδοκῶσι λοιπὸν οἱ ἀναγνῶσται φιλολογικὰς ἔρμηνειας παρὰ συλλογῆς, σκοπὸν προθεμένης κυρίως δπως καταστήσῃ γνωστὰ εἰς τοὺς κοινὸν τὰ προγονικὰ ἡμῶν, κειμήλια, τὰ ἀθάρατα ποιήματα καὶ τὰς πρατικωτάτας δσον καὶ ἐπαγγείων καὶ ἐκφραστικὶς παροιμίας, πλήρη συλλογὴν τῶν δποίων πρῶτος ἐκδίδω. Ἐπομένως οὕτε δάφνας φιλολόγου, οὕτε περιγαμηνὰς ιστοριογράφου διεκδικῶν ἀνέλαβον τὸ ἄχαρι καὶ ἐπίπονον ἔργον τοῦ συλλέκτου, ὅλλ' δπως δώσω καὶ τοῖς λοιποῖς πατριώταις τύξιν, ἵνα ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν συλλογὴν καὶ δημοσίευσιν τῶν γλωσσικῶν μυημείων, δι' ὧν ἡ πάτριος ιστορία εἰνε δινατίδν τὰ διαφωτισθῆ, συγχρόνως δὲ τὰ διασαφημισθῆ διδιωτικὸς βίος τῶν ἀρχαίων. Οἱ κοίνωνιες λοιπὸν τὸ εὐτελὲς τοῦτο ἔργον ἀς μὴ κοίνωσιν ὡς ἔργον εἰδοῦ φιλολόγου καὶ ἀρχαιολόγου, ὅλλ' ὡς ἀτελὲς σκιαγράφημα ἀκραιφροῦς λάτρου τοῦ προγονικοῦ μεγαλείου, ἀταποσπάστως ἔχομένου τῶν βαθμηδὸν, ὡς μὴ ὥφελε, φθινότων καὶ εἰς ξενικά, φθαροποιὰ καὶ ἡθοφυθόρα ὑποχωρούντων σεμνῶν κοὶ θυντορεπῶν ἰθῶν καὶ ἐθίμων.

Μάλιστα μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν μον πιστεύω δτι θὰ εὑρεθῶσι δυστυχῶς τινές, οἵτινες τὰ ἀπλὰ δσον καὶ εὐφάντιστα ταῦτα προγονικὰ ἔπη θὰ θεωρεῖσασιν ὡς ληρήματα κοινολήρων καὶ ἐωλοκρασίας, θ' ἀποστρέψωσι δὲ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν ἐνθουσιωδῶν τούτων ἀσμάτων, ἄτινα τὰς παρελθούσας γενεὰς ἔτερψαν, ἐγαλούχησαν, ὠδήγησαν, συνεκίνησαν. Διὰ πολλοὺς αὐτῶν προτιμώτερα τῶν ἀδαμάντων τούτων, εἰς οὓς ἔγκαταπτρίζεται σαφῆς καὶ μεγαλοπρεπῆς ἡ ψυχὴ τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ ἀποκρυστιαλλοῦται ἡ ἀφελής, εὐτυχῆς καὶ ἀμέριμνος ζωή, εἰνε τὰ ἀηδῆ κοσκυλμάτια, ἄτινα ἐμπνεύσεις πρόχειροι καὶ στιγμιαῖαι τυγχάνοντα, ἔχουσιν ἀνατιλέκτως δι' αἰτούντος τὸ μέγα προσόν, δτι διοχετεύουσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν τὴν ἀνηθικότητα καὶ ἔκλυσιν, γαργαλίζοντα τὰ πάθη καὶ ἐξαγριοῦντα τὴν ψυχήν.

Εἰδε ἐκ τῆς ἀναγράσεως τῆς Συλλογῆς ταύτης τὰ δυνηθῶσιν οὗτοι ν' ἀντλήσωσι τὴν ἀτεκλάλητον εἰφροσύνην, τὴν ἱδύτητα καὶ γαλήνην, ἢν ἔχει δὲ συλλέκτη: ἀνιλήῃ, καὶ εἶδε ἐν τοῖς μαραντομένοις τούτοις ἀνθυλλίοις τῆς προγονικῆς ποιήσεως δυνηθῶσι τὰ κατανοήσωσι καὶ αἰσθανθῶσι κλίσιν πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἀθάνατα ἔπη!

Εἴδε αἱ ἀπηχήσαις αὗται τῶν προγονικῶν θλίψεων καὶ χαρῶν, συγκινήσων καὶ θνητῶν νῦν γίνωσκεν ἀποδεκταὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μόλις διὰ μιᾶς γενέτερης χωρίζομένων ἐκείνων οἵτινες δι' αὐτῶν ἐποάφησαν πνευματικῶς καὶ δι' αὐτῶν ἔξεδήλωσαν, ἔψαλαν καὶ ἔξωγράφησαν τὴν ζωὴν των! Ἐάν δὲ ἡ ζωὴ αὕτη ἡ πλήρης πικριῶν καὶ θλίψεων καὶ κικούχιον, ἡ πολυκύμαντος καὶ ἀπλοϊκὴ αὕτη ζωὴ ἐνέχει σπουδαιότητά την διὰ τοὺς ἀπογόνους, πολὺ βεβαίως περισσοτέραν θά ἔχωσι τά λαϊκά ἔπη, αἱ ἐκδηλώσεις αὗται τοῦ λαϊκοῦ βίου, τὸν δποῖον ἐν τοῖς σκιεροῖς καὶ κατυρρούτοις φάραγξι τοῦ Πόντου, ἐντὸς τῶν ἀπομεμονωμένων κατοικιῶν, πάντοθεν πολεμούμενοι καὶ ἀείποτε πάσχοντες καὶ ἐγκάρπτεροῦντες ἔψαλαν δι' ὄδον γλυκιπίκων καὶ ἐν τῇ μονσαῇ εὔρισκον παραμυθίαν καὶ ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν.

Ἄλλος ἡ ζωὴ αὕτη τῶν προγόνων ἡμῶν, ἡ ἐν τοῖς ἀσμασι τούτοις ἐκδηλουμένη δὲν ἔπανοεν ἐνεργοῦσα καὶ προσελκύουσα πρὸς ἑαυτὴν πολλοὺς εἰσένι τῶν κατοίκων· ἵδια δὲ οἱ γεραίτεροι ἀπαρασταλεύτως καὶ ἀπαρεγκλίτως ἔχονται τῶν πατρῶν ἡθῶν, ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ στέργοντες νὰ ἐγκαταλείπωσι τὰ προσφιλῆ αὐτοῖς ἀρχαῖα ἔθιμα, συχνάκις δὲ πρὸς τὰ αἰωνόβια ταῦτα ἀσματα καταφεύγονται πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐθυμίας των. Ἐκιός δὲ τούτων καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων (ἐκτὸς ἐκείνων δοσι ἐγκει διαφόρων λόγων ἀποστρέφονται ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος) πρὸς τὰ ἀσματα ταῦτα μετ' ἐμπαθείας ἀφορῶσι καὶ πολλὴν ἔξ αὐτῶν ροφῶσιν ἥδονίγ.

Καὶ ἐταῦθα λόγου προκειμένου περὶ τῆς Ἰστορίας τοῦ Γένους ἡμῶν δὲν δύναμαι τὰ μὴ ἀναφέρω τινὰ σχετικά. Κολακευόμενα θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἀπογόνους τῶν ἐρδόξων ἀρδρῶν, οὓς ἡ Ἰστορία ἐκλεῖσε, καὶ οἵτινες ἐν τῷ παγκοσμίῳ σταδίῳ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου προτηγωνίστησαν καθ' δλα, ἀνεδειχνύντες ἐν πᾶσι μεγάλοις. Ἡ λάμψις αὐτῶν δὲν εἶνε παροδικὸν καὶ θητογενές πυροφόρεαλον, δπερ ἀκαριαίως οβέννυται καὶ οὐδὲν καταλείπει σημεῖον ἅπαρξεως, ἀλλ' εἶνε λάμψις μόνιμος ὡς ἀστέρος, πλάνου μεγάλου.

ἄν δὲ παροδικά τυρα νέφη ἐπεσκιάσαν αὐτήγ, ταχέως παρῆλθον καὶ
ἡ προτέρᾳ αἴγλῃ καὶ στίλβῃ ἀνεφάνη ἐν δλῃ αὐτῆς τῇ μεγαλοπρεπείᾳ.

Διὸς ἔδουλώθη ἐπὶ μακρὸν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὑπὸ τῶν
Ρωμαίων (ἀπὸ 146) καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων (ἀπὸ τοῦ 1453). Ἀλ-
λὰ τοὺς μὲν Ρωμαίους ὑποτάξαταις αὐτὸς πολιτικῶς τοὺς ὑπέταξες
πνευματικῶς, ἀφοῦ ἐντρόφημα αὐτῶν ἐθέωρουν οἱ Ρωμαῖοι τὴν
μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἢ δὲ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἀνὰ τὸ
ἀπέραντον Ρωμαϊκὸν κράτος κατέστη κοιτὸν δογανον· ἐπικοινωνίας.
Τὴν δὲ δευτέραν δονλεῖαν ὑπὸ τοὺς Τούρκους κατέστησαν ἥτον βα-
ρείαν καὶ ἀνεκτήρι αἱ ὑπὸ τῶν κατά καιροὺς μεγαθίμων Σούλτάνων
διπ' αὐτοῦ τοῦ Πορθητοῦ καὶ ἐίτεῦθεν παραχωρηθείσαι τοῖς Ἑλλη-
σιν ἐλευθεροῖαι, τὰ Προτόμα, πρὸς ἀκώλυτον ἐξάσκησιν τῶν θρη-
σκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων καὶ ἀπόσκοπων πνευματικὴν καὶ ἐθνι-
κὴν ἀράπτυξιν. Οἱ δὲ Ἑλληνες ἀποξενωθέντες οὗτω τῆς διοικήσεως
καὶ τοῦ στρατοῦ παρεδόθησαν εἰς βίὸν ἴδιωτικὸν ἥρεμον, γαλήνιον,
διατηρήσαντες ἀπαραχάρακτον τὴν πατρῷαν θρησκείαν, οὐδέποτε σβέ-
σαντες τὸ φῶς τῆς Παιδείας, καὶ μὴ ἐκκλίναντες κατὰ περαίαν τῶν
προγονικῶν ἐθίμων, τὰ δποῖα μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβίας καὶ δεισι-
δαιμονίας μάλιστα διετήρησαν ἀλώβητα, ἄθικτα, ἀκέραια. Ὁ δὲ μὴ
μελετήσας τὸν οἰκογενειακὸν βίον τῶν προγόνων κατὰ τὰς διαφόρους
οὗτοῦ ἐκφάγεις βεβαίως δὲν δύναται τὰ λογιοθῆτα γνωρίζων ἀκρι-
βῶς τὴν πάτριον ἴστορίαν· δι μὴ ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τῶν ἥθων
καὶ ἐθίμων, τῶν παραδόσεων καὶ δεισιδαιμονιῶν τῶν προγόνων του,
τοῦ σημερινοῦ ἀρχαϊκοῦ βίου καὶ τῶν ποικιλοτρόπως ἀνὰ τὰς δια-
φόρους χώρας ἐκδηλουμένων τρόπων τοῦ βίου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλπίσῃ δι τι ζῆ βίον ἐθνικόν.

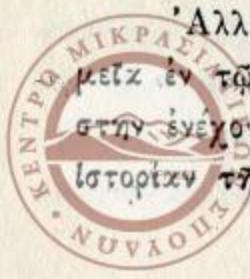
Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ κοσμοῦστορικὴ αὐτοῦ ση-
μασία, δι βίος ἐν γένει δι ἐθνικὸς δὲν δύναται βεβαίως ἐν τῷ μέλ-
λοντι νὰ χαράξῃ ἄλλην δδὸν ἐκείνης, ἡν ἐπὶ τρισχίλια ἔτη ἐχάραιξε
καὶ ἀπαρεγκλίτως αὐτὴν ἐβάδισε. Καὶ ἐπομένως δπως ὑπῆρξε φύλας
ἄγρυπνος τῆς οἰκογενειακῆς σωφροούντης καὶ ἀγάπης, δι' ἃς ὑπὸ^{KRATI}
πάντων τῶν ἐθνῶν ἀνέκαθεν ἐθνυμάσθη, δπως ὑπῆρξεν εὐφάντα-
στος καὶ ἀλθεορβάμων ὑμητῆς τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως, τῶν ἐν-
δόξων γεγονόνων, τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, δπως διεξέλεσε πιστός ἐρ-
μηνευτὴς τῆς ἐπιστήμης, ἀτρόμητος εἰσδίων εἰς τὰ ἄλλα τῆς ασφίας.

καὶ ὡς σεμνὸς δρδοῦχος μεταλαμπαδεύσεις τὸ ἥλαρὸν αὐτῆς φῶς εἰς τὰ δόλλα ἔθνη, δπως διέμεινε πιστότατος θεματοφύλαξ τῆς Ἱερᾶς ταῦ Εὐαγγελίου παρακατάθήκης καὶ διαπρύσιος ἀνὰ τὴν οἰκουμένην κήρυξ αὐτοῦ, δ ἵδιος θὰ παραμείνῃ δ Ἔλλην καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀβελτηρίᾳ δέ τινων ἐξ ἡμῶν καὶ πιθηκισμὸς ἄκαιρος καὶ ξενότροπος δόλων οἰδαμῶς λοχύουσι νὰ παρακαλύσωσι τὴν φυσικὴν ἐξέλιξιν ἔθνους μέγαν καὶ ὑψηλὸν κεκτημένου προορισμόν. μὲ μεγάλα καὶ Ἱερὰ ἰδεώδη, ἅτινα δ εὐρυμαθῆς βούλευτῆς Σμύρνης κ. Π. Καρολίδης συνοψίζει «εἰς τὴν ἐκπολίτισιν τῆς Ἀρατολῆς δι' ὅλων τῶν ἡθικῶν ἡμῶν κεφαλαίων».

Πόσον δὲ ἐποικοδομητικὴ καὶ ἐπαγωγός θὰ ἦτο ἡ μελέτη τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν βίου κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ τὰς ποικίλας ἐκφάνσεις καὶ περιπετειας! πόσον δὲ ἔθνικὸν ἔργον θὰ ἐξετιλήσουν αἱ καθημεριναὶ ἴδιας ἐφημερίδες, ἀν ἀντὶ ἡθῶν ξενοτρόπων καὶ συχνάκις ἡθοφθόρων, καὶ ἀντὶ δραματικοῦ ἔθνικοῦ βίου σιωπηλῶς, ἀπαρατηρήτως, ὑπούλως ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ βαθμιαίως ὑποσκάπτοντος τὰ θεμέλια τοῦ σώφρονος οἰκογενειακοῦ βίου ἡμῶν καὶ τὸν λόν τῆς ξενοκαταρείας καὶ ξερουαρίας ἐνστάζοντος εἰς τὰς ψυχὰς ἀνθρώπων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὴ ἔχόντων ἀρκετὴν εὐψυχίαν καὶ μόρφωσιν δπως ἀντιδράσωσι καὶ ἐξουδετερώσωσι τὸ ἐνσταλάζον δηλητήριον, ἀν λέγω ἀντὶ τοιούτων μυθιστορημάτων ἐδημοσίευον διάφορα διηγήματα ἐκ τοῦ δραματικωτάτου καὶ διδακτικωτάτου ἔθνικοῦ ἡμῶν βίου! Οἱ Ἔλληνες διατηροῦσι λατρείαν βαθείαν, θρησκευτικὴν μᾶλλον πρὸς πᾶν δι, ποιαφέρειπι εἰς τὸ παρελθόν τοῦ ἔθνους· αὐτόχθονα δὲ ἔθνικὸν ἔργον θὰ ἐπραττον ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ διαπραγματεύοντο ἐν ἴστορικοῖς διηγήμασι τὴν ἴστορίαν, ἐπεισόδια τοῦ ποινωτικοῦ, οἰκογενειακοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὡς ἐπραξιν ἥδη ἐπιτυχῶς δλίγοι τινές. Τὸν δὲ βίου τοῦτον οἰδαμόθεν ἄλλοθεν δύνανται κάλλιον ν ἀρνοῦσθαι καὶ ἐντοήσωσιν ἢ ἐκ τῶν γλωσσιῶν μνημείων τῶν διασωθέντων ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ ἀπὸ τοσοίτων ἐκατονταετηρίδων.

Άλλ' ἔκτὸς τῇ; Ὡφελείας ταύτης καὶ ὡς μόνη γλωσσικὰ μνημεῖα ἐν τῷ στόματι ὑπὲρ 500 χιλιάδων ἀνθρώπων σωζόμενα μεγίστην ἔνεγκονται σπουδχιότητα διέ τε τὴν Ἑλληνικὴν γλωσσαν πρᾶξιν την ιστορίαν τῆς ὁποίας καὶ ἐξέλιξιν ίκανω; Θὲ συμβαλεῖ, ἀλλα καὶ διά-

τὴν νεωτέραν καθαρεύουσαν ἢ καθωμάλημένην ἥτις θὰ πλουτισθῇ ἀρχούντως ἐκ λέξεων καὶ φράσεων ἀγκατεσπαρμένων ἀφθόνως ἐν τοῖς ἀρμασι τούτοις πρὸς ἔκραχτιν διαφόρων τοῦ λόγου ἀποχρώσεων καὶ ἐννοιῶν, δι' ὃν μαζίλον ζωγρός καὶ εὔμαζλατος καθίσταται ὁ λόγος. Εἶνε δὲ φυσικόν, φυτικόν· αὐτὸν ὅπως τὰς λέξεις, ἃς στερεῖται ἡ γραφομένη δικαιοσθῇ ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ μαζίλον ἢ νὰ πλάσῃ καὶ παρεισάξῃ ἄλλοθιν· περὶ τούτου δὲ λέγει καὶ ὁ σοφὸς Κοραῆς (ἐν τοῖς Προλεγομένοις εἰς Προύταρχον). «Σώζονται πολλαὶ λέξεις ἑλληνικαὶ, ἢ τούλαχιστον ὅχι βαρβαροί, εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὅποιων ἡ ἀγνοια ἀναγκάζει τοὺς εἰς ἄλλα μέρη κατοικοῦντας νὰ μεταχειρίζωνται ἀντ' αὐτῶν Ἰταλικάς, καὶ τὸ πλέον αἰσχρόν, Τουρκικάς. Πρόσθε; ὅτι καὶ ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ συλλογὴν τῶν τοιούτων λέξεων εἶνε ἐλπί, νῷ ἐξηγγρῶσι λέξεις ἑλληνικαὶ, τῶν ὅποιων μήτ' ἡ παραγωγή, μήτ' ἡ ἀκριβή; σημασία δὲν ἔφενερώθη ἀκόμη».

Ταῦτα ἔχων ὅπ' ὅψει ἀπεπειράθην κατ' ἀρχὰ; ὅπως τὰ δημώδη ταῦτα ἀσματα, παροιμίας κτλ. ἐκδώτω ἐσχολιασμένας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀντιστοίχους τῶν ἀρχαίων, ἡρξάμην μάλιστα ἐν τῇ ἀξιολόγῳ «Ἐθνικῇ Δρασει» μελέτης περὶ τῆς γλώσσης, τῶν ἥθων καὶ ἔθιμων τῆς Χαλδίας. Ταχέως ὅμως κατενόησα ὅτι σημειώσεις καὶ ἐτυμολογίαι μὴ γινόμεναι ἐν ὅλῃ τῇ ἀνέστι, καὶ ἐλλείψει καταλλήλων βοηθημάτων, δὲν ἥδυναντο νὰ πληρώσωσι τὸ κενόν, παρηγήθην δὲ τοῦ σχεδίου ἐκείνου μετά τινα δρθρα (Ἐθνικὴ Δρασεις ἀριθμὸς 33, 36, 49).

Ἐν τῇ Συλλογῇ λοιπὸν ταύτη περιελήφθησαν πάντα τὰ ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ διατηρούμενα εἰσὶ τι δημώδη ἀσματα, ἀνελύθησαν δὲ μόνον ἐκεῖνα τὰ καλλιτεχνήματα, ἀτινα ἀποδίδουσι καὶ ἀντανακλῶσι τὸν ἴδιωτικὸν καὶ κοινὸν βίον τοῦ λαοῦ πιστῶς, τὰ ἥθη, τὰ φρονήματα, τὴν ζωὴν ἐν γένει ὅφ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκφάνσεις. Οἶκοθεν δὲ ἐννοεῖται ὅτι ως εἴπον ἀνωτέρω, δὲν μοι ἦτο δυνατὸν ν' ἀσχοληθῶ εἰς τὴν συγκριτικὴν παραβολὴν τῶν ἀσμάτων πρὸς τὰ τῶν ἀλλῶν διαλέκτων, καὶ ὁδηγούμενος ἐκ τῆς συγγενείας, ἀλληλουχίας καὶ ἀλληλεπιδράσεως τῶν διαφόρων διαλέκτων ως δι' ἀριαδνείου μίτου, νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὰς σκολιάς καὶ ζοφώδεις τῆς λογοτεχνίας ἡμῶν ἀτραπούς. Τοῦτο δέ παρέξωσιν ἔτεροι ἀρμόδιοι εἰς ἐμὲ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ πάντας ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σημειώσεων, ἃς καὶ τοὺς σταχυ-

ολογήσας ἐκ τῆς ὁμιλίας τοῦ λαϊκοῦ συνέλεξης, ἐκδώσω τὰς παροιμίας καὶ φύσικα κτλ. ἀνευ σχολίων.

Ολίγα τινὰ καὶ περὶ τῆς ποιήσεως μερικῶς.

Ἄς μὴ ἀξιώσῃ τις ἐν τῇ ποιήσει τοῦ Πόντου ν' ἀνεύρῃ Ἰλιάδας καὶ Ὀδυσσείας, δηλ. φύσικα ἔκτεταμένη ἐπικά, εἰς τὰ ὅταν δι ποιητὴς εἰς τὰς ἀκρωτηρίας τῆς τέχνης ἀνυψούμενος ἀντικατοπτρίζει σύμπαντα τόν τε ἐσωτερικὸν καὶ ἔξωτεικὸν βίον τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἐν γλώσσῃ μεγαλοπρεπεῖ, ἐν ἀληθείᾳ καὶ πιστότητι. Τὸ ἔπος ἔξηνθησε καὶ ἐκκριπορρήσε παρ' ἡμῖν, παρήγγαγεν ὅμως ἀν ὅχι Ἰλιάδας, ἀλλὰ τούλαχιστον ἔργο πυγκινοῦντα ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτῶν καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐν τῇ ἀρελείᾳ αὐτῶν. Βεβίως, κατ' ἐμὲ καὶ τόν, ἐὰν διάνοια φωτεινὴ καὶ φαντασία ἴσχυρὴ εὑρίσκετο καὶ παρ' ἡμῖν συλλέγουσα καὶ συρράπτουσα τὰ φύσικα, τὰ διαρρόουσα ἥρωας ψάλλονται, θὰ εἶχε καὶ ἡ Ποντικὴ ποίησις ἔπος μέγα καὶ ἔθνικόν· ἔκτος δὲ τούτου αἱ ὑψηλαὶ εἰκόνες, αἱ μεγαλοπρεπεῖς ζωγραφίαι, ἡ πλουσία γλώσσα λείπουσιν ἐκ τῶν φύσικων τούτων, διότου δὲ ποιητὴς ἢ οἱ ποιηταί, δὲν ἀνέρχονται συνήθως ἀνω τοῦ ἐπιπέδου τῆς συνήθους κατανοήσεως· ἐὰν δέ ποτε θέλῃ νὰ παραστήῃ τι ὑψηλόν, μέγα, θαυμαστὸν δὲν καταφεύγει εἰς ὑψηλὰ; εἰκόνας ἀλλὰ ἐκφράζει τοῦτο ἀπερίττως, ἀπλῶς καὶ ἀνευ πομπωδῶν ἐκράσεων.

Καὶ ὅπερ ἔλεγον ἀνωτέρω οὐχὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως στοιχείων ἐπικῆς ποιήσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλλείψεως Ὀμήρου (καὶ Ὀμηρος μόνιν εἰς ἡδύνατο νὰ ὑπάρξῃ) δὲν ἀπετελέσθη ἔκτεταμένον. ἔπος. Ἡρωες ἔθνικοι μεγαλουργήσαντες, Ἀχρίταις, Γαβρίας, κτλ. δραματικὴ ἐπεισόδια, Μάραντος. Μονόγικνες κτλ. στοιχεῖα ἐν γένει ἐπικῆς ποιήσεως ὑπῆρχον, ἀτινα ἡρκέσθη ὁ λαός νὰ ἐκφράσῃ ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς ἀπερίττως καὶ ἀπίως. Ομολογουμένως δὲ καὶ ἡ γλώσσα οὐ σμικρὸν συμβάλλεται εἰς τὴν ἐκφράσιν τῶν ἰδεῶν, ἡ δὲ ἀποστεωθεῖσα καὶ ἀποσκληρυνθεῖσα Ποντικὴ διάλεκτος δὲν ἡδύνατο νὰ ὑποστῇ σύγκρισιν πρὸς τὸ ὄργχον τὸ ὅπερ δὲθάνατος ποιητὴς κατεῖχε.

Ἐν τῇ Ποντικῇ ποίησει ψάλλεται κυρίως οἰκογενειακὸς βίος κατὰ τὰς ποικίλας αὐτοῦ παραστάσεις, χρακτυριστικὸν δὲ ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ ποιλὺ εἰς βαρύθυμον τόνον τελευτὴ τὸ φύσικα. Δὲν γνωρίζω τὰ δημοτικὰ φύσικα ἄλλων διαλέκτων, καθὸ ὅλης αὐτῶν μελετήσας, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εὔκόλως δύναται τις να μάκρηστη διάλεκτον

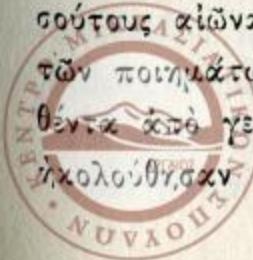

ψάλλεται βίος ἀμέριμνος καὶ ἀπαθής, ἀλλ' ως ἐπὶ τὸ πολὺ μελαγχολικό διὰ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, τὸ δὲ ἄσμα συνίθισις εἰς θρήνον τελευτᾷ. Ἀναρέω δὲ παραδείγματά τινα: τὸ ἄσμα τοῦ Μονάρχην, τοῦ Ἀκρίτα, τῆς Ἀρετῆς, τῆς Κυρής, τοῦ Ἀδού, τῆς Τρίχας τὸ Γεφύρι. κλπ. ὁ δὲ βαρύθυμος καὶ θλιβερὸς τόνος διήκει καὶ σήμερον καθ' ὅλην τὴν Ποίησιν τοῦ Ποντικοῦ λαοῦ, τοῦ ὄπουίου αἱ ὑψηλότεραι καὶ βαθύτεραι σκέψεις, οἱ τὴν καὶ δίκιν διαβιβώσκοντες στίχοι καὶ τὴν φαντασίαν ἀναπτεροῦται ἰδέαι τὴν φθοράν, τὴν θλιψίν, τὴν λύπην καὶ μελαγχολίαν ψάλλουσι. Δὲν θέλω δύμας διὰ τούτου νὰ εἴπω δὲτι εἶναι ἡ βαρύθυμοίχ χρυστριστικὸν ἴδιαζιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔπους, ὡς τινες. ἡθέλησαν νὰ ἔξαξωσι, ἀνατέρεντες μάλιστα καὶ τὴν σύμπτωσιν ἵσω; δὲτι καὶ αὐτὴ ἡ Ἰλιάς εἰς θρήνον τελευτᾷ περὶ τούτου μάνιν μελέτη βαθεία τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως δύναται νὰ μᾶς δικφωτίσῃ.

"Ηδη πρεσβύττερει τὸ ἑρώτημα πότε καὶ ἵπο τίνος; ἐπειδήθησαν τὰ ἄσματα ταῦτα; Καὶ εἰς μὲν τὸ δεύτερον ἑρώτημα ἡ ἀπάντησις εἶναι: ὑπὸ πάντων διότι τοῦτο κυρίως διακρίνεται τὰ δημόδη ἄσματα ὅτι ἔκαστος αἰσθάνεται ἔκυτὸν ώσει ἵκανὸν νὰ ποιήσῃ τὸ ἀκούόμενον ἄσμα, εὔκόλως τὸ ἔννοεῖ καὶ ἀπομνημονεύει, εὔκόλως ἀφομοιοῖ τὰς ἰδέας καὶ συγνόχεις μάλιστα λελυθότως δορθοὶ καὶ ἐπεξεργάζεται τὸ ἄσμα σύτως ὥστε, δισον περισσότεροι ἀκούονται καὶ ψάλλουσιν αὐτό, τοσοῦτον καὶ τὸ ἄσμα διερθοῦται καὶ συμπληροῦται. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι οὕτε ἐνταῦθι ἔλειψεν ἀοιδοί (λυριτέσσες) ἀπομνημονεύοντες τὰ διάφορα ἄσματα καὶ ψάλλοντες εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ τοὺς γάμους καὶ διασκορπίζοντες αὐτὰ πανταχοῦ.

"Ως πρὸς τὸ πρῶτον δὲ ἑρώτημα παρατηροῦμεν ως καὶ ὁ Σ. Ἰωαννίδης ἐν τῇ Ἰστορίᾳ Τραπεζούντος ὅτι ἐποιήθησαν μεταξὺ τοῦ ι. καὶ ις. αἰώνος ἔκτος τινῶν (τὸ ἄσμα τῆς Ἀρετῆς καὶ Θεοδώρου) ἀτιναχές ἐποιήθησαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας, καὶ ἄλλων τινῶν οὐ προπολλοῦ ποιηθέντων (ώς τὸ ἄσμα τοῦ Στεφάνου).

Περὶ δὲ τῆς διασώσεως τῶν δημωδῶν τούτων ἄσμάτων ἐπὶ τοσούτους αἰώνας δυνάμεθις νὰ εἴπωμεν ταῦτα περίπου, δισα καὶ περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὄμηρου, διὰ ζώσης ἐπὶ χρόνον μακρὸν παραδοθεντικῆς γενέσες εἰς γενεάν. "Ω; ἦν δὲ πρόμενον πολλαῖς παραλλαγαῖς μηδολογίησαν καὶ ἀλλοιώσεις, κατὰ τὸν ροῦν τῶν ιωνῶν μεταλλούχων διάλεκτον

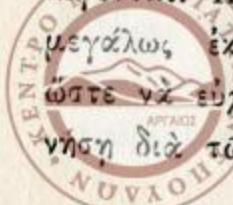

τῶν μεταβολῶν ὅσας ἔπασχεν ἡ γλῶσσα καὶ τῶν ἀοιδῶν (λυρ.τζίδων) οἵτινες ἐτραγώδουν αὐτό, ἐξ οὗ καὶ τινὰς ἐφεπολογήθησαν, διεπλατύνθησαν ἡ ἐσυντομεύθησαν, προέκυψαν δὲ διάροφαι παραλλαγαὶ τοῦ αὐτοῦ ποιήματος, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὸ φῆμα τοῦ Ἀκρίτου, Μονόγχυνη κτλ. τῶν ὁποίων τὰς παραλλαγὰς δύναται τις εὔκλως νὰ παρατηρήσῃ, συγκείνων τὴν παρούσαν ἔκδοσιν πρὸς τὴν τοῦ Σ. Ιωαννίδου καὶ τοῦ κ. I. Ἐλευθεριάδου. Ως πρὸς τὸ λεκτικὸν δέ, ὡς εἴπον ἦδη, σὺν τῷ χρόνῳ εἰσεχώρησαν τουρκισμοὶ καὶ τουρκικὴ λέξεις, ἡ τινὲς τῶν λέξεων ὡς ἀργακιότροποι παρελήφθησαν ἀντικατασταθεῖσαι.

Προθίκίνων δὲ εἰς τὴν βραχείαν ἀνάλυσιν τῶν ποιημάτων τούτων περιορίζομαι εἰς στοιχειοδετάτης μόνον παρατηρήσεις.

Οἱ ἥρωες τῶν δημωδῶν τόύτων ἀσμάτων εἶναι βεβαίως ιστορικὲ πρόσωπα, ὄλιγχ ὅμως περὶ τούτων γνωρίζομεν, ἄλλων δὲ ὡς τοῦ Ἀμχράντου, Μονόγχυνη, ἀγνοοῦμεν ὄλοτελῶς τὴν ιστορίαν. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι ἥρωας ἑθνικόν, τὸν Βελιτσάριον καίτοι πολεμήσαντας ἐν Περσίᾳ καὶ ἐπομένως γνωστὸν ἐν Πόντῳ δὲν ἔψχεν ἡ Ποντικὴ Μοῦσα, οὕτε τὸν Γαβράν, καίτοι ἐκ Πόντου καταγόμενον καὶ τόσα διαπράξαντας, ἀλλὰ τὸν Ἀκρίταν ὑμνησεν ὅσον ἤδυνήθη κάλλιον, καὶ αὐτὸς παρέμεινεν ὁ δημοτικώτατος τῶν ἑθνικῶν ἥρωών. Κρίνω δύσκοπον νὰ μνημονεύσω, ἐνταῦθι τὰ τῆς βιογραφίας τοῦ ἑξόχου τούτου ἥρωος, ἀφοῦ πολλοὶ ἥδη διέλκεον αὐτὴν, μόνον προσθέτω ὅτι (ἐν τῷ ἔπει, ὅπερ παρακθέτω ἐκ τοῦ Σχεδιάσματος καὶ κ. I. Ἐλευθεριάδου μετὰ τῶν δικφόρων παραλλαγῶν) ὁ Ποντικὸς λαὸς ζωηρὰν ἀνάμνησιν δικτυρεῖ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἀκρίτου, πολλὰ δὲ μέρη τιτλοφοροῦσαντας διὰ τοῦ ὄνοματος αὐτοῦ. (ἰδ. καὶ ἡμετέραν διατριβὴν «ὁ Χριστικνισμὸς ἐν Χαλδίᾳ» Εἲ Δράσις; ἀριθμ. 175).

Καὶ πρῶτον μὲν περὶ μοιολογίων παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἔποιήθησαν ὑπὸ ἑνὸς ἡ μᾶλλον ὑπὸ μιᾶς, ἀλλ' ἐκάστη ἀναλόγως τῆς στιγματίκης ἐμπνεύσεως ἐκλαυσεις καὶ ἑζωτερίκευσε τὴν θλεψίν της τὰ δὲ ἀσυνάρτητα ἐκεῖνα ἔπη συνέλεξα εἰς ἓν, ἀναλόγως τῆς σειρᾶς καθ' ἣν λέγονται. Καὶ τὸ μοιολογεῖν εἶναι τέχνη ίκανως; δύσκιλος, ὁ δὲ λαός μεγάλως ἐκτιμᾷ τὴν ίκανότητα τῆς μοιολογούσης τοιωτοτρόπως ὥστε νὰ εὐχαριστήῃ διὰ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ τόνου, καὶ ημέραι τοιωτοτρόπως ὥστε νὰ εὐχαριστήῃ διὰ τῶν λέξεων καὶ ἐννοιῶν. Η πραξία τὰς ἀργακιόπρεπης ἔθιμης

τῶν Χαλδαίων ὡς πρὸς τὴν τχφὴν τῶν νεκρῶν, μόνον δὲ περιορίζομεν εἰς μηκρὸν σύγκρισιν τῶν σημερινῶν μὲν ιρολογίων περὶ τὰ τῶν ἀρχαίων, ἵνα καταδειχθῇ ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνος δυοῖς ἐξερράσθη ἔκαστοτε περὶ τῶν αὐτῶν ἀπὸ τρισχιλίων περίπου ἑτῶν καὶ ἐντεῦθεν.

Ἡ Ἀνδρομέχη πρὸς Ὁμήρῳ κλαίουσα καὶ μοιρολογοῦσα τὸν φίλατον σὺν γυν λέγει (ἐν Ἰλιάδος X 509—10)

«αιόλαι εὐλαὶ ὅδονται ἐπεὶ καὶ κύνες κορέσσωνται γυμνὸν».

Ἡ ίδια δὲ φράσις ἀπκατέταξε καὶ παρὰ τοῖς Χαλδαίοις:

αἰκεῖ σὸν πέρα τὸ φασίν σ' ἄλλο ἐπ' ἐκεῖ μέρει,
μαῦρα πουλία τοώρατον καὶ ἀσπρὰ τριγυλίσκουν κτλ.

Ἡ αὐτὴ δυστ χὺς σύζυγος ἐξακολουθοῦσα τὸν θρῆνον καὶ ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ καὶ ἀκατασχέτου ς λγους ταρχερομένη θέλει καὶ αὐτὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ συζύγου της, τῶν ὀποιῶν ἡ θέσα θὲ τῇ ὑπενθυμίῃ διαρκῶ; τὴν πικρὸν στέρησιν τοῦ ἄλλοτε ἐνδυομένου αὐτὰ, καὶ θὲ ἀναξέση τὴν σκληρῶ; δικνοιγεῖται πληγὴν της εἰς τὸ αἰμάσσον στῆθος της, καὶ αὐτὰ λέγει θὲ κατακύσῃ:

«ἀτάρ τοι εἶματ' ἐν μεγάροιοι κέονται
λεπτὰ τε καὶ χαρίεντα, τετυγμέτα χεροὶ γυναικῶν·
ἄλλ' ἦτοι τάδε πάντα καταφλέξω πιρὸν κηλέω. (X. 510—2)

Παρομοίως ίδειχ ἐκφράζεται καὶ ἐν τοῖς μοιρολογίοις τῶν Χαλδαίων:

«ἡλε μ' τσακάνω τὴν ζουραῖ σ', τσερίσω τὸ ταοῦλι σ'.»

Περὶ δὲ τῶν ίδεων τοῦ Ποντικοῦ λαοῦ περὶ τοῦ Ἀδευ ἐν γένει διέλαθον ἀλλαχοῦ (Ἑλν. Δ. απει. ἀρ 36)

Δι' ὅλου τοῦ ωρίου ἀσμάτος τοῦ (A) Μαράντου δικπνέει φίλτρον συζυγικῆς πιστέως, ἀκλονήτου, ἀγάπης τρυφερᾶς, ἐγκρτερῆσεως καὶ δοκιμασίας, ιδιότοντος χρυστηριστικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐν γένει ψυχῆς. Ἡ Πηγελοπη ἡ ὑπὸ ἐκατοντάδος μνηστήρων πολιορκουμένη καὶ δεκτερίχυ ἐγκρτεροῦσα ἐν τῇ συζυγικῇ πίστει, ἔχει ἥδη τὴν ἴραμβλόν της Ποντικὴν, ἥτις μετὰ τρυφεροῦ φίλτρου καὶ ἀποσποήτου αφελεῖται καὶ ἀνεξηντλήσου ὑπομονῆς περιμένει ἐν μετροφύλαιῳ,

οὐ μόνον τῶν στοιχείων καὶ ζένων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν οἰκείων της, τὸν σύζυγον. Οἱ χωρισμὸι μετὰ τοῦ συζύγου εἶνε σιγκινητικὸς, ἢ δὲ ἀντάρμωσις ζωγραφεῖται λαμπτῶς.

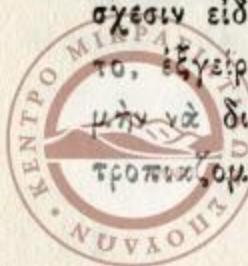
Η γύνη συζύγικὴ ἀγάπη παρατηρεῖται εἰς τὸ Γερύρι τῆς Τρίχας, ὅπου ἡ σύζυγος ὑποτίθεσσεται εἰς τὴν διαταχὴν τοῦ ἀνδρὸς της ἀνεπιφυλάκτως, καταρρέεται, καὶ δύναται ἐν αὐτῇ τῇ ὑστάτῃ ὥρᾳ, ἐν τῇ φοβερᾷ ἀγωνίᾳ τοῦ τανηλεγοῦς θυνάτου ἐνθυμεῖται τοὺς ἀδελφούς καὶ γονεῖς, καὶ ἀτεθήτη καὶ ἔκουσιας, προσφέρουσας ἑαυτὴν θύμα ὑπὲρ πολλῶν. Δὲν ἐπεκτείνοιτο ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, τὴν διοίσην μὲ τὰς αὐτὰς περίπου λέξεις ἔψυχεν ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ διὰ τὸ Γερύρι τῆς "Ἄρτας. Φαίνεται δὲτοι αἱ διέφοροι αὐτοὶ παραδόσεις ἐν ταῖς ἔχουσιν ιστορίαιν πυρῆνα, ἀγνωστον δὲ ποῦ διεδραματίσθη ἀκριβῶς; ἡ σκηνὴ, καὶ τις παρέβαλε παρ' ἑτέρῳ τὴν ὑπόθεσιν. Ἐν Πόντῳ ἐπιμένουν δὲτοι τὸ Γερύρι αὐτὸν εἶναι ἀκριβῶς ἔκεινο ὅπερ καὶ τώρα τὸ Γερύρι τῆς Τρίχας λέγεται καὶ κείται οὐ μηκέτιν τῆς Τριπόλεως, ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ διοίσην ὅμως Ἀρδασίπολις

«ἀισθήσῃς Ἀρδασίπολιν σὴ Τρίχας τὸ γεφύρι
χίλιοι μαστόροι ἔκπισαν καὶ μύροι μαθητάδες.»

συγχέει τὰ πράγματα καὶ δὲν ἀποκλείεται ἡ ὑπόθεσις δὲτοι Ἀρδασίπολις καὶ "Αρδασας δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἡ "Αρτα.

Τὰ ἀσματα τῆς Ἀρετῆς καὶ τοῦ Θεοδώρου, φανερώνυμοι διώσοντας τὰς καταπέσεις, οἵ οὐφίστατο ἡ Ἑλληνικὴ φιλὴ ὑπὸ τῶν κατακτητῶν χριστιανιστικὸν δὲ δὲτοι περιωρίσθη εἰς μναχας τὰς δύο ταύτας ἀσθενεῖς διαχραρτούμενες κατά τοῦ τυραννοῦντος αὐτὴν βαρβαρισμοῦ, καίτοι διὰ των αδῶν τιστων γραμμῶν καταδικνύει ἥδη ἀρκούντως τὴν δυτικοτάτην καὶ ἀπελπισίαν τῆς καταπιεζομένης ψυχῆς.

Τὸ δημοφιλές διόρυξ τῇ. Κυρὶ Γερύρι τὸ συγκινοῦν εἰσ τι τὴν ψυχὴν τοῦ Ποντικοῦ λχοῦ καὶ διεγερον ρίγη φρικιάτεως καὶ θλίψεως, καταδικνύει τὴν ισχὺν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης. Ήτοι καὶ ἐκ τοῦ ταύφοι, ἐξήγειρε τὸν ἀδελφὸν ὅπως πιστὸς εἴη τὸν δοκον καὶ τὴν ὑπόσχεσιν εἰδοποιήσῃ τὴν ἀδελφὴν. Καὶ ἐνῷ διακονοῦντες δὲτοι θαύματο, ἐξεγερται διτις ἐπιλυρώσῃ λόγον ίερὸν, ἡμεῖς λαμβάνομεν ἀροματὴν καὶ διεισδύσωμεν εἰς τὰ μύχα τῆς ψυχῆς τοῦ λαρροῦ, Λαρροῦ Στούφρου ἀποτροπικούμενον τὴν ξενιτείαν, καὶ φρικιῶντος προσεύχομεν πατέρας φα-

συμχοτικός αὐτῆς; οὐχ ἡττον ἢ πρὸ τοῦ θηνάτου ἐκτός δὲ τούτου βλέπομεν σκφῶν; τὴν τυφλήν, τὴν ἀγόργυγυστον ὑπακοὴν τῆς κόρης εἰς τὸ θέλημα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν (ἰδὲ καὶ τὰ περὶ Γάιτου ἔθιμον εἰς τὸ τέλος τοῦ ποίημα)

Ο «Ἄδης» μᾶς συγκινεῖ μεγάλως οὐχὶ μόνον διὰ τὸ τρῆφερὸν αἰσθητικὸν τοῦ ἔρωτος, οὐ μόνον διὰ τὴν ἐπιμόνην τοῦ νέου, του ανυψητοῦντος, τὴν ἀγάπην του καὶ εἰς κύτα τὰ ἐρεβώδη βασίλεια τοῦ ἀτέγκτου καὶ σκληροῦ Ἀΐδωνέως, ἀλλὰ κυρίως διὰ τοῦ ἀφελοῦς ὅσον καὶ τὰς μυχίας χορδὰς τῆς ψυχῆς δονοῦντος ἐπιλόγου, τὸν ὃποῖον ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναφέρωμεν ἀνέυ συγκινήσεως:

«'Ἄδη γάμιος καὶ γήεται, νυφίτσα καὶ στολοῦται,
τραπέζας καὶ πονατεύκεται, καυκλὴν καὶ ποτισκᾶται».

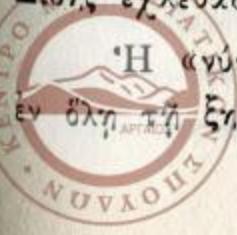
Ο 'Ορφεὺς ἐνταῖθα (καὶ ἵσως ἡ ὑπόθεσις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν μύθον τοῦ Θρακὸς ἀοιδοῦ) ἀτὰς αὐτῶν τῶν χειλέων τῆς φιλτάτης του ἀκούει τὴν πικράν, τὴν εἰδεχθή, τὴν ἀποτρόπαιον ἀλήθειαν, ἣν ὡς ὑπνωτισμένος ἡγνόει καὶ αὐθαδῶς ἥθελε νὰ παρκειάσῃ τοὺς νόμους τοῦ στυγεροῦ τῶν νεκρῶν ἐνδιαιτήματος ἡ ἀπάντησις τὸν φέρει εἰς συναίσθησιν. Καὶ τῇ ἁλοθίᾳ ἦτο ἀδύνατον νὰ δοθῇ ἀλλη συντομωτέρα ὅσον καὶ ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτῆς κατακνύγουσα καὶ πληγώνυμος κατιρίως ἀπάντησις, τὴν ὄποιαν παραβίλε πρὸς τὴν τοῦ Ἀχιλλέως ('Οδυσ. Λ.)

«Μὴ δὴ μοι θάρατόν γε παριύδα, φαίδιμ' Ὁδυσσεῦ.
βουλούμην καὶ ἐπάρονδος ἐών θητευέμεν ἄλλῳ
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήσῳ, φῷ μὴ βίοτος πολὺς εἴη.
ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμέοισαν ἀσσοειν».

Τὸν «Ἀπογκιρετισμὸν» δὲν ἡδυνήθην νὰ ἔννοητω πρὸς τὸν αἰθαεῖκι ἔκεινχι ἀρχὴ τῷ γονέων καὶ αἱ ἐπακολούθουσαι εὔχαι τῆς συζύγου. ὅταν τὸ ἀτμὸς συμπληγωθῇ τότε θὰ ἔννοηθῇ καὶ ὁ σκοπός του.

Ο «Χατζῆ Στέφανον» εἶναι σάτυρος στρεφομένη καθ' ἐνὸς πτωχοῦ ὑλικῶς τε καὶ πνευματικῶς, τὸν ὃποῖον ὁ ποιητικὸς λαὸς τῆς Σιδηρῆς ἔχειεύσεν οὕτω πικρῶς.

Η «γύρε καὶ ἀντραδέλφισα» παριστᾷ γυμνόν, γυμνότατον καὶ

βασικεῖται τὴν νύμφην ως ζένην καὶ ἀπροστάτευτον, ἔχουσα μᾶλιστα ως σύμμαχον τὴν πενθεράν, ἵτις ἀπροκαλύπτως δεικνύει τὴν μεροληφίαν της πρὸς τὴν θυγατέρα.

Περὶ τοῦ «Πορφυρίου» δὲν γνωρίζουμεν ιστορικῶς οὐδὲν ὅλο ἐκ.ό; τῶν ἐκ τοῦ ἀσμάτος πληριφοριῶν ἐπίσης δὲ καὶ περὶ τοῦ αΚωνσταντίνου· Ο «Γάμος τοῦ Γιάννη» ψάλλει συμβάντες Τραπεζούντι ἡ Κωνσταντινουπόλις· ἀγνωστειν δύναται τίς ὁ Ἰωάννης καὶ ποῖον Κιμισκήν ἢ Τσιμισκήν ἐννοεῖ (Οἰκογένεια Κιμισκῆ σώζεται εἰσέτι ἐν Νισαίνη).

Τὸ «Κυπαρές» εἶναι ἀσματικούς γαμήλιον ψαλλόμενον κατὰ τὴν ὥραν τιῦ χαρίσματος (ἰδ., Γάμος). Φχίνεται δὲ ὅτι Κυπαρέσσον ἐννοεῖ τὴν νύμφην, ἀετὸν δὲ τὸν νυμφίον.

Τὸ ἀσματικό «Τίμη τίμη τὸν ἀητὸν» ὅπερ τώρα οἱ πατέρες μίνον πρὸς παιδιάν λέγουσι θὰ εἴνει βεβαίως σάτυρος κατὰ τινός Αὐτοκράτορος, κατηγορούμενου ως καταστροφέως τῆς νεολαίας. Τὸ μέτρον, καταλητική τροχική τετραποδίχη ἢ τροχικοί πολιτικοί, συμφωνεῖ πρὸς τὰς τοιούτου εἰδους ἀποστροφὰς τοῦ λκοῦ πρὸς τοὺς Βεζαντινοὺς βασιλεῖς,

Ἄσματικον οὐδὲν τὴν δαμαλίδα, ἀπαλήν καὶ τρυφερόν, καὶ ἄγιε μου, ἄγιε, φοβερὸν καὶ δυνατέ. κτλ.

Διάφοροι παραχλυγαῖ τοῦ ποιήματος τούτου φέρονται καὶ ἴσως ἐκ τῆς πλήρους συλλογῆς καὶ πχροβολής ὅλων διασχηματισθῆ τὸ ζήτημα περὶ τίνος Αὐτοκράτορος πρόκειται.

Τὸ Γαμήλιον ἀσματικό «Σήμεριν μαῦρος οὔρκνὸς κτλ». ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς συγκινεῖ διὰ τοῦ ἀποχωριτικοῦ, ἀφ' ἑτέρου σκοπὸν ἔχει νὰ ὑπομνήσῃ καὶ ἐν τῇ ἐπισήμω φένεινη στιγμῇ εἰς τὴν νύμφην τὰ ἔχυτῆς καθηκοντα. Πχρεθηκκ δὲ ἀμέσως κατωτέρω καὶ τὸ ἀσματικό ὅπερ ψάλλουσι κατὰ τὸ Θύμημα (ἰδ. Γάμος), προϊὸν ἀνχυμφιβόλως λογιωτατιστικῆς τινος κεφαλῆς, ἵτις εἰς τὸ συνονθύλευμα τοῦτο ἐπειρώξευσεν εὐχάριτον καὶ συμβουλῆς καὶ θεολογίαν. Χάριν δὲ ψυχαγωγίας παρέθηκκ καὶ τὸ «Μάθημα» ὅπερ ἡλιουσα παρά τινος, καὶ ὑποθέτω ὅτι οἱ ἡμιτελεῖς, καὶ ἀσυνχρητοι οὔτοι στέχοι ἀπηγγέλλοντο καθ' ἐκάστην ὑπὸ τῶν μαθητῶν, συγκεφχλακιοῦντες τὰ καθήκοντα αὐτῶν καὶ ποτρέποντες πρὸς τὴν Παιδείαν, ὅπως καὶ τὸ γνωστὸν ἔκεινον

«Φεγγαράκι μου λαμπρόδ
φέγγε με νὰ περπατῶ κτλ.

Περὶ τῆς μούσικῆς τῶν Χαλδαίων πολλὰ δύναται τις νὰ γράψῃ καὶ δικτίως. Ἡ μουσικὴ τῶν ἀσμάτων τούτων εἶνε πρωτότυπος ὅσον καὶ γλυκεῖχ, ἀρμονική, συγκινητική, ἄλλα καὶ μονότονος καὶ στερουμένη γοργότητος. Ἐκαστον ἄτμος ἀναλόγως τοῦ θέματος ἔχει καὶ τὸν ἥχον, ώς: ἢ εμον ἀβίστον καὶ ἀνδροπρέπες τὸ Ἀσματοῦ Ἀκρίτα, Μονόγλυκην καὶ λοιπὰ ἡρωικά. ἐνθουσιαστικὸν καὶ παθητικὸν συνάρτεξ τὸ Γαμήλιον, ἀργόν, μελαδικὸν καὶ ἀρμονικὸν τὸ «Κυπρέσ», ἐνθουσιαστικὸν καὶ ὑψηλὸν τὸ τῶν «Χριστουγέννων» καὶ τὰ «Κάλκνδα» ἀργὸν καὶ ἀνειμένον τὸ τοῦ «ἀετοῦ», σοβαρὸν καὶ θλιβερὸν τὸ τοῦ «Ἀποχκιρετισμοῦ», ἀνειμένον καὶ πλακαρὸν τὸ τῆς «Δεσποινῆς» κτλ. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ εἰς τόσας ἀποχρώσεις καὶ τοσκύτην ποικιλίαν ἥχων καὶ τόνων ἐκπλήττεται τις, διότι δὲ των τὰς κρίσιν τοῦ ἀειμνήστον Σ. Βυζαντίου περὶ τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντινουπόλεως. «Ἄλλ’ ἔχο σι μουσικὴν ίδιαν οἱ Γραικοί; δύναται τις νὰ ἔρωτάσῃ καὶ μηδὲν ἐνδιαίτων, ν’ ἀποκριθῇ οὐχί· διότι δὲ των τὰς τραγούδια εἶνε ἡ Τουρκικὴ ἡ Ἰταλική. Τῆς δὲ ἔθνικῆς αὐτῶν μουσικῆς ἐὰν ἔμεινε τις ἵχνος, τοῦτο πρέπει ν’ ἀναζητηθῇ ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικαῖς ὕμνοις· καθόσον, φχίνεται, ἡ δουλείχ, ἀφελοῦσα τῶν χειλέων αὐτῶν τὸ μειδίαμα, τοὺς ἡνάγκασε νὰ κόψωσι τὰς χοϊδᾶς τῆς λύρας αὐτῶν (Κων]πολις. τόμ. Γ. 463 σελ.)

Τὰ ἀσματα ταῦτα εἴτε ἐν τῷ χορῷ εἴτε ἀλλάχοις ἐτρχγωδοῖν το καθ’ ὑπαχμοιθήν διὰ τῆς μελαδικῆς φωνῆς, ἢν κατέχουσιν οἱ πλείστοι τῶν Χαλδαίων· παρατηρητέον δὲ διότι ἐκκαστον ἀσματοῦ πως εἶχε τὸ ίδιαίτερον μέλος του εἶχε καὶ τὸν χορόν του, συμφωνοῦντα πρὸς τὸν ρυθμὸν τοῦ ἀσματος. Κυρίως δὲ οἱ χοροὶ εἶνε τρεῖς; δμάλ, ὁ εὐκολώτερος καὶ ἀναπκυτικώτερος ὅλων τὸ τίκη, μελλον κουρκατικός καὶ ἀπακιτῶν κάμψιν τῷ σκελῶν, καὶ τὸ τρομαχιόν, γορευόμενον μὲ τρόμαγμα τοῦ σώματος. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι: ώς: τὰ μαντήλια, τὸ κούρτικον, κτλ. κτλ. περὶ ων οὐ τοῦ παρόντος.

Οἱ Χαλδαῖοι χορεύουσι πάντοτε ἀποτελοῦντες κύκλον ἀνδρες καὶ γυναικεῖς: οἱ δὲ χοροὶ αὐτῶν, περὶ ων λίαν ἐπονεύεται, ἡρόεσθαι ὁ κ. Κ. Παπαμιχαλόπουλος ἐν τῇ «Περιηγήσει τοῦ Πόντου»

εἶνε ἀρχαῖοι, σεμνοί, σοβάροι καὶ ρυθμικώτατοι. Δὲν ἀνέφερον δὲ μεταξὺ αὐτῶν τὸ Λαζίκον ἢ Σέρρας χορόν, διότι οὗτος χορεύεται μόνον ὑπὸ ἀνδρῶν, μολις φάνεται δὲ μᾶλλον ὄθνεος, ἀφοῦ οὐδὲν τρχογοῦδι ἔθνικὸν ἔχομεν ἀδόμενον κατὰ τὸν ρυθμὸν τοῦ χοροῦ τούτου, νομίζω δὲ ὅτι παρελάθομεν τὸν χορὸν τούτον παρὰ τῶν συνοίκων Λαζῶν, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἥρξαντο τώρχ παραλαμβάνοντες τοὺς ἡμετέρους χοροὺς τίκη καὶ τρομαχτόν.

Τὸ μέτρον τῶν πλείστων ποιημάτων εἶναι ὁ πολιτικὸς στίχος; δελαπενταεύλλαθος ἀνομοιοκατάλγητος, ἐξαιρέσει ποιημάτων τινῶν μόνον ἐν τῇ νεωτέρᾳ ποιήτει ἀφότου ἀπὸ εἰκοσατείας σχεδὸν ἡγιεῖσαν ἐπικρατοῦντα τὰ δίστιχα τρχογούδια εἰσῆγθη ἢ δομοιοκαταλγήσις, ἥτις εἰς τὰ πλείστα τούτων ἀναπληροῖ καὶ τῶν ἔλλειψιν ἐννοίας καὶ συνεχτικότητος. Καὶ λόγου προκειμένου περὶ τῶν διιτίχων τούτων, εἰς τὰ ὄποια ὁ πρῶτος στίχος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τυγχάνει ἀσχετος ὅλως πρὸς τὴν οὐσίαν, τὴν περιεχομένην ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ παρατηροῦμεν ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ἀποτελεῖ μᾶλλον τουρκισμόν, καὶ παρὰ τῶν Τούρκων μολις φαίνεται ὅτι εἰσεχώρησε καὶ παρ' ἡμῖν. Καὶ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἀνυπόφορον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ καὶ ποιήσει νὰ προτάξιμεν στίχοι διόλκηρον ἀπλῶς χάριν ὁμοιοκαταλγῆσις.

Ἄ. : Ὁ ἥλον ἐβασίλεψεν ἀπάν σὴν πρασινάδαν.

Ἐγὼ γαπῶ τὰ κόρασα τὸ ἔχνε νοστιμάδαν.

Σείτζα ἐλαΐνα σὴν στράταν εῦρα παράδας δέκα.

Τὴν ὕρα μ' καὶ τὸ γκόλπιομ' τὴν αιγάπημ' έδέκα

καὶ τόσαι ἄλλαι ἀγδίξι.

Ἄνεξατήτως δὲ τοῦ τυφλοῦ τούτου καὶ ἀγήθους ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποιήσει πιθηκισμοῦ τὰ νεώτερα ἀσματα, ἀποκυήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στιγμιαῖς ἐμπνεύσεως, καὶ ἐκράνσεις μόνον ἀτομικῶν συνκισθημάτων εἶνε πάντη ἀκατάλληλα νὰ ἐκφράσωσι τὸ γενικὸν φρόνημα καὶ τὴν σκέψιν τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπομένως οὐδόλως δικαιοῦνται νὰ ὀνομάζωνται δημώδης ποίησις, σκοπὸς τῆς ὄποικης δὲν εἶναι νὰ ψάλλῃ πάθη ἀτομικὴ καὶ ἐφήμερα συναισθήματα, ἀλλὰ τὴν σκέψιν τοῦ λαοῦ. Μήπως ὅμως ἐγήρασεν δὲ Ἀκρίτας καὶ δὲ Μάραντος καὶ ἐξαθελιστέα τὰ ἀσματα αὐτῶν; Μήπως τὰ παρ' ἡμῖν ἡθη ἐξεφύλασσαν ἐπὶ τεσσάρων ὥστε γχ προτιμήσωμεν ἀντὶ ποιήσεως ἔθνικής, οὐαίους καὶ ἀνδροπρέ-

πούς, ἀντὶ αἰσθημάτων εὐγενῶν καὶ ἴδεαι ὑψηλῶν στωμάτων λυριτζήδων, μελεκτμοὺς ἀνεύ ἐννοίας καὶ σινοχῆ; καὶ πάθη ἔνοτροπα καὶ ἀήθη; Οἱ εὖ φρονεῦντες οἴκογενειάρχαι, οἵ ἐπιδεικτικῶς πολλάκις καὶ μεγαλοπρεπῶς σύροντες τὸν χορὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν περιστοιχουσῶν αὐτοὺς θυγατέρων καὶ νυμφῶν, οἵ σοβῖροὶ καὶ σεμνοὶ οὐσοὶ πατριάρχαι πρὸς τί ἄραγε ἀνέχονται νὰ μολύνηται ὁ σεμνὸς καὶ ἱερὸς χορός, τὸ ἀγνότατον καὶ ἔθνικώτατον τοῦτο ἔθιμον, τὸ ἐπιζήσιν ἐκατονταετηρίδων μακρῶν καὶ δεινῶν ἔθνικῶν περιπετειῶν; πρὸς τὴν λέγομεν, ἀνέχονται νὰ ἔξευτελίζηται ἐπὶ τοσοῦτον, πρὸς τὴν ἐπιτρέπουσι νὰ εἰσδύτῃ εἰς τὰ ἀγνὰ καὶ ἀρχαιοπρεπῆ ἡμῶν ἔθιμα ὁ ἵὸς τοῦ ἐκρυλισμοῦ, πρὸς τὴν δὲν θραύσουσι τὴν λύραν κατὰ τὴν ἔνορδες κεφαλῆς τοῦ λυριτζῆστις μιαίνει τὸν χορὸν δι' ἀπρεπῶν, ἀσέμνων καὶ τὴν ψυχὴν ἔξαγγειούντων ἀσμάτων; Καὶ αὐτοὶ οἱ σεμνοὶ καὶ σοβῖροὶ ἐν τῷ οἶκῷ, αὐτοὶ οἱ τυροῦντες, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες τὴν σωρροσύνην, τὴν αἰδὼ, αὐτοὶ οἱ τόσον ἀξιοπρεπεῖ; καὶ ἀνενδότως ἔχόμενοι τῶν πατρίων (τὸ λέγω κακοχώμενος), ἀνέχονται νὰ διδάσκηται (καὶ τὶ ἀλλοκάμνει ἡμουσική);, ἀνέχονται ἐπισήμως καὶ ἐνώπιον τῶν τέκνων των νὰ δικκωμαδεῖται ἡ ἡθικὴ καὶ ἀξιοπρεπεική. Ή ἐπανάληψις τῶν „κρυφῶν φιλημάτων“ τῶν τσιμπιμάτων καὶ σκληριών, καὶ τόσων ἀλλων ἀσέμνων καὶ ἀγδῶν λέξεων καθιστᾷ ταῦτα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς νεολακίας συνήθη, ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεί προτροπικόν καὶ αἰδοῦς ἀνέχεται αὐτά....

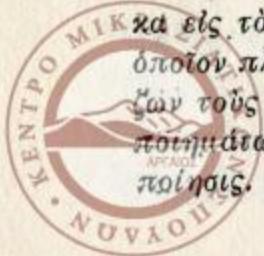
Καθηκόν ἔχομεν ἀπαρχίτητον νὰ ἔξενιστῶμεν κατὰ τὴν ἐκλύσεως, εἰς ἣν βχίνει ἡ ἔθνικὴ μουσικὴ μάζα, κατὰ τὴν ἐκρυλίσεως καὶ ἐκφυλήσεως τῶν ἡθῶν καὶ ἔθιμων. Ή ἐπανάληψις τῶν ἔθνικῶν ἀσμάτων ἐμρυσάζεις αἰσθημάτων ἀνδροπρεπῆ καὶ δικθεριάσινει τὴν φιλοπατρίαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ πάτρικ, διεγείρει δὲ καὶ μεταρσιεῖ τὸ πνεῦμα, παρορμῶσα αὐτὸν εἰς πράξεις γενναίας, ἐνῷ ἡ ἐρωτικὴ μουσικὴ ψάλλουσα οὐχὶ ἔρωτας ἰδανικὸν ἢ μᾶλλον πλατωνικὸν (θὰ ἦτο τότε κατὰ τὶς ὑποφερτή), ἀλλὰ σαρκικὸν καὶ μᾶλιστα ἐν τῇ χύδαιοτέρᾳ αὐτοῖς μορφῇ, ἢ γαργαλίζουσα μόνον ἀγριοῖς πάθη καὶ ἐκφυλίζουσα τὴν ψυχήν, μόνον μαλθακούς καὶ θηλυδρίας νεκνίας δύναται νὰ μῆς παράσχῃ οὐδόλως δὲ παράδοξον ἂν κλείωμεν καθ' ἔκάστην θύματα ἐκφυλισμοῦ, ἀφοῦ παρὰ τὸ Σχολεῖον, τὸ σεμνὸν καὶ ἱερὸν ἐνδιαίτημα τῶν ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΝΕΟΦΑΛΗΝΙΚΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΤΡΩΝ, ἀνεγείρομεν ἔτερον, τὸν χορόν, διόπου ἐπισήμως πλέον κ.τ. επιστρέψ-

τικώς διδάσκεται τὸ ἐναντίον. 'Εὰν δὲ Σπαρτιέτης νεκτίς ἀντὶ τοῦ «ἀριες δέ γ' ἡμὲν κτλ.» ἔψχλε τὸ σημερινόν «νάσαν ποὺ κείται μὲ τ' ἐσέν κτλ.» ἀξάγε θὰ ἥτο ἵκανός νὰ δικτηρήσῃ καὶ δικτύσῃ τὸ σιδηροῦν ἑκεῖνο σῶμα καὶ τὸ ἀδχμάζντινον φρόνημα, ή καὶ ἑκεῖνος μόλις ἥκουε τὴν κρυγὴν τοῦ πολέμου θὰ ἔζητει τρώγλας νὰ χωθῇ; Τὸ ἀσματικόν εἰσδύει καὶ ἀποτυποῦται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις εὔκόλως ἀπομνημονεύει καὶ συγνάκις ἀναφέρει αὐτό, ἐν τῇ συλλογῇ δὲ τῶν παροιμιῶν δύναται τις εὔκόλως νὰ παρατηρήσῃ δτι πολλὰ τούτων εἶνε στίχοι ἀσμάτων προσοχὴ λοιπόν! ὁ μουσικὸς εἶνε ὁ διδάσκαλος τῆς κοινωνίκης, καὶ τὸ θέατρον παρ' ἡμῖν ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ χοροῦ.¹

"Ελθωμεν εἰς τὰς παροιμίας.

Αἱ παροιμίαι εἶνε ἡ λαϊκὴ φιλοσοφία, αἱ ἐκδηλοῦσαι τὰς σκέψεις τὰς κρίσεις καὶ τὰ ἀξιώματα συμφώνως πρὸς τὰ δποῖα ρυθμίζει ὁ λαός τὰς πρᾶξεις του, προσφυῶς δὲ καὶ καταλλήλως κεντῶσαι καὶ διεγέρονται τὸν ἀνθρωπὸν ἐμποιοῦσιν ἐντύπωσιν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀμφέστερον. Πλατούμικς τοῦ Πόντου δὲν γνωρίζω ἐκδεδούγενκς παρὰ μόνον ἐκατὸν περίπου παροιμιῶν διὰς ἐκδίδω τώρα, πολλὰ δὲλλαὶ ὑπάρχουσιν ἐπιγωραζούσαι εἰς τινὰ μόνον μέρη, δι' ὃ καὶ μοι ἥτο φυσικῶς ἀδύνατον νὰ περιτυλλέξω δλαχ, εὔχης δ' ἔγον θὰ ἥτο ὅπως εἰς πυλλογὴν αὐτῶν κατεγίνοντο καὶ δὲλλοιςυμπατέριωται πρὸς ἀπαρτισμὸν τελείας συλλογῆς τῶν μικροτοκοπικῶν τούτων ἀδχμάντων, ἐξ ὧν ώ; ἐξ ὄντος ὁ Γέων, ἀποδεικνύεται προδῆλως ὁ βίος, αἱ κλίσεις, κι ἀρχαὶ καὶ θεωρίαι τοῦ λαοῦ Πολλὰ δὲλλαὶ τῶν παροιμιῶν, ώς ἀμέσως ἀνωτέρω ἔλεγον,

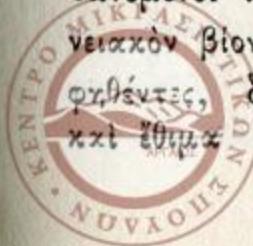
¹ Αἱ κοίσεις αὗται περὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν ποιήσεως πιθανὸν νὰ φανῶσιν εἰς τινὰς υπερομέτρως αὐστηραί, διὲ καὶ σημειώνω δτι δὲν καταδικάζω ἀπασαν τὴν νεωτέραν ποίησιν, οὐδὲ δροῦμαι δτι περιέχει αὗτη ἀδάμαντας λαμπροτάτους. μαργαρίτας διεκτιμήτους, ποιήματα ἐκφραστικώτατα ἐν τῇ συντομίᾳ αὗτῶν καὶ μετὰ ἐννοιῶν καὶ ἰδεῶν υψηλῶν, πρὸς τοῦτο δὲ παρέμηκα εἰς τὸ τέλος τοῦ πονήματος τινὰ τῶν νεωτέρων τούτων διστίχων, ἵνα δείξω δποῖον πλοῦτον περιέχει ἡ νεωτέρα Ποντικὴ ποίησις καὶ δτι ἔχω δίκαιου κακίζων τοὺς προτιμῶντας ἀηδῆ, ἔνορχοπα καὶ ἀκατάληπτα στωμάτων αὐτὶ ποιημάτων ἐκφραστικῶν, μεστῶν ἰδεῶν καὶ δξίων νὰ δνομασθῶσιν ἐθνικὴ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ ποίησις.

είνε στιχοί ποιημάτων σωζόμενων ή ἀπολεσθέντων, ἂλλαξ δ' ἐπιμύθια μύθων ἔκτειν, αἱ πλεῖτε καὶ δὲ τυγχάνουσιν ἔμμετραι, διότι ὁ ἔμμετρος λόγος καὶ πεισσοτέρων ἐντύπωτιν ἔμποιεῖ, μέλιστα όμοιοκαταληκτῶν, καὶ μᾶλλον εἰμνημόνευτος εἶνε. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐνθυμηῦμαι Εὐρωπαίον τινα περιγραφήν, διτις διελθών τὴν Ἀνατολὴν. «χωρὶς νὲ ἔχη τὰ ἐφόδια τοῦ περιγγῆοῦ, Νοῦν καὶ Φιλανθωπίαν» ὡς λέγει περὶ ἑέρου τινὸς ὁ Κοραῆς, μόνον 8 ή 10 παροιμίας ἥκουσεν Ἑλληνικάς, καὶ τούτων αἱ πλεῖσταις ἦσαν «μεταφράσεις ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ». Δὲν δύναται τις νὲ μὴ εἰτείρη τοὺς ἐπιπολαίους ἔκεινους, διαν λάθη ὑπ' ὄψιν δι μόνοιοι οἱ Χαλδαῖοι ἔχουσιν ἐν χρήσει καθημερινῇ τοσαύτας παροιμίκς καὶ ἵσως ἴταξίθμοις ἄλλας, διὸ δὲν γέντυγησαν αὐτές.

Τὴν ἀγάλυσιν καὶ ἔρμηνείαν τῶν παροιμιῶν παρέλειψα διὰ τὸν λόγον διτις μοι ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὲ ἐπιδιθῶ εἰς τοικύτην ἐργασίαν, πρῶτον μὲν ὡς μὴ εἰδικός περὶ τὰ τοικύτα, καὶ δεύτερον διότι μοι ἔλειπον παντελῶς βογθήματα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔτειος λόγος γενικῶς εργεῖ διὸ δὲν οὔτε καὶ τὰ ἀσματαὶ ἔξηγησαν, οὔτε τῶν λέξεων τὴν ἔρμηνείαν καὶ ἐτυμολογίαν παρέθηκα εἶνε διτις δὲν συνελέγθη εἰσέτι ὅλος ὁ θηταυρὸς τῶν γλωσσικῶν μνημείων τῆς Χαλδίκης. «Ο:αν πολλοὶ συμπατριῶται ἀφορμὴν ἐκ τῆς παρούσης συλλογῆς λαμβάνοντες συλλέξωσι τὰς ὑπολοίπους παροιμίκς καὶ συμπληρώσωσι τὰ ἐλλιπῆ ἀσματα, τότε Θεοῦ εὐδοκοῦντος θὰ προΐω εἰς τὴν ἔξηγησιν καὶ ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων τῆς Χαλδίκης, τὴν διποίαν τώρα ἀπέφυγον καίτοι κατέγω μεγάλην συλλογὴν αὐτῶν.

Περὶ δὲ τῶν ἡθῶν καὶ ἔθιμων τῆς Χαλδίκης, περὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου αὐτῶν διέλαθον ἐν ὀλίγοις ἐν τῇ «Ἐθν. Δράσει» (φύλ. 175 καὶ ἔξης «Ο Χιστικνισμὸς ἐν Χαλδίκῃ»), ἐπαναλαμβάνω δὲ ἐνταῦθα διτις οἱ κάτοικοι τοῦ Πόντου εἰς τὰ φωγμοβροθῆ καὶ φραγγώδη διη τῆς χώρας ἔνεκκ τοῦ διωγμοῦ καταφυγόντες, καὶ ὡς αἴγαγροι εἰς ἡλιβάτους καὶ ἀπροτελάστους κρημνοὺς καὶ φάρκυγγας κρυπτόμενοι μακρὰν τοῦ κέντρου, μὴ ἐπικοινωνοῦντες μετ' οὐδενός, μὴ ἀντιλαμβανόμενοι τὴν πέτικ κίνησιν, ἀλλ' εἰς ἔχυτοὺς μόνον καὶ τὸν οίκογενειακὸν βίον ἀπασχοληθέντες, ὑπὸ τῆς μερίμνης δὲ τοῦ ζῆν ἀπορῷ φριέντες, διετήρησαν ἐν ἡμιβαθέσῳ καταστάσει τὰ ἀρχαῖς ἡθοὶ καὶ ἔθιμοι πόσον πιστῶς καὶ ἀκριβῶς, μετὰ τοιούτους δὲ θρησκευτικῶν διαλέκτων

κής, ώ; εἰπεῖν, εὐλαβείχς καὶ δειτιδιμονίχς, ὥτε τολμῶ νὴ εἴπω
ὅτι οὐδὲ κατὰ κεραίν παρεξέχειν τῶν ἡθῶν, ξτινχ ἐπὶ τῶν Βρ-
ζαντινῶν εἶχον. Μόνον ἐπ' ἐσχάτων ἡγισκεν ἐγκατέλειποντες ἐν μέ-
ρει τὰ ἀρχαιοπεπῆ ἔθιμα, τῶν ὅποιων ἡ μελέτη λίκη διδαχτικὴ δύ-
ναται ν' ἀποβῆ ἐνταῦθι δὲ περιωφίσθην μόνον ν' ἀναφέρω ἐν συντο-
μίᾳ τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου, ἀρίνων τὴν πλήρη μελέτην καὶ ἀναγραφὴν
αὐτῶν εἰς τοὺς εἰδικούς.

'Ἐν γένει συμπεοχίνων παρκτηῶ, ὅ, τι ἀρχόμενος ἐλεγον, ὅτι δηλ.
ὅ Πόντος ἔχει ἀνάγκην ἐργασίας συστηματικῆς, μηκέτις καὶ ἐπιστη-
μονικῆς ὅπως ἀναδείξῃ δλα τὰ προγονικὰ κειμήλια ὅσα ζηλοτύπιας
περικλείει καὶ καταλάβῃ τὴν προσήκουσαν θέσιν παρὰ ταῖς λοιπαῖς
ἔλληνικαῖς χώραις, αἵτινες τοσοῦτον ἐπιμελῶς καὶ ἐπιμόνιως ἐξηρευνήθη-
σαν. 'Η μεγχλειτέρα δὲ ίκανοποίησι τοῦ συλλέκτου τῆς παρούσης
Συλλογῆς θὰ ἦτο ἂν ἔδιδε δι' αὐτᾶς μικράν, ἔστω καὶ ἐλαχίστην νύ-
ξιν εἰς πλειοτέρας, μᾶλλον διασαφητικάς καὶ καποφέρους ἐρεύνας, δι'
ῶν θὰ καθίστατο γνωστοτέρων ἡ φιλτάτη ΠΑΤΡΙΣ.

*Εγραφον ἐν 'Αδύσση κατ' Αὔγουστον τοῦ 1910.

Π. Η. ΜΕΛΑΝΟΦΡΥΔΗΣ

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

Α. ΜΟΙΡΩΛΟΓΙΑ

ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ

Καπου καπου ἵχιόνιζεν, καπου γχλάζ ἐντοῦνεν·
καποια ἀρχοντόπουλα σήμερον ώρφανίγαν.
‘Σ’ ἀνχραντσί μι τὰ κλαδιά ’κρέμανες τὰ χριστίδας,
μάνα, σὴν Πόλιν ἔχω μερτικὸν καὶ ‘σὸ Μισίρ ἀργάτεν,
κι’ ἀτοῦ ‘σὸν “Αδην τ’ ἔρημον πεκούλ χωρίον ἔχω.
Ἐκεῖ ἔχω Πολιτικούς Γενίτσαρους κι’ ‘Ασπροθαλασσέτας·
τὰ παραστάρια λίθικα κ’ ἡ πόρτα σιδερένον,
οἱ ροῦσ’ κρατοῦνε τὰ κλειδιά κ’ οἱ φράγκοι τ’ ἀνοιγάρια
Σαρακηνοὶ ἀγροίκιστοι κρατεῦν τὰ παραστάρια
κι’ ἀτοῦ σηλὰν κι δίννε!

Μάνα, γιὰς ἔλα ‘σὴν σηλὰν γιὰς ἔλα ‘σὴν παρέβγαν!
ἀτοῦ ‘σὸν “Αδην τ’ ἔρημον, ἀτοῦ σηλὰν κι’ δίννε!
Τζαρκὰν κάθουνταν γέροντες, τζαρκὰν τὰ παλλικάρια,
τζαρκὰν κάθουνταν Δεσποτάντ’ χωρίς δεσποτικήν των,
τζαρκὰν κάθουνταν ἔχτιάρη χωρίς ἔχτιαροσύνην,
τζαρκὰν κάθουν παλλικάρια χωρίς παλλικαριότεν,
τζαρκὰν κάθουν ‘κοδέσπενχι; χωρίς ‘κοδετπενίχι;
καὶ σὴ τζαρκάς τὸ κλειδωμακν κάθεται καὶ ἡ μάνα μ.

'Εσύ 'σ τὸν "Αδην' κ' ἔτρεπες, 'στὸν "Αδην ντ' ἔγν εἰχει!'
 'Στὸν "Αδην πρέπνε γέροντοι καὶ ταλαιπώρημένοι..
 Στὸν "Αδην φρούχνη πιθκυτὸν καὶ τὸ νερὸν χερέαν.
 σύρει ἡ φρούχνη τὸ νερὸν καὶ τὸ νερὸν τὸν φρούχνην,
 σολεύ τὰ κάλλια τοῦ ἀνθρώπου πατεῖ ἡ κιτρινάδη.
 'Ατοῦ τσουμποῦ· καὶ γίντανε νά μοῦδε φχγοπό· Ια.
 ἀτοῦ 'διωτ' κι κάλιονταν τρεῖος κι γονούτεῦνε.
 ἀτοῦ δίνε κομπόμηλα καὶ τσοῦθη λεφτοκύρια.
 Μάνα, δίνεσε 'μάρχαντοι δίνεσε μα.ο.σάκι
 χωρίζνε μάνκν ασὸ παιδίν, τὸ παιδίν ασὴν μάνκν,
 χωρίζν' ἀδέλφια σπλαγχνικά, ἀνδργυν' ἀγχπεμένα
 χωρίζν' κ' ἐμὲν τὴν ὄρρανήν, χωρίζ' με ασὴν μάνκν μ'
 'Εσικάψεψα κ' ἐλόλωσκ κι' ὁ νοῦσι μ' ἐθολῶθεν.
 ἀς ἔρται ὁ νοῦσι μ' ἀς τὰ φασιά κι' ὁ λογισμό μ' ἀς τ' ὄρικ,
 μάνκν, κ' ἐσὲν θὰ κλαίγω σε θολὰ καὶ θυμωμένα!
 "Αχ! μάνκν, βάχ!

ΕΤΕΡΟΝ ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ

Κᾶπον, κᾶπον ἔχιόνιζεν κᾶπον χαλάς ἐντοῦνεν.
 καὶ σὴ μάνασι μ' τὴν ἀβλιὰν ἀψὶν χαλάς ἐροῦξεν.
 'Ἐγὼ εἶμαι ἡ Κυρ' 'Ἐρή ἡ ραοοπιδεβάχτρο
 θὰ θίκω ὅρκον σὸν ρασὶν κ' ὅμνασμαν 'σὴν πιδέβαν,
 καὶ ἄλλο ἔγὼ κ' ἐρχούμαι καὶ ἄλλο κι διαβαίνω.
 'Απὸ μακρὰ θὰ φλίνουμαι κι' ἀτὰ σουμὶ θὰ κλιγώ.
 ἄρ ἄχ! ἀν λέγω φλινουμαι, καὶ βάχ! ἀν λέγω κλαίγω,
 ι' ἐμὸν ἡ καρδιὰ γεραλοῦν κι' ἀν κλαίγω θὰ 'ματοῦται.
 κ' ἔχω δημάτια θλιβερὰ καὶ κάρδιαν θυμωμένον.
 'Σιὰ μέρμαρα νὰ κάθεοαι, σιὸν πύργον ν' ἀκουμπίζῃς,
 'σιὴν βασιλείαν τ' οὐρανοῦ ν' εῖσαι μαρτυρεμέντοα,
 κι ἀς τὸ Ιωρδαμοπόταμον νὰ εῖσαι περιμέντοα.

'Εσύ, μανίσα, τούτη τασὶν καὶ ποταμὶ λαλάτοι,
 γονοράνις, Μιρτέσι μάραντον κι' 'Απριλὲς μανουσάκι·
 μὲ τ' ἀπλυτοὺς μὴ κάθεσαι, μὲ τὴ λεροὺς αἱ σκοῦπαι
 μὲ τὴ μεσοκοδέσπεναις μ' ἐμπαίνις καὶ γονοσεύεις.

Οσπίτια μ' κάτ' κι φλίγουστιν, πουλάδηα μ' κάτ' κι κλαῖτε!
κ' έσù βασιλοστούλαρο μ' κάτ' κι σταλάξεις αἷμαν!
Γουροπάντις διπιτοχάλαστε! καὶ τσαχοποζεμέντοα!
ἔχαλασες τὴν κεφαλάς κ' ἐπόζεψες τὸ κάσιρο σ'.
τ' δοπίτηα σ' ἐσκοτίεψαν, αὐλή σ' ἐχοχολῶθεν!
Ἐσù σὸν Ἀδην κ' ἔτρεπες σὸν ἀδην ιτέργυν εἶχες;
σὸν Ἀδην πρέπνε γέροντοι καὶ ταλαπωρημένοι
σὸν Ἀδην φρυγάνα πιθαμήν καὶ τὸ νεψὸν χερέα,
Καὶ τὸ νερὸν τρεχούμενον κ' ἔσù σαι διψασμέντοα.
καὶ τὸ φαγῆτον σὸν γόνατον κ' ἔσù σαι πεινασμέντοα.
Ἐσù κέσον ἀκαλάτσεφτος, καὶ πῶς κ' ἐκαλατσέφτες;
ματίσσαι γλί καλάτσεψορ, γλὰ δός μ' ἀπολογία!

"Αχ! μάρα, βάγ.

ΕΙΣ ΝΕΟΝ

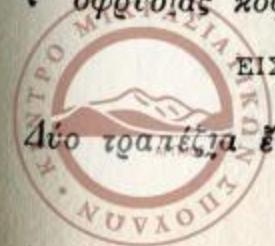
Αητος ἐπειπέταγεν ψηλὰ στὰ ἐπουράγια.
Καὶ τὰ τσακήια τ' κόκκινα καὶ τὸ τζαζμούλην τ' μαῦρον,
καὶ σὸν κοιδούκνατ' ἐκράνεν παλλικαρὶ βραχιόναν.
— Αητέ μ' γλὰ δός μ' ἀσδ κατεῖς, γλὰ πέμε δύθεν κεῖται.
— Ασδ κατῶ κι δίγωσε λέγω σε δύθεν κεῖται.
Γιὰ ποῖον οιδηρόδαβρῶν καὶ χάλκενα τσαροῦσια,
ἔπαρεν τὴ σιρατὶ σιρατὶλάν κι δλον τὸ μοροπάτι·
ἐκεῖ σὸ πέραν τὸ ρασὶν σ' ἄιλο ἐπεκεῖ μέζει
μαῦρα πονλία τρών' ἀιδὸν καὶ ἄσπρα τριγυλίσκουν»
Φατέστε, πουλιά μ' φατέστε, φατέστε τὸν γαρίπι!
στὴν θάλασσαν κολυμπετής σ' δμάλια πισκλιβανος,
κοῦρτος καὶ κοροτομάνικος ἐλλενικὸν παλλικά.

ΕΙΣ ΣΥΖΥΓΟΝ

Ἐχεις τὴ φράση τὴν δύναμιν καὶ τὴ γουργοὺν τ' ὠμίτοι,
ἔχεις ὠμίτοια πίπλατα κιόγξια δρματωμένα,
τ' δφρύδηας κόφτε τὸν πασᾶν μάτηα σ' τὸν βοσιλέαν.

ΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΑ ΔΙΣ ΧΗΡΕΤΣΑΣΑΝ

Δύο τραπέζια ἔθηκες καὶ πεινασμέντα ὄκαθες.

δύο πεγάδια ἔχταις καὶ διψαμέντσα ὑπέμνει,
δύο κρεββάτια ἔστρωσες καὶ νυσταγμέντσα ὄκῶθει,
δύο σκοινία ἔληκες κι' ἀρ εῦκαιρος ἔσκῶθει.

ΕΙΣ ΓΙΑΓΛΙΑΕΤΣΑΝ

Γυνορπάντις, ἐσὺ ὁ κοδέσπενα καὶ ἀρχιγιαγλιαέτσα !
Ἄτοῦ σὰ περοκέφαλα σ' περδίκες κακανίζνε,
καὶ σὰ τσαρταχοπόδαρα σ' ἐλάφια μαρουκούνταν,
καὶ σὰ βουτουροκόβλακα σ' δρείδια φωλεμένα.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Μὴ κλῖς, κόρη, μὴ κλαῖς κόρη, κ' ἐρτᾶς κ' ἐμὲν καὶ κλαγώ.
τ' ἐμὸν ἡ καρδιά, γεραλοῦν κι' ἀν κλαίγω θὰ ματοῦται,
κι' ἀν κλαίγω, κλαίγω αἷματα κι' ἀν φλίνουμαι φαρμάκια

'Εοὺς κ' ἔσον ἀκαλάτιεφτος καὶ πῶς κ' ἐκαλατισέφτεις !
"Αν ἔχεις χολὴν καλάτσεψον καὶ μάχην ἀς διαβαίνῃ !
"Ελα γιὰ τέρεν τὴν φίλτσι σ', γιὰ τέρεν τὴν γεράνους
οἱ φίλοι σ' φύλλα γένταρε, κ' οἱ γέρανοι σ' γεράδας.

'Αδὰξ ξέντσα, κι' ἀτοῦ ξέντσα καὶ δθεν πάγω ξέντσα,
ἀν πάγω καὶ σὴ μάρασι μ' κ' ἐκεῖ ξεριτευμέντσα.

'Αοῦτ' τὰ ψιλοχόρτακα σκίζει τὴν γῆν κ' ἐβγέννε,
τ' ἄχαρα τὰ παλλικάρια σκίζει τὴν γῆν κ' ἐμβαίνε.

'Αναθεμά τὸν θάνατον κι' ἀς δλον τὸ καλλίων.

'Αναθεμά τὸν π' ἔλεγεν δρφαίσαν ξίγι κ' ἔχομ'.

'Αν ἀποθάνω τὴν πιρνίν κλάψων δλον τὴν μέσαν,

ἄν ἀπαθάνω τὴν βραδὺν κλάψ ν ὅλον τὴν τύχταν.
 Ἀνάθεμά τον π' ἔλεγεν καμμὶδὲν κι' θ' ἀποθάνωμ'
 ἀς κλαῖνε τὰ ψηλὰ δραιὸν καὶ τὰ πισταρομύτια.

Σὸν ποταμὸν νὰ σύρατο τὰ ποτάμια ματώνει
 οὴν θάλποσσαν ἄν σύρατο καράβια ἀπαρματώνει.

Ἐσὺ τὴ πλοίσι μ' τὸ τραπέζ τ' ἐφτιωχονδίων ἡ μάνα.
 Ἐψθεν χάρως σὸ μεσοψδάμ κ' ἡ χωριοῦλα σὴν πόλιταν.
 Ἡλε μ' τοπιώνω τὴν ζουρνᾶς τσερίζω τὸ ταοῦλι σ'.
 Άττιτ ἐμέν, ἀττιτ ἐμέν, ντὸ εἰχα καὶ ντ' ἐχάσα.

Ναοὺν ἔσας 'γηλὰ δραιὸν νεούστιον καὶ κι' γεζᾶται.
 τ' ἐμὸν ἡ κάρδια τ' ἀκλερον γερᾶ καὶ κι' νεοῖται.

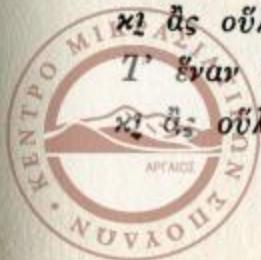

Β'. ΕΠΙΚΑ

ΤΟ ΚΥΠΑΡΕΣ

Τὸ κυπαρέσι μ' τὸ λεγνὸν τὸ στέκει σ' ἄεν τ' "Οὐος,
 ἐλέγνινεν ἐμάκροντεν, οὰ ἐπουράιτα 'ξέβισν.
 Μονδὲ πουλὺν ἐβγαίνατο νὰ μονδὲ χελιδόνι.
 Ἔβγαλν 'αιδε εἴνας ἀητὸς κι' ἀρ ἔχτισεν φωλέαν.
 Ἐφώλεψεν, ἐπούλεψεν τρία πουλὶα ἐποῖκεν.
 Τ' ἔναν φωτίζει δ Χριστόν, τ' ἄλλο ἡ Παραγά
 κι' ἀς οὖλων τὸ μικρότερον φωτίζ δ κόσμος οὖλον.
 Τ' ἔναν κρατεῖ ιν τὸ ψαλτήρ τ' ἄλλο τὸ Κυριακάδι
 κι' ἀς οὖλων τὸ μικρότερον κρατεῖ τὸ θημιτατόν ιν
 Τ' ἔναν θυμιάζει τὸν Χριστόν, τ' ἄλλο τὴν Παραγάν
 κι' ἀς οὖλων τὸ μικρότερον θυμιάζει τὸν κίσμον

ΕΠΙΧΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

- "Ἐνας γέρων γερ τοικος καὶ κούκουρος
είχεν θυγατέραν τὴν Ἀρετήν.
Μονδὲ γάμον στείλε τὸν μονδὲ λουτρόν,
μονδὲ κοῖν πεγάδαν πάντα νερόν.
Στείλε ἀτέρν σὸν ποταμὸν γὰ πέρι νερόν
ἀπαιτοῦν ἀτέρν τουρκόπουλα πέντε ἑκατόν.
κοσὸν ἀτέρν μαχαιρέας σὸν πλευρὸν
ἔκατον καὶ ἄλλα ἑκατὸν πέντε ἑκατόν.
— "Πέτερος τοῦ κίση μου τὸν Ἐλλειον
τὰ σαζάλα τὸν ἑκατέχιτζην γιὰ τὸν ἐμὲν
ἄς πουλῆ καὶ ἄς τρώγη ἀτὰ καὶ λεσμονᾶ
ἄς ἔβγαλν τῷψηλὰ φασὶ καὶ κλαίει καὶ ἐμέν.
— "Πέτερος τοῦ τράγα μου τὴν Ἐλλειον
τὰ φοῦχα τὸν ἑκατεδίπλωτον γιὰ τὸν ἐμὲν
ἄς πουλῆ καὶ ἄς τρώγη ἀτὰ καὶ λεσμονᾶ
ἄς ἔβγαλν τῷψηλὰ φασὶ καὶ κλαίει καὶ ἐμέν.
— "Πέτερος τοῦ ἀδέλφια μου τοὺς Ἐλλειον
τὰ σανιοῦχα τὸν ἑκατέχιτζαν γιὰ τὸν ἐμὲν
ἄς πουλοῦν καὶ ἄς τρώγων ἀτὰ καὶ λεσμονοῖν
ἄς ἔβγαλν τῷψηλὰ φασὶ καὶ κλαίειν καὶ ἐμέν,

ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Χειστὸς γενιέθη ! χαλὰ σὸν κόσμοι !
χὰ καλὴ ὥρα, χὰ καλὴ σ’ ἡμέρα !
Χὰ καλὸν παιδὶν διψὲ γεννέθει,
διψὲ γενιέθει καὶ αὔρι γεστάθει,
Τὸν ἐγένετος ἡ Παραγία
τὸν ἐνίστεσεις ἀε - Παρθένος.
Τὸν ἐπέροπαξον οἵ χίλιοι ἐβιοῖοι
ἀστὰ κεόντικα καὶ ἀστὴν καρδίαν.
Ἄλιαν ἔσταξεν πλευρὴν καὶ ἐφάνθειν.
οὐμπὲς ἀι ἔσταξεν ἐμνυροστάθειν.
Ἐμυροσιεῖται δὲ κόσμος οὐλον

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

γιὶ μιφέσιματο καὶ σύ, ἀφέντη,
 "Ἐξ οὐ σὴν αὐλιὸν δένδρον ἔσταθεν
 δέιδυ, ἢ ποιον καὶ κυπαρέσι·
 δέρματά δὲ ἡλος, δέοι γατός ἀέρα
 ροῦνται τὸ ἄθυαθε μυρίζει, αὐλέαν
 Ἐκοτέρης ἀφκὰ σὸ σιαυροστρατόν,
 δημαρτίνης ἀλγα, δημαρτίνης μουλάρα
 χρυσοκάλυβα, καλυβωμένα·
 σὸ κεφάλαντον χρισὸν τουλπάντη ἔν
 καὶ σὸ μέσα τουρ χρυσόμιζωαιῆσαν
 χῶρον καὶ ἐπαρεν ἀνεμοπόδηα
 καὶ χρυσοκαλυβωμένα
 Δέβα οδ ταρέζ καὶ ἑλα σὴν πόρταν
 χαὶ τσιρόπα, χαὶ μηλόπα
 χαὶ ξερὰ κοκκυμελίπα.
 "Ἐρθιτη τὴ Χριστοῦ τὰ παλλικάρα
 Θέλνε οὐβας θέλνε λεπτοκάρυα

ΚΑΛΑΝΔΑ

Αρχὴ καλκνδη καὶ ἀρχὴ τοῦ χρόνου
 πάντας Κάλανδα, πάντας τοῦ χρόνου,
 Αρχὴ μῆλον ἔν καὶ ἀρχὴ κιδῶν ἔν
 ἀρχὴ μοῖσκον ἔν τὸ μυρισμένον.
 ἐμυριστενχτέρος ὁ κόσμος οὐλέν
 γιὰ μυριστεκτό καὶ σὺ ἀφέντη.
 Δέβης σὸ ταρέζ καὶ ἑλα σὴν πόρταν
 χαὶ τσιρόπα, χαὶ μηλόπα
 χαὶ ξερὰ κοκκυμελόπα.

ΤΡΕΙΣ ΑΕΤΟΙ

Τρεῖς ἀετοί, τρεῖς βούνοι, τρεῖς περιπλεκμένοι
 ἔγκαν φργίν, ἔγκαν ποτίν, καθούνταν τρῶν καὶ πίννε.
 Σεῖτετραγκαν, σεῖτετραγκαν, σεῖτετραγκαν, σεῖτετραγκαν
 εῖνας ἐπαρχμέλισεν καὶ ἐροῦζεν καὶ ἐκειρέθεν,

κι' ἄλλο; ἐγάπεχνεν μακρὰ κ' ἐλάθεψεν τὴν στράταν,
κι' ἄλλος ἐπαρέγέσεν καὶ ἵτσακεφτερίγεν.

Μὴ κλαῖτ' ἀτὸν π' ἐμέθυσεν, ἀπομεθεῖ καὶ σκοῦται
μὴ κλαῖτ' ἀτὸν π' ἐλαύιωσεν κατορωτῷ καὶ πάγει,
κλαψίτ' ἀτὸν π' ἐγέρχεσεν κι' ἄλλο φτερὰ κι' φέτι.

Ο ΜΑΡΑΝΤΟΝ

Τὸν Μάραντον χαρτὶν ἔθεν θὰ πάγη σὴν στρατείαν.

Τὴν νύχταν κόρτει πέταλχ τὴν νύχταν μαστορεύει·
κόφτ' ἀστ' ἀσθμὶ πέταλα καὶ ἡ τὸ χρυσᾶφ καρφία.
τὸν μαῦρον ἐκαλλίβωνεν καταντικρὺ σὸν φέγγον.

ἡ κάλλικτ' παραστέκει ἀτὸν μὲ τὸ χρυσὸν μαντῆλι
ἀπλῶν 'καρρὶν καὶ δεῖγι ατόν, καρφὶν τὴ δάκρυα ξύσει.

— Ποῦ πᾶς, ποῦ πᾶς, ναὶ Μάραντε, κ' ἐμὲν τίναν ἀφήνεις;
— Ἀφίνω σε τὸν κύρη μου τὸν ἀς Κωνιταντῖνον.

— Χάρος νὰ τρώγῃ τὸν κύρη σου τὸν ἀς Κωνιταντῖνον.

Ποῦ πᾶς, ποῦ πᾶς, γαὶ Μάραντε, κ' ἐμὲν τίναν ἀφίνεις;
— Ἀφίνω σε τὸν μάνα μου τὴν ἀιχν Θεοτόκον.

— Χάρος νὰ τρώγῃ τὴν μάνα σου τὴν ἀιχν Θεοτόκον.

Ποῦ πᾶς, ναὶ ἥλε μ' Μάραντε, κ' ἐμὲν τίναν ἀφίνεις;

— Ἀφίνω σε τὸν ἀδέλφικ μου τοὺς δώδεκ' Ἀποστόλους.

— Χάρος νὰ παίρῃ τὸν ἀδέλφικ σου τοὺς δώδεκ' Ἀποστόλους

Ποῦ πᾶς, ναὶ ἥλε μ' Μάραντε, κ' ἐμὲν τίναν ἀφίνεις;

— Ἀφίνω σε τὸν κρίαρο μ' τὸν χρυσοκωδωνιάτεν

Ἀφίνω σε χρυσὸν σταυρὸν καὶ ἀργύρῳ δαχτυλίδιν
οὐμπ' ἀν παραβραδωάσκεσκι προσκύνῃ τὸ σταυρό σου
κι' ὅσαν καλιπεινᾶς, κάλη μ', ποῦλ' φᾶ τὸ δαχτυλίδι. ....

— Κόμαν κ' ἐζενκοπάτεσεν, κόμαν 'κ ἐσελοκάτεσεν

κόμαν σὴν Πόλ κ' ἐπάτεσεν καὶ 'σ ἀργαστὲρ κ' ἐκάτσευ,
τὴν κόρ' καθίζνε σὸ σκαμνὶν τριγὺλ μαντσου, εῦνε

Δεῖνατεν πέντε πρόγατα καὶ δεκαπέντ' ἀρνία

— Τὰ πέντε πιέσον ἐκατὸν τὰ δεκαπέντε γίλια

τὰ τρίσχοινα λαγγωνικὰ πιέσον τρίς ἑβδομήντα

Δεῖνατεν φελίν ψωμὶν καὶ πέντε τσουβοκάρων

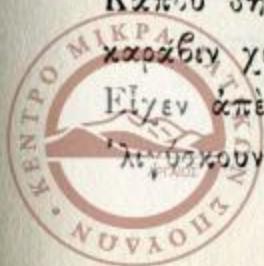
— Τὸ φελίν φᾶ καὶ χείμασον, καρύδια καλοκετον.

Ατοῦ σὰ χρυσοπέγαδος ποισον τὴν ποτισμάκης.
 κι' ἀτοῦ σὰ χρύσολάκκων ποισον τὴν λωτισμάκης.
 καὶ σὰ φασίχ βόσκησον καὶ τὰ κοιλάδια μετόν.....»
 'Εφτὰ χρόνια ἐπέσταν καὶ ὁ Μάρκυντος ατες καὶ ἔρθεν,
 τὰ πέντε ἐποίκεν ἑκατὸν τὰ δεκαπέντε χιλιαρία.
 κι ἀς ἐφτὰ χρόνια καὶ ἄλλα ἀπάν.. ..
 παιδήιαρον ἐπέντεσεν ἀπανκὲς σὰ φασίχ.
 'Κάτσεν κι' ἀτὲν ἐρώτεσεν : τὰ τίνος νύφε εἰσαῖ;
 τὰ τίνος εἶν τὰ πρόγκτα ; τὰ τίνος εἴν' τ' ἔρνια ;
 τὰ τίνος ἐν ὁ κρίκρον ὁ γρυποκωδωνιάτες
 τὰ τίνος εἴνε τὰ σκυλιά τ' ὑλάζεν καὶ κι' ἀρπάζεν ;
 —Τὴν Μάρκυντη μ' ἐν τῷ σειρὶν τὸ τζιλάζ' τὰ φυγία,
 τὴν Μάρκυντη μ' τὰ πρόγκτα, τὴν Μάρκυντη μ' τ' ἀγνία,
 τὴν Μάρκυντη μ' ὁ κρίκρον ὁ γρυποκωδωνιάτες
 τὴν Μάρκυντη μ' εἶν τὰ σκυλιά, τ' ὑλάζεν καὶ κι' ἀρπάζεν.
 —Μάρκυντος 'πέρτις ἐπέθανεν, Μάρκυντος 'πέρις ἐθάφεν,
 σὸν τάφον ἀτ' ἐκεῖ ἔμνε κι ἀς ἀσπροὺν ατ' ἐπῆρκ'
 κ' ἔμεν ἐδῶκεν φεσιάτ : ἣν καλη μ' δέβα ἔπειρ.
 —'Εφτὰ χρόνια ἐνέτικτον καὶ ἄλλα ἐρτὰ ἀνχρένω
 ἀν ἔρται, ἔρτ' ὁ Μάρκυντο μ. κι ὃν καὶ σ' κόσμον κ' ἐμπαίνω.
 —'Ο Μάρκυντον ἐπέθανεν, ἔγω ἐ-ἐν θά πέρω.
 —'Εγὼ καλόγρες γίνουμαι σὸ μαναστήρ ἐμπαίνω
 κ' ἔγω ἐσὲν κι πέιω.
 —Κ' ἔγὼ καλόγερος γίνουμαι κ' ἔγω ἐσὲν θὰ πέρω.
 —'Εγὼ περδίκα γίνουμαι καὶ σὸ καφούλ ἐμπαίνω.
 Κ' ἔγω ἀττίς θὰ γίνουμαι κ' ἐσέναν θὰ ἀρπάζω.....
 —'Ατὸ τὸ τσαλμαδέσιμον τὴν Μάρκυντη μ' ὅμοιαζει·
 κι ἀτὸ τὸ στιμνοδέσιμον τὴν Μάρκυντη μ' ὅμοιαζει.....

ΤΟ ΚΑΡΑΒ

Κάπιν σὴν 'Ἄσπρην θάλασσαν καράβ ὀρματωμένον,
 καράβην γιλιαρμάτωτον ἐξπάστεν σὴν Φργκίαν.
 Είγεν ἀπὲ; ἀ; "Ελληνής, Ρωμαϊκα παλληλάρια
 λαγκουνταν 'σ.γιλίσκον-αν κ' ἐσύρναν τὰ καπίκια

Σείτιας ἐσύνων τὸ κωπίν καμάρη ἐφανεῖθεν
καὶ σὴν καμάραν καὶ ἀλλ' ἀπὸ τὸν γρυπὴν κόρην ἔκειντον.
"Εσεῖξεν τὸ μαντηλίνατς καὶ ἐστάθεν τὸ καράβιν.
«Καραβοκύρι μέντος ἀδεῖφος, καραβοκύρι ὄμηράτια μέντος
τίπαρ καὶ ἐμὲν σὴν τέντας σου ἔπαρμε σὸν καράβιν σον
— Αδέα, κόρη, κι γίνεσκι, ἀδέα κι τακιαίσκεις,
ἐγώ θέλω τοὺς "Ἐλλεγούς Ρωμαϊκά παλληκάρια
κομπῶννε καὶ φιλοῦνεσε κουπίζεις τὸ καράβι μέντος.

Η ΚΥΡ ΕΡΗ¹

Τὴν κυρ 'Ερην προξένανταν κάποιοι μακρὰ σὰ ζένα,
σὰ ζένα τὸν ἀνεγνώριμον τὸ μεγάλο τὴν Ρωμανίαν·
καὶ ἡ μάνχτας ἀτὲ ἔλεγεν σουμά σὴν γειτονείαν
— Ποιλίμιοι εἰσκι μικρὴ καὶ φλίνεσαι καὶ πᾶς μακρὰ καὶ κλαῖς; Ιν!
Κι' ὁ κύρσα τις ὁ χιλιάκλερον σὲ ἔναν ζενκίν ὀπίτι·
τὸν ἀδέλφικ τις τὰ καλάδελφια τις τὸν ἔρτας ρεσία ὀπίσι
κι' δι Κωσταντίνον ὁ καλόν, ὁ καλό Κωσταντίνον
ἔκεινεν ἐπροξένεσεν ἀτοῦ μακρὰ σὰ ζένα.
Ἐρή κλαίει καὶ φλίνεται: «έγώ μακρὰ κι πάγω·
δελφοῦ χράν σὲν γίνεται ἐμὲν τοῖ στιχαριάζεις με;
κι σὲν ἀποθάνεις ἡ μάνχα μου ἐμὲν ποιος καλεῖ με; »
Ο Κωσταντίνον ὕμοσεν σὲν ἀτικαί καὶ σὰ 'Βαγγέλικ,
ἐπῆρεν ὅρκον κι' ὅμνασμαν, λυσιμονήν καὶ ἐπῆρεν:
« κυροῦ πίκραν σὲν γίνεται ἔγώ ἐσὲν θὰ φέρω,
δελφοῦ χράν σὲν γίνεται καὶ λαλετής θ' ἐβγαίνω·
καὶ ἐσὲν σὲν κι θὰ φέρωσε τὸ χῶμαν νὰ μὴ τρώγι με»
Εἶθεν ὁ χυνος δισεχτον τὰ μῆνας ὥργισμένα,
οὐλ ἐντχμαν ἐπέθανταν, οὐλ ἐντάμαν ἐθάφαν.
Ο Κωσταντίνον δι καλὸν ἀφετ τὴ γῆς καὶ ἐπέμνεν
ἀγιώρτας δεῖσα τον τὸν ἀλογον ἡ Παναγιὰ τὴν σέλχην,
δι Ποιητῆς δεῖσα τὴν πνοὴν κι ἀτὸς λαγκεὺ καὶ σκοῦται
ἐπῆργεν καὶ ἐπεκούμπιζεν σὴν Κύρ 'Ερης τὴν πόρταν·

κι' ἀτ' ἔλους εν τὸ νῆπιον καὶ σὴν κλίνην ἔβαλνεν
 — "Ανοιξον, ἀδελφὴ μ', ἀνοιξον ἔρθεν δὲ Κωνσταντῖνον
 — 'Οπις, χάρε μ', δπὶς χάρε μ', ἐμένα μὴ κομπώνῃς.
     Κωνσταντῖνον ἐπέθηνεν Κωνσταντῖνον ἔθήρεν,
 — "Ανοιξον, ἀδελφὴ μ', ἀνοιξον, ἔρθεν δὲ Κωνσταντῖνον
     ἀχαὶ τὸ μχντῆλ τ' ἐπλούμιζες σὸν φέγγον καὶ σὴν νύχταν»
 — Καλῶς, καλῶς τὸν ἀδελφό μ' καλῶς κι' ἀπύθεν ἔρθες;
     καὶ γιὰ χαρὰν ἀν ἔρχεσαι χριστὸς ἀς ἀναλάξω
     κι' ἀπὸ λύπη; κι' ἀν ἔρχεσαι πικροχυλλαγμένος.
 — Γιὰς ἄφες, γιὰς ἄφες καλαθελρή, ἀλον τὸ εἶσαι χάϊτε,
 — Καὶ ντ' ἔπαθες, ναὶ ἀδελφέ, κ' ἐκούφχναν τόμπατικ σ'
 — τ' ὄμματικ μου ἐκούφχναν ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν.
 — Καὶ ντ' ἔπαθες ναὶ ἀδελφέ, κ' ἐζιάγκωσαν τὰ δόντικ σ'
 — τὰ δόντικ μου ἐζάνκωσαν ἀσὴν ἀνοφχγίαν
 — Καὶ ντ' ἔπαθες, ναὶ ἀδελφέ, καὶ ἔλλαξεν τὸ χρῶμα σ'
 — τὸ χρῶμα μου πᾶς ἔλλαξεν ἀσὴν ἀναπλυσάδαν»
 — "Ας τρώγωμε κι' ἀς πίνωμε, ἀς κεῖμες καὶ κοιμοῦμες
     ἄς πλύσκουμες κι' ἀθίτεκουμες κι' ἀέτς ς; σκοῦμες πάμε.»
 — Γιὰς σους, γιὰς σους καλαθελρή σεις; εἴμεις χάϊτ; ἀς πάμε.»
     «Ἐμκές πάγει τὸ λείψχνον κι' ἀλλ' ἀπὸ πὶς ἡ κόρη»
 — Γιὰς τέρ; 'δελφέ ντὸ λένε με τ' ούρανου τὰ πουλόπαχ
 — Ατὰ μικρὰ καὶ παλατὰ κ' ἐζέρν νὰ κελχθοῦνε»
     Ἐπῆγαν κ' ἀντχμώθηνε καὶ σ' ἀεργῆ τὴν πόρταν
     δεῖ τὸν 'Αέριν τ' ἄλογον τὴν Παναγιὰν τὴν σέλχν
     Τὸν Ποιητὴν δὲ τὴν πνοὴν κ' ἐκεῖνος ἐζηπνόειν...
 — "Ελα, μάνα, γιὰς ἀνοιξον ἔρθεν ἡ Κυρ' 'Ερή σου.
 — 'Οπις χάρε μ' ὅπις χάρε μ' ἐμένα μὴ κομπώνῃς
     ἡ Κυρ' 'Ερή μ' ἀλλετος κι' ἀμίλετον πουλόπον
 — "Ελα μάνα γιὰς ἀνοιξον ἐγὼ εἴμ' ἡ Κυρ' 'Ερή σου
 — 'χαὶ τὰ μαλλιὰ τ' ἔχτενιζες καταγαρσοῦ σὸν φέγγον....

Ο ΜΟΝΟΓΙΑΝΝΕΣ

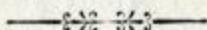
Έννεα τσιπάνω ώριαζαν ἐννεὰ χιλιάδες πρόβατας.

Οἱ πέντε ἔπηγαν σὴν φιλίαν κι' οἱ τρεῖσι σὴν αγάπημαστηρίο
 ἐμεινεν δὲ Μονδγιαννες κι' δὲ μαγαχὸν δὲ Γιαννα.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

(ἢ δ Γιάνες δ Μορόγιαννες κλωθογυρίζ' τὰ πρόβατα)
 Ἐννέα μέρας κ' ἐννέα νυχτοὺς δ Γιάνες κ' ἔκοιμέθεν
 σ' ἐννέα ἡμέρες κι' ἄλλ' ἀπάντη πρόσεσεν κ' ἔκοιμέθεν.
 σὴν ράβδιαν ἐπεκούμπιξεν κι' ἀπάντη πρόσεσεν κ' ἔκοιμέθεν
 κι' οὐντὲς ἔσκῶθεν τὴν πιρούν πουδὲν πρόβατα κ' εὗρεν.
 Ἐποίκεν σιδηρόδαβροιαν καὶ χάλκεα τοαροῦχια
 ἐπῆρεν τὴ σιραιία σιραιίαν κι' διον τὸ μονοπάν.
 Λυκάνθρωπον ἐπέντεσεν ἀπάντη σιδηροστράτη
 —Σιδὼν Θεός, σιδὼν Θεός, Λυκάνθρωπε, πουδὲν πρόγατα κ' εῖδες;
 —Σιδὼν Θεός μ' κι' ἀν ἔκατέρξεσμε τὴν ἀληθειὰν θὰ λέγω.
 Χίλια ἔφαγα τὴν πιρούν μίσθια τὸ μεσημέρι
 κι' ἄλλα σαραγταδώδεκα σὴν ἥλι μ' τὴν πιδέβαν
 (ἢ ἀπόθεν κι' ἀπ' ἐκεῖθεν).

ΤΙ ΤΡΙΧΑΣ ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ

Χίλιοι μάστοροι ἔχειςαν τὴ Τρίχας τὸ γεφύρι (1)
 "Ολον τὴν μέραν ἔχειςαν κι' ἀπὸ βραδὸν χαλάουν.
 —Νιδ δεῖς με πρωτομάστορα καὶ στέκει τὸ γεφύρι;
 —"Αν δίγωσε τὸν κύρη μόν κι' ἄλλο κύρην πὰ κ' ἔχω."
 "Ολον τὴν μέραν ἔχειςαν κι' ἀπὸ βραδὸν χαλάουν.
 —Νιδ δεῖς με πρωτομάστορα καὶ στέκει τὸ γεφύρι;
 —Κι' ἀν δίγωσε τὸν μάρα μον κι' ἄλλο μάραν πὰ κ' ἔχω
 "Ολον τὴν μέραν ἔχειςαν κι' ἀπὸ βραδὸν χαλάουν"
 —Νιδ δεῖς με πρωτομάστορα καὶ στέκει τὸ γεφύρι;
 —Κι' ἀν δίγωσε τὸν μάρα μον κι' ἄλλο μάραν πὰ κ' ἔχω
 "Ολον τὴν μέραν ἔχειςαν κι' ἀπὸ βραδὸν χαλάουν,
 —Νιδ δεῖς με πρωτομάστορα καὶ στέκει τὸ γεφύρι;
 —Κι' ἀν δίγωσε καὶ τὰ πουλιά μ' κι' ἄλλο πουλιά πὰ κ' ἔχω
 "Ολον τὴν μέραν ἔχειςαν κι' ἀπὸ βραδὸν χαλάουν"

1) "Ηκουσα καὶ

'Ατοῦ σὴν Αρδασόπολιν σὴ Τρίχας τὸ γεφύρι ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
 χίλιοι μάστόροι ἔχειςαν καὶ μίσθιοι μα την. δ. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
 ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

- Νιδό δεῖς με πρωτομάστορα καὶ στέκει τὸ γεφύρι;
 — Κι' ἀν δίγω σε τὴν κάλη μου καλλέτερον εὔρηκα . . .
 Μενεῖστο τὸν κάλην ατ' μὲ τ' ἄικον πουλόπον.
 — Τὴ Σάββα δέβα σὸν λουτρὸν τὴ Κερεκή στὸν γάμον
 καὶ τὴ Δειτέρα τὴν πιορίν ἀδὰ νὰ εὐρισκᾶναι»
 . . . . . 'Ατοῦ σὸν Δρακολίμν κάλη μ'
 'ροῦξεν τὴ κυροῦ μ' τὸ σκεπάρι καὶ ἀρ τ' ἐμὸν ἡ φοῦντα
 κι' ἀν κολυμπᾶς καὶ πέρτο ἀτὸ εἰσαὶ τ' ἐμὸν ἡ κάλη...
 — Κι' ἀρ κι' πορῶ τὰ κάλλια μου κι' ἀρ κι' πορῶ τὴν ὅψι μ'
 πορῶ καὶ τ' ἐμὸν τὸ πουλίν τ' ἐφέκα κοιμισμένον
 Κιαμὸν τρομᾶς τὰ γόνατα μ' νὰ τρομᾶς τὸ γεφύρι
 κι' ἀμὸν τὸ τρέχνε τὰ δάκρυα μ' νὰ τρέχνε οι διαβάτοι.
 — Κι ἀρ οός κάλη μ' καλλέτερε, βαρειὰ μὴ καταρᾶσαι,
 κι ἀρ' ἔχεις κύριν σὴν ζένιτεραν 'δέλφια σὸν γουροπετλίκι
 — Κι' ἀμὸν τὸ στέκη τὰ γόνατα μ' νὰ στέκῃ τὸ γεφύρι
 κι' ἀμὸν τὸ στέκνε τὰ δάκρυα μ, νὰ στέκνε κ' οἱ διαβάτοι.

Ο Α Δ Η Σ

- Τὸ κόρασον ἐπέντεσα σὸν "Αδ' εἰχεν κ' ἐπαῖνεν
 ἐπαρακάλνεν κ' ἔλεγεν Θεοῦ παρακκλίας.
 — Πέτε τὴ χέρας τὸν υἱὸν σὸν "Αδ' ἀς ἔρτ' εὔρηκ" με
 ἀς πὲρ τὸ γριντζομάκελον βαθέχ τὸ γριντσ.ύει»
 "Ἐνοιξεν τ' ἔναν τὸ ταφίν ἀπὲς στοῦδικ γομῆτον
 ἔνοιξεν τ' ἀλλο τὸ ταφίν ἀπὲς αἴμαν γομῆτον
 τὸ τρίτον ἔνοιξεν ταφίν, ἀπὲς κόρη κομῆται
 λαλῶ ἀτὲν καὶ κ' ἔγνεφις' λακτίστεν κι' σκοῦται
 κλίτκουμαι καὶ φιλῶ ἀτὲν ἀνάμεσκ σ' ὄρρυδια·
 τ' ὄματιατες φῶς ἔγόμωσκ, τὸ στόμαντες λαλίαν
 τὰ γόνατατες δύναμιν καὶ ἡ κόρ' λανκεύ' καὶ σκοῦται
 — Όπις, Όπις ναὶ πχληκάρ, Όπις κιἀπόθεν ἔρθες
 ἀδὰ γάμος κι γίνεται νύφίτσα κι σ:ολοῦται
 τραπεζή κι τονχτεύκεται κασικίν κι ποτιτκά . . .

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Μάνα, γιὰ δός με τὴν εὐχῆς, μάνα ότι ξενιτεύω
θὰ πάγω μὲ τοὸς Σκιρανοὺς μὲ τ' ὅρικ χελιδόνικ
οἱ Σαΐρανοὶ καὶ κλώσκουνταν, καὶ χελιδόν' γυρίζνε.

— Δέβη, οὐέ μ' νὰ μ' ἔρχεσαι, νὰ μὴ καλὸν ἐλέπης
καὶ ὅσα τυφεῖκα σύρκουνταν σὴν καρδίκ σ' νὰ φωλεῖνε
καὶ ὅσο, μαχαίρικ σύρκουνταν σ' ὡμίτσικ σ' νὰ διαβούνε.

— Δέβη οὐέ μ' νὰ μ' ἔρχεσαι νὰ μὴ καλὸν ἐλέπης
τὸν χεόνον τὸν ἀπέρνιγον τσχιμίντες νὰ μὴ κουράζης
καὶ μὲ τὰ δάκρυκ ζούμωσον καὶ μὲ τὴν νόσον ψέσον

— Εὔχεν' μάνα, εὐχέθ' μάνα, εὐχέθ' μὴ καταρᾶσαι
μάνα τριτοκατάρχτε, μάνα τετραδιόδιλαφτρῶν
τὴ Τρίτ' ἐκατερεθῆς με καὶ τὴ Τετράδ' ἐβλάβη.

Αὔριον ἐν Κυριακὴ καὶ πᾶς σὴν Ἐκκλησίαν . . .

— Καλη, γιὰ δός με τὴν εὐχῆς καὶ ἐγὼ θὰ ξενιτεύω

— Δέβη ξένε μ' ἀλλούξενε μ' εὐχὴ μ' καὶ τὴ Θεοῦ
καὶ οὐμπᾶν μαχαίρικ σύρκουν αν σὴν γῆν ιν καρφωμένα,
καὶ οὐμπ' ἀν αἰλεποταῖτα σὸ χῶμαν καρφωμένα . . . .

Η ΞΕΝΙΤΗΙΑ

Χριστέ μ' οὐλα καλὰ πισκες τρία καλὰ καὶ εποίκες:
πισκες τὸν οὐρανὸν ψηλά καὶ ἐκειάν σκάλη καὶ ἐφτάνει,
πισκες τὴν θάλασσαν πλακιειάν καὶ ἐκεὶ γεφύρ καὶ ἐφτάνει,
πισκες τὴν ξενιτειάν μακρὰ καὶ ἐκεὶ λαλιά καὶ πάγει.
Σὴν ξενιτειάν π' ἀχπάσκεται μαυροφερεῖ καὶ πάγει.
μαυρα φορεῖ, μαυρό ἀναλαζό μαυρον ἐν ἡ καρδία τ',
πεκεῖ ἀδα ποι κλώσκεται τὰ ἀσπρα φορεμένος
ἀσπρα φορεῖ, ἀσπρό ἀναλαζό, τὰ ἀσπρα κουμπιαγμένος.

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΜΗΚΩΝ

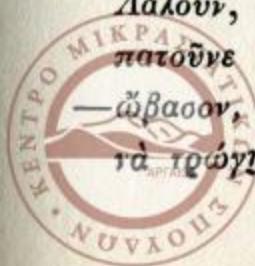
Οι μεμήκεις είχαν γάχριν σε νέφηλον τὸν Ἀεν Παύλον
καὶ διάλυκον ζευρυκτήσις καὶ διάχον ταουλτσῆς;
ἡ κορῶνα μαγερέυτρικ.
καὶ ἡ καζκάρα παρανύφτει.

Ο ΧΑΤΣΗ ΣΤΕΦΑΝΟΝ

*Ατὸς δὲ Χατζῆ Στέφαρον καὶ τὴν Στιδούλην διηδόν ιν
φορεῖ τὴν λίνιργαν τὸ σαλβάριο τὴν ζερταβάν τὴν γούραν,
φορεῖ δρεπάρια σύμψιλα ποστάλια γεμενία,
ἔβγαλν καὶ κεζινέφκεται σή Κουνιενί τοῦ δμάλια.
Κατὰρ κι' πεγιαρέφκεται κατάν κι' καλατσέβει,
τὸν διλον πεγιατέφκεται, τὸν φέγγον καλατσέβει.
Θήκη τὴν τσαλμάν πιζιρωτα καὶ τὰ μανῆκιν ἀχιρόσμιλα
καὶ τὸ τσιποῦχνατ φύτισιν, τοῦ ἀγισούκται κεχριπάρι.
*Έλέπιλατον δὲ Βούχειλας ἀχάν καὶ κι' δοπαλεῖ (iv)
έλέπιλατον καὶ Νοφίτσα λιγοθυμῆς καὶ δοϊζει,
έλέπιλιτον καὶ Φεγγάρα πουλεῖ τὸν Ηλιακόν (iv)
*Έλέπινατον καὶ οἱ δέπιατροι καὶ σύροντε δις ἀντροῦδας
έλέπινατον τὰ κοράσα καὶ σύροιε τὰ σουμάδια
έλέπινατον καὶ οἱ χεράδες καὶ σύροτε τοῦ δραφανάτουν,
έλέπινατον οἱ ποπάδες γυροίς τὰ πετραχίλια
έλέπινατον διακόπολα καὶ σύρον τὰ κνωρικάδια.

Γ Α Μ Ο Σ

Λαλοῦν, λαλοῦν τὰ Πλάταρα, λαλοῦν τὴν Τραπεζούνταν
πατοῦνε καὶ τὸν πετεινὸν καὶ κρούνατον σὰ πλάκας,
— ὥβασον, πετεινέ, ὥβασον, τὴν μέραν πέντε, πέντε . . .
τὰ τρώγινα τίφε κι διαμπρὸν καὶ διάλον διαμπρὸν οὐληνικῶν

Νέγαμον ἐρωπές αναν λαγού· γι την καὶ περδίκκας
τὴν οὐφεν τὴν ξεισσον τὴ λιβαδὸν ὀψάλια.

— Κύρι Εὐγενή, Κύρι Εὐγενή ἐκάεν τὸ καρπόποιο μ'

— Τὴν Εὐγενή μὴ λέσσατο 'πέα' τὸν Κωνσταντίνον.

— Κύρι Κωνσταντία, κύρι Κωνσταντία ἐκάεν τὸ κορδόποιο μ'

Τὴν μασιχαλὰν ἐπέρπαξεν σὲ ἔφτι πεγάδια 'πῆγεν,
τ' ἐφτιὰ πὰ τσουρομένα.

Σ' ἐφτιὰ σταμνίι εἴτεξεν τ' ἐφτιὰ πὰ κοιπιμένα.

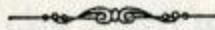
Τὴν πέιραν ἐπεισούμπιξεν χουλιάρον τερόπον ἔσταξεν
οὖσι' εὔρεν, οὖσι' ἐγόρασεν ή κύρι 'ἐπαρεδῶκεν.

ΕΛΕΝΗ

— Τλένε μ' ντὸ λιγύσκεσαι σὴ παραδείσ' τὰ πόρτας;

— Τὰ παληά, παληά 'φόρηνα καὶ τὰ καιρούρια 'δοῦνα
κότιο, κότιο ἐδάνειςα κι' ἀντίκοτα κ' ἐπέρνα.

Ο ΠΟΠΑ ΛΕΥΤΕΡΤΣ

Σὴ Σαραντάρο Ποπά 'Λεφτέρτς ἐπάτεσεν τὸν νόμον
ἐκρέμασεν τὴν ἀλαζήν κ' ἐποῦλτοεν τ' εθαγγέλον
ἐπῆρεν τὸ παλαίχτηνον τὸ χάμ τ' ἀγελαδόπον.

ΤΟ ΚΙΑΟΥΡ ΤΑΓΟΥΝ

'Ακεῖνον τὸν Κιαούρ ταγοὶν το' ἐχάλασεν;

— 'Ασσό Παρτίν δ' Φίλπον δ' θεχάλαχτον.

ΠΑΙΓΙΙΟΙ

Τίμη, τίμη τὸν ἀττίνη,
τὸν ἀττίδην τὸν σταυρωτόν,
κρούει παίρει τὸ κοντάρ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

καὶ κτυπᾶ τὸ καλαμάρ'—Καλαμάρι μὲν θέλεις;
—Θέλω κόκκινα ὠβᾶ
τὰ πουλίσσω τὰ πουλιά
καὶ ἐβγαίνω σὴν ἔλαιαν
καὶ τερῷ τὸν βασιλέαν
πῶς μασᾶ, πῶς κουρτᾶ,
πῶς καταμύσῃ τὸ ἀχάντια
καὶ μαραΐν τὰ πολλικάρια.

ΤΟ ΧΑΜΟΜΗΛΟΙ

Κοὺ ντ' ἔπαθες χαμόμηλουν κ' ἀθεῖς μῆλα κι' φέρεις;
γιὰ μ' ἡ φίδια οὐ ἐδίψασεν, γιὰμ δὲ καρπός ἐλλάεν;
γιὰμ δέσια χαμελόκλαδα οὐ κανέναν ἵζαλίεν;
—Νιὰ ἡ φίδια μ' ἐδίψασεν, τιὰ δὲ καρπό μ' ἐλλάεν
γιὰ δέσια χαμελόκλαδα μ' κανέραν ἵζαλίεν
ἔναν κορίτις κ' ἔναν παιδίν σὴν λίζα μ' ἐφιλιγάγαν,
καὶ τὸ κορίτισ ἐν τουρκικὸν καὶ τὸ παιδίν ρωμαϊκὸν
ἐπῆραν δροκον κ' ὅμνασμα — «Ἐμεῖς τηδὲν καὶ λέγομεν»
ἐπῆραν δροκον σὸν ψωμὶν καὶ ὅμνασμαν σὴν εἰκόναν.

Η ΔΕΣΠΟΙΝΗ

Τὴ Δεσποινῆς τὰ πρόγατα, τὴ Δεσποινῆς τὸ ἀρνία,
τὴ Δεσποινῆς δὲ κοίλαρον δὲ χρυσοκωδωτιγάτες.
“Ολὼν τὴν μέραν πρόγατα καὶ ἀπὸ βραδύς ἀρνία.
Τὴ Δεσποινῆς τὰ πρόγατα τὸ τρῶντε καὶ χειμάζει;
—Καὶ τρῶντε καστανόφυλλα κ' ἐβγαίνει παχυμένα.

Σὴ Δεσποινῆς ιμ' τὴν αὐλιὰν ζεστὸν ἥλος ἐπῆρεν,
οὖντις δὲν ἐπαρερρίγασεν ἀς πάγι ἐκεῖ χουλεῖται.

Σὴ Δεσποινῆς, ιμ' τὴν αὐλιὰν τραπέζα γονατεμένα.

Οὖντις δὲν ἐπαρελείνασεν ἀς πάγι ἐκεῖ καὶ φωνεῖ.

Σὴ Δεσποιῆς, ιμ' τὴν αὐλὶν πεγάδῃα τιζεμένα
εῦν τε ἀν ἐπαρεδίψαοεν ἂς πάγι ἐκεῖ καὶ πίνει
Σὴ Δεσποινῆς ιμ' τὴν αὐλὶν κρεββάτια εἰν' στρωμένα
οὖν τε ἀν ἐπαρενύσταξεν ἄς πάγι ἐκεῖ κοιμᾶται.

ΝΥΦΕ ΚΑΙ ΑΝΤΡΑΕΛΦΣΑ

'Η νύφε κι' ἀντραέλφισα σὸν δύος βαρυασμὲν εἶν,
ἀμυνός, ἀμυνός ἐθέριζαν κι' ἀμυνός ἀπὰν ἀπὰν κ' ἐβγάλταν.
'Η νύφε κι' ἀντραέλφισα οἱ δὺν κοιλοπογοῦνε.
τὴν ἀντραέλφοαν ηρατοῦν χίλιοι μύριοι μαμῆδες
τὴν νύφεν τὴν ξενίταικον *Αγέρτις κ' ἡ Παναγία.
Νιέποικεν ἀντραέλφισα; - τρικέφαλον δφεῖδι.
Νιέποικεν ἡ ξενίταικος; - δλόχρουσον ἀγοῦρι.
Κ' ἡ πεθεράτις ἐν μάγισσα κ' ἡ μάνατις ἐν ἀνοῦνας,
κοιμίζει τὰ λομπαδόφωτα κι' ἀλλάζει τὰ γουντάχα...
Τρένη ἡμερῶν ἐγέιτονε ἐξέβεν καλαιοέβει,
πέρτ' ἡμερῶν ἐγέντονε κ' ἔφαγεν τὸ φοινιάρι.
— 'Εγὼ νύφες τίνεις είμαι θείας γάλαν βυζάρω,
καὶ τόφειδι πὰ τὸ γάλαν ἔκαψεν τὸ σιδιμόποι'
καὶ τ' δφειδι πὰ τ' ἐγκούνια ἔκαψαν τὰ μεσόπαμ.

Τ. ΑΧΡΕΔΛΑΦΟΙ

Κόρασον ἐτραγώδινεν ἀγκᾶ σὴν γεφυρώναν
κι' ὁ γέφυρας ἐτρόμαξεν κι' ὁ ποταμὸν ἐστάθεν.
ὁ ποταμὸν, ὁ ποταμὸν κι' δλον ὁ χαροερέτες,
ὁ ποταμὸν σύρει κλαδὺ κι' ἡ θάλασσα καράβια.

Κι' οῦνταν τσονροῦτ' ἡ θάλασσα καὶ κλώσκεται λειβάδια
καὶ κατηβαίν τ' ἀγρέλαφον καὶ βόσκεται λειβάδια.

*Ἐναν ἐλάφ' ἀγρέλαφον κι' ἀγρελαφοῦλας μάρα
οὐδὲ βοσκήν πὰ βόσκεται οὐδὲ νόσον ἀρ' παίσοι

— Κι' ἀρ νιέπαθες ἀγρέλαφον κι' ἀγρελαφοῦλας μάρα
ΑΓΡΑΣΤΗΡΙΟ
ΜΑΝΑΔΗΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

κι' οὐδὲ βοσκήν πὰ βόψκειαι, οὐδὲ νόσου πὰ πέρεις;
—Τράντια χρονῶν ἐγένοντας κ' ἔναν μονακάρι ἐποῖησα
 ἐκλίσια τὸν ἐβύσκουμεν κ' ἐκλέγτεν τὸ μονακάρι μ'
 Στὸν Θός, σὺ δ; Θός τὲ κινηγέ, πουδὲν μονακάρι κ' εἰδες;
—Στὸν Θόμι κι' ἀν ἐκατέρξεις με τὴν ἀληθευτὸν θὰ λέγω
 'Εκεῖνο κι' ἄλλα δώδεκα ὑπέργαν μαχαίρι ἐσύρθυν
 αἰέραν χαλκὸν ἐψέθαιε ο' ἔναν τραπέζιον ἐβάλθαρ.
—Κι' ἀλ τὸ μαχαίρι τ' ἐσύρθυνε 'κεῖνο ν' ἀποστομοῦται
 καὶ τὸ χαλκὸν τ' ἐψέθυνε 'κεῖνο ν' ἀτυκολοῦται
 καὶ τὸ τραπέζιον τ' ἐπεσαν 'κεῖνο ν' ἀποκαρφοῦται.

Ο ΠΟΤΑΜΟΙ

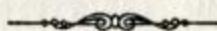
Νὰ σὰν ἔκεινο τὸ ποντίν τὸ κ' ἔχτιον φωλέαν
 οὐδ' ἔχτισεν, μοῦδ' ἔχάλασεν, μοῦδ' ἔκαρδοπονέθεν
 'Εγὼ χτισα καὶ ἔχάλασα καὶ ἔκαρδοπονέθα,
 ἀρ ἔχτισα τὴν φωλέαν μου σὴ γέφυρας τὸ σκοῦλος
 ἐθύμωσεν δ ποταμὸν ἐπῆρεν τὴν φωλέα μ';
 Σ' μέρος πάγει δ ποτομὸν σ' μέρος πάγ' ἡ φωλέα μ'
 δθεν πάγει δ ποταμὸν ἀχάνιτα καὶ τοιβόλιτα
 δθεν πάγ' ἡ φωλέα μου μου δμάκια καὶ λειβάδια
 'Ο ποταμόν, δ ποταμόν, δλον δ Χαροερέτες
 δ ποταμὸν σύρετε κλαίγα κ' αἰγάπ' τὰ παλληκάρια.

ΑΚΡΙΤΑΣ

'Ακρίτας οὗντάς ἔλαμπεν 'οδ μέγαν τὸ χωράφιν
 'Εφτὰ σπορίδια 'δέβασεν κ' ἔκει ἥλος κ' ἐπῆρεν,
 κι' ἄλλ' ἔφτά κι' ἄλλο ἀν δεβάζ' ἔκει ἥλος κι' παίρει.
 "Ἐρθεν πουλίν κ' ἐγόρεψεν σὴ ζυγοὶ τὴν ἀφαν
 —Οπλις πουλίν, δλις πουλίν, ψὰ τρῶς τὴν βουκειτρέαν,
 τὸν λόγον αι' κ' ἐπλέωσεν τὸ βουκέντρον ἐκατήβαιν'
 Καὶ τὸ πουλίν 'κελαϊδισεν ἀρθρώπιον λακαρ.

μισοκοπῷ τὸν μαῖρον ατ' ῥὰ φτάν καὶ κοντοφιάγ.
 'Ακρίτας μου κ' ἐπρόφτασεν ἡ κόρ ἀπὲς ἐιέτε.
 'Ἐπῆγεν κ' ἔταγένεψεν καὶ σὴ κάστρου τὴν πόταν.
 δ μαῖρον ἔχιμητεξεν κάστρος δίον ἐσεῖεν,
 ἡ κόρ ἐπιφεγγώρισεν, εἰπεν «ἔρθεν 'Ακρίτας».
 —'Ανυίξετε με, νὲ πορτάρ, ἀρυίξετε μ' ἀς ἐμβούνω,
 δ μαῖρον νὲν πωλάριν ἐν' χωρὶς ταχὺν νὶ μένει,
 ἡ καλη μ' νέον κόροιον χωρὶς ἐμὲν καὶ στέκει ».
 "Ἐνοιξατον οἱ πορτάρ ἐμπαλν ἀπὲς 'Ακρίτας,
 ἄλλει σκαμνία δίνατον ἄλλοι καθκίν ἀπλῶντε'
 καὶ οδοῦπορτίται κάθεται καὶ τὸ κανκίν ἀρ πιέζει,
 —Γιὰ σοῦς, γιὰ σοῦς 'Ακρίτα μου, καὶ μὴ πολυτοΐτης
 ἀδὰ μεγάλον στράτευμα ἔσέραν κυρηγάει.
 "Ἐσυρεν τὸ σπαθίζιναν ἀσὸ χρυσὸν θικάρι
 χίλιους ἐμπρὸς ἐσκότωσεν καὶ μύριους ἀπ' ὅπισσ,
 ἄλλα τριακόσιους βάραγγους σὴ Δέβας τὸ γερύγι
 'Ἐπῆρεν τὴν κόρ κ' ἔφηγεν ἐννιὰ τύχτας καὶ ἡμέρας
 'Ἐβγάλ' ἀπὸ τὸν κόλφοντας ἀσὸντα τὰ ἐτέας
 —Γιὰ φᾶ, κόρη, γιὰ φᾶ, κόρη, κινέτεψον τὰ σιράτιας.
 'Ακρίτας ἐπεκούμπιξεν ἔταν ὕπνον ἐπῆρεν
 "Οτάν τερετ τὸ πέραρ καὶ φονοάτιον καταβαίνει,
 ἐντρέπεται νὰ λέγῃ ἀτον φονοάτον καταβαίνει.
 τὰ δάκρυντας ἐκαίεβανον σ' 'Ακρίτα τὴν καρδίαν,
 ἐγιέφιξεν καὶ 'Ακρίτας μου ἀσὸ γλυκὺν τὸν ὕπνον
 —Κόρη ἀκεῖν πιῦ ἔρχονταν κανείναν ἐγγωρίζεις;
 —'Εμπρὸς ποὶ ἔρτ' δ καβαλάρτες δμοιάζεις νὰ ἐν δ κιότι μ'
 κι' ἀκεῖν οἱ μαῖρ' οἱ ἀλυγάντι δμοιάζεις νὰ εἰν τάδελγα μ'
 κι' ἀκεῖν ἡ γηραιόφροδος δμοιάζεις νὰ ἐν ἡ μάνα μ'.

ΑΚΡΙΤΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΩΝ

'Ακρίτης, ἀκοῦς, 'Ακρίτα μου, ντὸ λένε τὰ πουλόπα;
 πάντας 'χελάτιναν καὶ ἔλεγχαν πολλὰ θὰ ζῇ 'Ακρίτας
 κι ἀτώρας κελαϊδούν καὶ λέν θὲ ν' ἀποθάνεταις Ακρίτας.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

(Ακούετο, Ἀκρίτας μου χρυσόελξ καὶ λέγει)
 ἀτὰ μικρὰ καὶ παλαιά ταῦτα κελεύθουν καὶ ἔζερνε
 ἀρίστες ἀτὰ τὰ μωρά, οἵτινες κελεύθουν καὶ χρίσουν
 γιὰ φέτε τὴν σατία μου τὸ σὺρ τρικκότικ πήχει,
 φέρτε τὰ κυνηγόσκυλα μ' τὰ ἀλισοδεμένα,
 καὶ ἐγὼ ἂς πάγω σὸν κυνῆγ' καὶ σὲ κυνηγοτόπια,
 καὶ ὅν καὶ ἐν πουλίν νὰ κυνηγῶ ἀλήθεικ θεοποθάνω»
 'Ακρίτας πάγει σὸν συγήγ' καὶ σὲ κυνηγοτόπια
 κι' οὐδὲ μικρὸν νὰ κυνηγῇ πούδεν πουλόπον καὶ εὔρεν
 ἀτότες ἀστὴν λύπην ἀτέρ' ἐγύρτσεν καὶ εἶχεν καὶ ἔρται.
 —Ποῦ πᾶς, ποῦ πᾶς, νὲ Χάρε μου, καὶ εἴται χαρεμένος;
 —Ἐγὼ σ' ἵσεν καὶ ἔργοι μαζί καὶ εἴρκαι χαρεμένος;
 —Ἐμὲν Ἀκρίτας λένε με ἀνίκητον Ἀκρίτα
 —Γιὰ σαῦς, γιὰ σαῦς, Ἀκρίτα μου, βαρέχ μὴ καύχησαι
 'Εμὲν σ' ἴστεν ποὺ ἔστειλεν ἀπ' ἕσεν παλληκάρι ἐν.
 —Ἄρ, ἔλα καὶ παλχίσωμε σὸν χαλκενὸν τὸ ἀλφνι
 κι ὅν ἔν καὶ τὸ νικᾶς μ' ἐσὺ ἔπειτα τὴν ψύμ' καὶ δεῖχ
 κι ὅν ἔν καὶ τὸ νικῶσ' ἐγώ οὐ πατέω καὶ τὸν μαυρὸ σ'
 'Εξεβίν καὶ ἐπάλεψών καὶ ἐνίκεσεν ὁ Χάρων.
 —Χάρε μ' ἔπειτα ἀστυνικὴ μαλάρικτ' ὅσον θέλεις,
 ὅν θέλης καὶ τὸ ἀλογομ' τὸ καὶ ἔχει ὁ βασιλέας
 ἔπειτεν τὴν σατία μου τὸ σὺρ τρικκότικ πήχεις,
 ἔπειτα τὰ κυνηγόσκυλα μ' ἔπειτεν οῦντα ὅν θέλης
 —Ἐμὲν σ' ἕσεν ποὺ ἔστειλεν ἀπέικα καὶ ἐθμέθεν,
 μόνον ἐμένκαν εἶπέ με τὴν ψύνχτ' ἔπειρ καὶ ἔλα
 —Αἰλοῦ ἔμὲν τὸν ἀκλείον ἐγώ θὲ ν' ἀποθάνω;
 Ταῦς χρίσον τὰ ψηλὰ ρεσιὲ καὶ τὰ παραχρομότικά
 ἔμπασ, καλη μ., καὶ στρώσο με θαυματικὸν κρεβάτιν
 θέκον καὶ σὸν κηφάλι μου καὶ παρχαρὶ λιυλούδικ»
 'Ξέβεν ἡ καᾶλη καὶ ἔστρωσεν ὅνθη καὶ μανούσακια.

ΑΝΑΠΟΘΑΝΩ

Λν ἀποθάνω θάψο με σ' ἔνχι ψηλὸν πατόπα
 ν' ἀκούω θάλασσας φωνὴν καὶ καράβη πατόπα
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
 ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
 ΠΑΛΕΚΤΩΝ

ν' ἀκούω τοπὸν σύριγμαν καὶ γχνάλι λαζόπον.
Οὐτας φυσὶ πὸ θάλασσας μυρίζει θαλασσέαν,
καὶ ὄντας φυσὶ πό πορφυρὸν μυρίζει μανουσακέαν.

Ο ΠΟΡΦΥΡΤΣ

Νὰ σὰν σὴν μάναν ποῖ γεννᾷ τὰ τράντα χρόνια μίαν·
έρταγι οἰὸν τραντέλλενον καὶ νύφεν γχλεφόραν.
Κανεὶς οἰὸν κ' ἐγέννεσεν, κανεὶς οἰὸν κ' ἐποῖκεν,
καλόγρηχ γιὸν ἐγέννεσεν καλόγρηχ οὐὸν ἐποῖκεν.
— Ατόνχν πῶς θὰ λέγωμε, ἀτὸν πῶς θὰ καλοῦμε;
— Ατὸν Πορφύρι πέτ' ἀτόν, ἀτὸν Πορφὺρ καλέστε.
Μονούμερος ἔτονε κ' ἔρχγεν παξιμάτι:
διήμερος ἐγέντονε κ' ἔρχγεν τὸ φουντάρι
πέντ' ήμερῶν ἐγέντονε κ' ἔφαγεν τὴν φουνέαν
τράντ' ήμερῶν ἐγέντονε κ' ἐξέθεν κ' ἐκαυγέθεν
— Εγὼ κόρκσον ἀγχπῶ καὶ ἐν τῇ βασιλέᾳ.
— Γιὰ σοῦς, γιὰ σοῦ, νχὶ Πόφυρχ, βαρέκ μὴ καυχάσαι
δι βασιλῆς γεράκιας χει στείλει καὶ κυνηγᾶσε
— Οὐδὲ τὸν Βυρνῶν φοβοῦμαι οὐδὲ τὸν Νικεφόρον,
οὐδὲ τὸν Βαρυτράχηλον ποῦ τὸ σπαθίνκτ κόφτ εμπροκές
Μαθών ἀτο δι βασιλῆς δι πολυγρονεμένον
— Απόθεν ἐν δι Πόρφυρχς ἐμὲν ποῦ κι φυγάται;
ἔχω ἀπόνατ' πόλεμον ἔχ' ἀπόνατ' στρατείκν.
Αρμάτωσεν τοὺς στρατηγοὺς καὶ οὖλον τὸ φυσάτον,
σὴν μέσγν ἐν δι στρατηγός καὶ σ' ἀκρας ἐν τ' ἀσκέρι,
σεῖτ' ἐπαΐνεν, σεῖτ' ἔλαχιγεν, σεῖτ' χχλελὰ τραγωδίνεν:
— Θέ μ' νὰ πῆμε νὰ βίκισυμεν τὸν Πόφυρχν σὸν ὕπνον
νὰν τὸ σπαθίνατ σὸ θενάρ, τ' ἀλογον ατ' σὸν κάμπον,
νὰ δένω, νὰ ζεδένατον, νὰ διπλοσιδεριάζω
νὰ δένω καὶ τ' ὥμιμάτια τού μ' ἐννεὰ λογιῶν μετάξι,
καὶ ἐπ' ἐκεῖ νὰ ἐγνεφίζ' ἀσὸν γλύκην τὸν ὕπνον»
Ἄρ παῖζ' ἀτὸν διαβοῖον κι εὔριεται σὸν ὕπνον

δῖν ἀτὸν καὶ ξεδέν ἀτὸν καὶ διπλοσιδερεῖζε,
καὶ δέννε καὶ τ' ὄμικτια του μ' ἐννεὰ λογιῶν μετάξι.

Ἐγνέφιτεν ὁ Πόρφυρος ἀσὸν γλυκὺν τὸν ὑπον.

—Παρακαλῶ σε, σερασκέρ, Θεοῦ παρακαλίας,
σ' οὐλα τὰ κάστρα φέρε με δεμένον καὶ φλιμένον,
καὶ σὴν Κωσταντινούπολιν λυ.ὸν καὶ χαρεμένον.
ἐκεὶ κόρκιον ἀγαπῶ ἐλέπ' κι ἀποργελα με».

Σ' ὅλα τὰ κάστρα φέρει ἀτόν· τὰ δάκρυα τ' καὶ ἔκκτήθιν,
καὶ σὴν Κωσταντινούπολιν, τὰ δάκρυα τ' ἔκκτήθιν.

Βασιλοπούλα "λαλεῖτεν ἀπὸ "ψηλὸν παλάτι.

—Οὐκ εἶπα σε νὴ Πόρφυρος, βαρέα μὴ καυχᾶσαι
ὁ βασιλῆς γεράκια "χει στείλει καὶ κυνηγε σε;
καὶ ἐσὺ "πατέρες τὸν βασιλεὺν κι ἀτὸν τὸν σερασκέρη.

Γιὰ σεῖζον τὰ ποδάρια σου ἀς σείγουν τὰ λωρία,
γιὰ σεῖζον καὶ τ' ὡμίκια σου ἀς σείγουν τὰ φασίκια,
γιὰ λαΐζον τὰ χέρια σου ἀς κόφτουν τ' ἀλυσίδικα.

"Εσείζεν τὰ ποδάρια του ἐσείγχν τὰ λωρίκια
ἔσειζεν καὶ τ' ὡμίκια του ἐσείγχν τὰ φασίκια,
ἔλαΐζεν τὰ χέρια του ἐκόφταν τ' ἀλυσίδικα.

'Ας τ' ἀλυσίδοκρματα ἔνχν σὸ χέρ' ἐπῆρεν,
χίλιους ἀπ' ἔμπρ' ἐσκότωσεν καὶ μύριους ἀποπίκω
ἐννεὰ κιφίνιας "φόρτωσεν ώτια καὶ μυτίκια
κι ἄλλα ἐννεὰ ἐφόρτωσεν καὶ χέρια καὶ κηφάλια
καὶ στείλικτα σὸν βασιλεὺν μεγάλον ἀρμαγαδάν.

—Γίχες καὶ χαιρετίσματα "πέτεν τὸν βασιλέαν
ἀρμάτωσεν καὶ ἔστειλεν σ' ἐμὲν ἀπὸν φούσπατον,
θίγα σπιθίν, θίγα κιντσίρ, ἐγ' ἀτουνοὶς ἐντάκα
ἀτώρας "ζώστα τὸ σπαθίν σὸν πόλεμον ἐξέβα.
σὸν ἔχ' ὁλκέρ ἀρμάτωσεν σὸν πόλεμον καὶ στείσιν»
"Εσυρεν τὸ σπαθίτζιν ατ σὸν πόλεμον ἐξέβεν...
ἐπῆρεν καὶ τὸ κόσσον . . . .

Ο ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΝ

‘Ο Κωσταντίνον ὁ κχλύν, ὁ καλὸς Κωσταντίνον
ἀπός ἔχτεν γρουτὸν λούτρὸν μικληματένον κούρνκν,
ἔμβαίν, κ’ ἐβγχίν καὶ λούσκεται μὲ τὴν βχσιλοτοῦλκν,
κι ὅσα φιλέμυτα φιλεῖ γράφτιατα σὺν καμάξαν.
Κ’ ἐμπχίν κ’ ἐδιχίν ὁ βχσιλεᾶς μὲ τὴν βχιλοποῦλκν,
στοχάσκεται λυπάστκεται τὸ γράμμα τὴν καμάρχας.
— Ποιος ἔτον π’ ἐφίλεσεν τὴν βχτιλεά μ’ τὴν κόρην;»
Κανείς, κανείς κ’ ἐ-όλμεπεν κ’ ἀπολογιζήν κ’ ἐδώκεν
κι ὁ Κωσταντή; ἐτόλμεσεν κι ἀπολογιζήν ἐδώκεν.
— ‘Ἐγὼ ἔμνε π’ ἐφίλεσκ τὴν βχσιλεά τὴν κόρην,
κι ὅσα φιλέμυτα φιλῶ γράφτ’ ατὰ σὺν καμάρχν.
— Γιὰ ράψετε :’ ὄμυχτικ του μ’ ἐφτὰ λογιῶν μεταξί^{τι}
γιὰ δέστε καὶ τὰ χέια του μ’ ἐφτὰ κάτικ ’λισιδίκ
καὶ θέστε καὶ στώμικ του τὴν μύλι μ’ τὸ λιθόρι
‘Ο βχσιλεὺς ἐπρόσταξεν κ’ οἱ δοῦλοι εὔθὺς ἐποικκν.
ἐτσάμλιζεν τ’ ὄμυχτικ του ἐκόπκν τ’ ἀλισιδίκ
τ’ ωμίτπικ του ἐλατίζεν ἐξοῦξκν τὰ λιθόρικ.....

ΤΗΣ ΩΡΗΑΣ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟΝ

(“Ολα τὰ κάστρα λάστα κι οὐλα γύρισκ
κι άμὸν τῆς ώρης τὸ κάστρον, κάστρουν κ’ ἔ-ονε.
Εἶγεν σεράντκ πόρτας κι οὐλα σιδερκ
κ’ ἐζήντα πυρρθίτικ κι οὐλα γάλκενα.....)

Κὴ θσιυς κάστρους κὴ ὃν εἰδα καὶ ὃν ἐγύριτα,
σὰν τῆς Ωρῆς τὸν κάστρον κάστρος κ’ ἔ-ονε.
Κὴ ἔνας μικρὸς Τουρκίτης, Ρωμηογύριστος,
ἀδράχτιν καὶ σποντύλιν παῖς’ σ τὰ χέρια του,
κ’ ἐγέντονε γυναῖκα βαρυχσμένισσκ,
τὸν κάστρον τρυγγοῖζει καὶ μυρολογεῖ,
‘Άλλοι ἔμεν τὴν μαύρην τὴν ἀλλόξενον,

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ποῦ θενὸς πυλιδοποιῶ τὸν χειμῶν' καιρόν!
ἀνοιξον καστρόπορτιν, πόρτα τοῦ γιαλοῦ,
ἀνοίξτε νὲ ἐμβαίνω, Τούρκοι διώχνε με.
Μεσάνοιξεν ἡ πόρτα χιλ' ἐμπήκκη,
καὶ πρὶν καλοκονοῖξναι. μέντος ἐμπήκκη.
'Απὸ τὸ παρκθόρι κόρη ἐκρέμετο.

ΤΗ ΓΙΑΝ' Ο ΓΑΜΟΣ

Γιάννες ἐποίκεν καλεσμένη, Γιάννες ἐποίκεν γάμου
λαλεῖ καὶ τὸ ὅτρο τὸ οὐρανοῦ, λαλεῖ τῆς γῆς τὸ φύλλα,
τὸν Βασιλέαν παράνυφρον τὸν ὑπόντα φλαμπουριάστεν.
Τὸν Κιμισκήν κ' ἐλάζλεσεν τὸν Κιμισκήν τὸν Γιάννεν..
Τὴν σκεπαριάν ἐπέρπαξεν καὶ ἀρ στόρμαν ἔξεβεν.
όξεαν ξύλον ἔκοψεν τὴν δάσιν τὴν καρδίαν,
ταμπούραν ἐκατώρθωνεν, ταμπούραν κατορθώνει,
όρειδικ κόρδας ἔβαλεν, στραφτάς κοβοτσούτσας,
πῆγεν κι ἀτὰς ἐπέζεψεν ἀπὲς σὸν γαμοστόλον.
τσάλια, τσάλια τὴν ταμπούραν καὶ κελαΐδει μαγείας
κι ἀν κ' ἐν μαγέβ τὸν νέγκμον κι ὅλον τὸν γαμοστόλον.
κι ἀν κ' ἐν μαγέβ τὴν νεγάμψην κ' ἐβγάλ ἀσὸ γυμφίον.
— Χάριπον, Γιάννε, χάρισμαν, γιὰς χάρισον τὴν νύφεν.
— Αούτα χιλοφούλυρα ἀς εἶν τὴν νύφες χάρι.
— Ατὰ τὰ χιλοφίλυρα νύφεν καλὰ κι σῶννε
Χάριπον, Γιάννε, γάρισον κότμον καὶ κοσμοδόνια
— Κοσμοδόνια καὶ τὸ ἀηδῶν τὰ τρίχ χαμελέτας...
τὸ ἔνχ ἀλέθι τὸ γάλαν, καὶ τᾶλλο πὰ τὸ μέλι.... .

ΤΟ ΠΑΡΣΙΜΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΣ

Τὴν Πλιν ούντας ὥριζεν ὁ Ζερπί Κωτσαντῖνον
μὲ δεκαπέντε πήμαντρα μὲ δεκοχτώ καμπάνας
μὲ δώδεκα Ἀρχιερεῖς ποπάδας τετρακόσιους
διακόνους εἰκοστέσερα ψαλταδάς ἐθδομή.

—oooooooo—

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

σεῖτ ἔψιλλον, σεῖτ ὥνταν τὴν Πόλην τὴν Ρωμανίαν
σημαίνει καὶ ἡ ἀγιὰ Σοφιὰ τὸ μέγα μοναστήριο.
Ζευρά καθεῖται ὁ βασιλεὺς δεξιὸς ὁ Πατριάρχης;
ὁ βασιλεὺς ὁ βασιλεὺς ὁ "Ἐλλην Κωσταντίνος"
ψᾶλλουν τὸ «ἄγιος ὁ Θεός» καὶ τὸν «τιμιωτέρον».«
"Ερθεν πουλὶν καὶ ἐκόνεψεν σ' ἄγιος Σοφιᾶς; τὴν πόρταν
τὸ ἔναν τὸ φτεροῦλ ναθε σὸ αἷμαν ἐν βαρύμενον
καὶ σ' ἀλλο τὸ φτεροῦλ ναθε χριτὸν κρατεῖ γράμμενον.
Ατὸ κανεὶς καὶ ἐνέγνωσεν οὐδὲν ὁ Μητροπολίτης
ἔναν παιδίν, καλὸν παιδίν ἔγχεται καὶ ἀναγνώθει
σείτια δεβάζ, σείτια ἀναγνώθι καὶ δερνοκοπισκάται
—'Αἴλος ἐμάς, καὶ βάτι ἐμάς οἱ Τούρκοι' τὴν Πόλην ἐπήραν.
ἐπήραν τὸ βασιλοσκάμον ἐλάχην ἀρεντία
Μοιρολογοῦν τὰ ἑγκλησιᾶς, κλαῖνε τὰ μοναστήρια
μοιρολογῆ καὶ ἀγιὰ Σοφιά, κλαῖει καὶ ὁ Θεολόγον.
"Ολος καὶ ἀν παργορεύκουνταν, ὅλος καὶ ἀν γαλενίζει
σὸν 'Αένεν τὸν Θεολόγον γαλένιμαν καὶ ἐπέμνεν.
Διάκονος ἐπακρεν τὸ σπαθίν, τ' ἐλλεινικὸν κοντάρι
Τριακόσιους τούρκους ἔκοψεν καὶ δεκατρεῖς πκσάδες;
τσκκῶθεν τὸ σπαθίνχτου, τσκκῶθεν τὸ κοντάρνχτ,
καὶ δυτὰς τερεῖ 'λομόναχος ἀπέις σὴ Τούρκος ἐπέμνεν.
Πισάνατον τρεῖος λεβέντι καὶ τέσσαρες πκσάδες,
καὶ φέρνατον σὸν Πασάν καὶ σὸν Τούρκοπολίτεν.
—Διάκε μ' σὺ ἀν ἐπίσανες μ' ἐμὲν ντὸ θὰ ἐπιένες;
θ' ἐβάλνεσ με σὸν φυλακὴν σὸ χλοερὸν τουτέσει;
τώρας ἐγὼ πιάσα σε καὶ ντὸ νὰ φτάγ' ἐσένχν;
θὰ βάλω σε σὸν φυλακὴν, σὸ χλοερὸν τουτέσει.
—Παρακαλῶσε, ναὶ Πασά, καὶ ναὶ Τούρκοπολίτη,
ἐγὼ χίλια φίλυρα, χίλια ἐκατοντάρια,
ἐμὲν ζωὴν γιὰς χάριτον κᾶν πέντε ἔξι ἡμέρας».
Κι πακίρ τὰ χίλια φίλυρα, κι πακίρ τ' ἐκκτοντάρια
οὐδὲ ζωὴν χάρις ἀτὸν κᾶν πέντε ἔξι ἡμέρες

—Διάκε μ' Τούρκος θὰ γίνεσαι; καὶ ἐτὸν ζωὴν χάρις.
—Οπίς, οπίς, μαῦρε Πασά, μαῦρε Τούρκοπολίτη,

έγώ διάκος έγένουμε διάκος ή' ἀποίσανω». Ατός, διόνυν ἔκοψεν τὸν μέγχν σερχσκέρι.

ΟΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΔΕΣ

Χῖλιοι ἀρχοντοι χῖλιοι, χῖλιοι προσκυνητῶν,
έγπασταν καὶ θὰ παρήσουνε, θὰ πᾶν νὰ προσκυνοῦνε,
έγπαστεν καὶ δ Κωσταντῖνος, ὁ μικρὸς αστανιζόν.
Χουτόγερον ἐπέντεσαν ὅπαν σε σταυροστράτε,
κανεῖς μετάνοιαν κ' ἐποίκεν, κανεῖς δὲν κ' ἐρωτοῦνε,
δ Κωσταντενού ὁ μικρός αστόνυν ἐρωτάει,
ἐποίκεν τὴν μετάνοιαν ἐπέδειν κακὸν γενέρον
—Καλῶς, καλῶς τὸ παλληνόχερ, τὸ—“Ἐλενον τὸν νέον
—Στὸν Θεό, στὸν Θεό, χρυσόγερες έγώ καὶ ή' ὄρωσε
ἀπόθεν θὰ περάνωμεν, θπόθεν θέ νὰ πᾶμε;
—Ο Κασσάμος ελίθωσεν, κι ὁ Ταῦρον ἔχιονίγεν,
καὶ τ' ἀεν Πίκυλι μ' τὰ ρατικ μέγκν ἀντάρχεν ἔχνε
ἀμίτε ἀστὴν Ζυγαρίαν, σὴ Ζύγανας τὸν δρόμον,
ἡ Ζύγανα ψηλὸν ρασίν κι ὁ ἀδόμος χαμελία.
—Κλωστέ στεν χῖλοι ἀρχοντοι μικροὶ ὑπηρετάνες
δ Κάσσαμον ἐλίθωσεν καὶ δ Ταῦρον ἔχιονίεν
καὶ τ' ἀεν Πίκυλι μ' ρατικ μέγκα, φουρτούναν ἔχνε
ἀς πῆμε ἀστὴν Ζυγαρίαν σὴ Ζύγανας τὸν δρόμον,
ἡ Ζύγανα ψηλὸν ρασίν κ' ἡ στράτα χαμελίκ.
—Εἰς πονχής καλόγερος φασίκ 'πιδικβίνει
κ' ἐμεῖς οἱ χῖλοι ἀρχοντες γιατὶ κι'. ἀπιδιαβίνομ';
Σὸ μεσστράτ κ' ἐπρόφταταν σὸ μεσστράτ κ' ἐπῆγαν
ἔρθεν ἀντάρχεν καὶ χειμὸς συναργαρίν χαλάζιν
ἄλλους ψηλὰ ἐκέμιζεν, άλλους σὲ χαμελίας
ἄλλους ἐπεντιδέβησεν 'πὲ; σὲ τεθορορίζια.

Ο ΓΙΑΝΝΕΣ ΚΙ Ο ΔΡΑΚΩΝ

“Ο Γιάννες ο μονόγιαννες κι’ ο μυναχὸν ο Γιάννες
ο Γιάννες, ἐπεπίρνιζεν καὶ σὸ πεγὰδ ἐπῆγεν,
έχτυπεσεν τὴν μαστρωπήν, ἐγνέρισεν ο ρδάκων,
ἔξεβεν ρδάκος ἀγγελος καὶ θέλ νὰ τρώῃ τὸν Γιάννεν,
—Καλῶς, καλῶς τὸ πρόγεμα μ’, καλῶς τὸ δελινάρι μ’
καλῶς τὸ τρώγω κι’ ἀγρυπνῶ καὶ λίγκι καὶ κοιμοῦμαι.
—”Αφες με, ρδάκον, ἄρες με, ἄρες με καν πέντη ήμέρκις
ἄς πάγω ἔλεπω τὸν κύρη μ., ἔρχουμαι, ρδάκε φῆμε»
‘Πῆγεν ο Γιάννες κ’ ἔργεψεν ο ρδάκον ἐθερέθεν,
κ’ ούντας τερεῖ τὸ πέραν καὶ δι’ Γιάννες καταβαίνει.
—”Αφσι με, ρδάκον, ἄρσι με, θερίον, πέντη ήμέρας
ἄς πάγ’ ἔλεπω τὴν μάνκη μ’ ἔρχουμαι ρδάκων φᾶλε»
‘Πῆγεν ο Γιάννες κ’ ἔργεψεν, ο ρδάκων ἐθερέθεν,
κι ούντας τερεῖ τὸ πέραν καὶ δι’ Γιάννες καταβαίνει.
—Καλῶς, καλῶς τὸ πρόγεμα μ’ καλῶς τὸ δελινάρι μ’
καλῶς τὸ τρώγω κι’ ἀγρυπνῶ καὶ λείγκι καὶ κοιμοῦμαι.
—Παρκκαλῶ σε, ρδάκε μου, ἄρες με καν πέντη ήμέρκις
ἄς πάγ’ ἔλεπω τὰ δέλφικα μ’ ἔρχουμαι: ρδάκε, φῆμε.
‘Πῆγεν ο Γιάννες κ’ ἔργεψεν κ’ ἔκιζεψεν τ’ ὄρειδιν
κι ούντας τερεῖ τὸ ἀντικρυνά δι’ Γιάννες ἔχ’ ξάν κ’ ἔτη;
—”Αφσι με, δράκων, ἄρσι με, θερίον πέντη ήμέρας.
Παρκκαλῶ σε δράκε μου, Θεοῦ παρκκαλίκες
θέλω ν’ ἔλεπω τὰ χάλκια μ’, δοκτάχιο μαζι τὴν γέρκν
ἄς πάγω ξαῖ κι’ ἀργεύω ξαῖ, ρυτὰ ἔρχουμαι φῆμε.
‘Πῆγεν ο Γιάννες κ’ ἔργεψεν, ο ρδάκων ἐθερέθεν,
κι ούντας τερεῖ τὸ πέραν καὶ δι’ Γιάννες καταβαίνει,
εἶχεν τὰ χέρια τ’ πίσταυρα, τὴν γοῦλαν κρεψημένον
κι ἄλλ’ ἀποπίς ο κύρις ατ’ φτουλίζει τὰ γένεια κ’ ἔρται
κι ἄλλ’ ἀπὸ πις η μάννη του καταρκτοῦται κι ἔτη
σ’ ὅλτες ἀποπίς η κάλη του χρυσῆ καθηλαρέα
χαντάκ μῆλον σὸ χέρ ατῆς παίζει καὶ καταβαίνει
κατακαράδων τὸν Γιάννετατ; καὶ φοβερῖς τὸν ρδάκον

— Καλῶς καλῶς τὸ πρόγευμα μ' καλῶς τὸ δελινάρι μ'.
 καλῶς τὸ τρώγω κι ἀγρυπνῶ καὶ κεῖμαι καὶ κοιμοῦμαι
 Στὸν Θός, στὸν Θός, ναι κόρκσον, τὸ γονικᾶς ἀπόθεν;
 — Ο κύρη μ' ἀσούς οὐρανούς, ή μάνχ μ' ἀσὰ νέρια
 τ' ἀδέλφια μ' στράφτεν καὶ βροντοῦν κ' ἐγὼ γριλεύω δράκους;
 — Καθὼς ποὺ λές, νχὶ κόρκσον, ἄψε ἀπ' ὅθεν ἔθες,
 ἂς ἐν ὁ Γιάννες ἀδελφό μ' ή κάλλια του ή νύφε μ'
 τοὺς Γιάννες τὰ μικρότεράς εἰς εἰν γυναικαδέλφια μ'.

ΧΑΡΑΜΗΣ

Χέρα ἔκλαιεν τὴν πιρνήγ, χέρα τὸ μεοημέρι,
 παξμ' ἔκλαιεν τὸν ἄντρας ἔκλαιεν τὸ παδίνατς.
 Εἰρας ἔτον πραματευτής, κι' ἄλλος ἔτον σιρατέτες
 κι' ἄλλος ἐγέντον χαραμῆς κ' ἔροῦξεν σὰ ρασία....
 Τὴν γούλαντα' μεσόκοψεν κι' ἀτὸν καλορωτάει
 ἄσ ερωτῷ σε παλλικάρ, τὰ γονικᾶς ἀπόθεν;
 — Ο κύρη μ' ἀστοὺς οὐρανούς, ή μάνα μ' ἀς τὰ νέφια
 τ' ἀδέλφια μ' ἀστράφτεν καὶ βροτροῦν κ' ἐγὼ κουρτῶ τοὺς δράκους,
 — Κι ἀμὸν τὸ λές καὶ σιέκς' ἐσὶν ἐμεῖς ἀδέλφια εἰμες
 'Τὸν δοδὸ χὲρ ἐπέρπαξεν σὸν λαρὸν εὐρέθεν.
 — Στὸν Θός, στὸν Θός, ναι λαρὲ δοῦτον θὰ λαρώνης
 — Πολλὰ γεράδας λάρωσα κ' ή κάρδια μ' κ ἐπονέθεν
 κι ἀμὸν τὴ κάρδιας τὴν γερὰν λαροπονὴν κι πέκει
 'Ξέγκεν ἀτὸς χρισὸν μαχαίρ' ἀπ' ἀργυρὸν θεκάρι
 γιόκεν καὶ σὴν καρδίαντα 'γέντον ἀμὸν ἐκεῖνον.

ΤΗ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝ' Η ΧΑΡΑ

Τὸ πέρον καὶ κατέβχιναν τὴ Κωνσταντίν 'τὰ φίκια
 εἶχεν σεράντα φλάμπουρα πενήντα παιγνιτόργια

— Σταθῆ, σταθῆτε φλάμπο ρχ, γιὰ σῶτεν παιγνιτόρια
 ἀκεῖ σὸ πέραν τὸ ρασίν στ' ἄλλο ἐπεκεῖ 'μέρει
 στεῦ πεθεροῦ μου τὴν αὐλιὰν μέγχν κληροῦς ἐξείδεν
 γιὰ πεθερὸ μ' ἐπέθικεν γιὰ πεθερὰμ' ἰθωμα.

γιὰ στὰ γυναικεῖλφικ μου κανέναν έχειγεν
 "Ερθεν ποντίν κ' ἐγόνεψεν σὴ χορταρὶ ἀστάχυν.
 σκῶθεν κ' ἐκαλογόνεψεν σὴ Κωσταντίν' τ' ὥρια,
 "κελάτιεσεν, ἀπειλογησεν ἀνθρωπινὴν λαλίαν :
 —Νιὰ πεθερὸς ἐπέθκνεν, νιὰ πεθερὰς ἐθέριν,
 νιὰ στὰ γυναικεῖλφικ σου κανέναν έχειγεν.
 τὴν κόρ τινὰν ἐγάπανες κρατοῦν καὶ πᾶνε θάφνε»
 —Ἐγὼ τινὰν ἐγάπανα ἐπῆρκν πάνε θάρνε ; ..
 'Ατὲν ἐγὼ κι' θάφτατεν νὰ τρώγατεν τὸ χῶμαν
 σὺν γῆν ἀπὸν κι' ἀφίνατεν νὰ καίῃ ἀτὲν ὁ ἥλον.
 Κλωστε, κλωστέστεν φλάμπουρχ, κλωστέστεν παιγνιτό ; Ιχ
 θ' ἐθγκίνω καὶ θὰ πορπαχῶ σ' ὅλχ τὰ πολιτείας
 θενὰ γυρεύω μάστοφαν, θενὰ ζητῶ ἀργάτεν.
 Φέρ' ἀστὴν Πόλιν μάστορχν κι' ἀστὸ Μιστρὸ ἀργάτεν,
 κι' ἀστὴν Κωνσταντινούπολιν πέτραν πελεκεμένον.
 Κτίζω τὴν κόρης τὸν τάφον μὲ τρία πασ αὐλύρια
 σ' ἔναν νὰ κάμην ἀνατολὴν σ' ὅλλο αὔγη κ' ήμέρα
 κι' ἀς οὐλον τὸ μικρότερον νὰ κάμην τὴν κόρ' αἰγάπη.

Ο KONTON Ο ΘΟΔΩΡΟΝ

Αρ ὁ κοντὸν ὁ Θόδωρον π' ἔχ ἔμορφον νυφίτσαν,
 ἐλέπνατεν Ἀγαρενού, ζελεύνατεν οἱ Τοῦκοι,
 θήκνατον βαρὺν σαλιάν, κακέθγχλτον χαζάτσι
 Πουλεὶ τὴν γιγγλικέτσανατ μὲ τ' ἀσπρὰ τ' ἀβροχσιόνχ;
 καὶ κ' ἐπορεῖ πεθγάλικτα καὶ κ' ἐπορεῖ πεθγκίνει,
 σὰν κάθεται θαμάσκεται, σὰν πορπατεῖ νουνίζει.
 Πουλεὶ καὶ τὸν τσοπάνωνατ' μὲ τὸ χρυσὸν γαθάλι
 καὶ κ' ἐπορεῖ πεθγάλικτα καὶ κ' ἐπορεῖ πεθγόνει
 σὰν κάθεται θαμάσκεται, σὰν πορπατεῖ νουνίζει.
 Πουλεὶ χωράφικ σύστηρτα, ζευγάρικ συζευγμένα
 ξὰν κ' ἐπορεῖ πεθγάλικτα καὶ κ' ἐπορεῖ πεθγύνει,
 σὰν κάθεται θαμάσκεται σὰν πορπατεῖ νουνίζει.
 Πουλεὶ σειρία πρόγατα καὶ γουναλία ἀρνόπα

ξὸν καὶ ἐπορεῖ πεθγόλιστα καὶ καὶ ἐπορεῖ πεθγόνει·
σὰν καθετας θημάσιετας σὰν πορπατεῖ νουνίζει.

— 82 —

ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ ΤΟ ΠΟΥΛΙ

•Λπόψη νύκτα δίπλασεν καὶ ὁ φέγγων ἐπιστένει
γιατὶ τοῦ παραδείσου τὸ πιολί ἔει,
ἐπαρεθόρθοδοστεν

Μούδε στ' ἀμπέλικ γόνεψεν μούδε στ' ἀμπελοκλάδικ
"Ερθεν ἔθεν ἐγόνεψεν καὶ ἐκκήθητεν
στοῦ Κωνσταντίν τὸν Κάστρον

"Εσείζεν τ' ἔναν τὸ φτερὸν χαρτὶν περιγραμμένον,
ἔσειζεν τὰλλο τὸ φτερὸν χαρτὶν περιγραμμένον
μὲ τὸ αἷμα βχυμένον.

Οὐδὲ παπᾶς ὑκγνώθει τὸ μούδε μητροπολίτες.
"Εγκα παιδὶ καλό παῖδιν τῆς γήρας τὸ παιδίον
αὐτὸ ἀναγινώσκει

·Ανέγνωθεν καὶ ἔκλασεν καὶ τὴν καρδιὰν ἔκτύπα.
,,Αλλοι! ἐμᾶς καὶ χά! ἐμᾶς πάρθεν ἡ Ρωμανία
ἀπ' τὴν κκαὴν Τουκίν,,.

·Η μάννα μ' ἡτο ἔμπιδος 'ς ἐμένα βχρυασμέντα,
ἐποίκε με ἐκούνιζεν βχέλιζεν «Γιέ μ' διαντρανίνης
καὶ γίνεσαι σύρεν σὴν 'Ρουμανίαν.

·Ερανινα καὶ ἐγένουμνε σύρω στὴν Ρουμανίαν
νούνιζω συλλογίσκουμαι γιὰ τὴν πικρὰν δουλείαν
ζητῶ ἐλευθερίαν.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Γ^{ΟΡ} ΕΡΩΤΙΚΑ

ΕΤΑΙΡΟΝ Κ' Η ΛΙΓΕΡΗ

“Εταίρον κ' ἡ λιγερὴ πᾶν’ οὐλὸν τὸν ποταμὸν
ἔταίρον ἐπέρχεν ἡ κόρη κ' ἐπόρεσεν.

—Πέρνιξο με, ἔταίρε, τὸ τσικικοῦλι μ' δίγω σε,
—νιά περνίν περνίζωτε, νιὰ τσικροῦλιν παχίω σε.

—Πέρνιξο με, ἔταίρε, τὸ τσικμπάρι μ' δίγω σε
—“Αλλο τάγμαν τάξο με κ' ἐγώ σὲν περνίζω σε.

—Πέρνιξο με, ἔταίρε, τὸ βρυσιάλι μ' δίγω σε
—Ντὸ ν' ἐφτάγω τ' ἀκλεον τ' ἀψιμοκχρώτατον;
ἄλλο τάγμαν τάξο με κ' ἐγώ σὲν περνίζω σε.

—Πέρνιξο με, ἔταίρε, τὸ ζωνάρι μ' δίγω σε»
—Τὸ ζωνάρις τεσὸν ἂ; ἐν, ἄλλο τάγμαν τάξο με.
—“Αστὴν ψύμ’ κι ἀνώτερχ, τάξλλας ὅλα δίγω σε».

‘Ασὸ χὲρ ἐπερπάξεν νι ἀ:ἐν πέραν ἔσύρεν,
—Δός με, κόρη, τ' ἔταξες τὴν φιλιὰν τ' ἐτάγχυε
—“Εμριγμοῖν λειβάδια εἰν πάγω ’κεῖ καὶ δίγω σε.
—“Εἱθι με κ' ἐξέρθι με κ' ἐξεκαμπανίστα με
Δός με κόρη, τ' ἔταξες κι:κρ τ' ἐσυνετάγα με.
—Τ' ἐμπριακ μοῖν κοιλάδια εἰν πάγω ’κεῖ καὶ δίγω σε
—“Εἱθαμε κ' ἐξέρθαμε κ' ἐξεκαμπανίστα με
δός με, κόρη, τ' ἔταξες, τὴν φιλιὰν τ' ἐτάγχυε
—Τ' ἐμπριακουνε κώμια εἰν πάγω ’κεῖ καὶ δίγω σε.
—“Ερθαμε κ' ἐξέρθιμε κ' ἐξεκκυπανίστα με
ἄρ δός κόρη, τ' ἔταξες καὶ τ' ἐσυνετάγα με.

Η ΜΑΡΘΑ

—“Αγοιξον, κόρη, ἄνοιξον. ἄνοιξον ἄς ἐμβαίρω,
ἐγὼ κομπώνω καὶ φιλῶ κ' ἐβγανω καὶ διαβαίνω.
·Φίλεσα δέκα ψαντρούς καὶ δεκοχτὼ κοράτη

κι' ἀμὸν τὴν Μάρθας τὴν φιλιὰν γλυκὶν φιλιὰν κ' εὐφένει.
— Μάρθα μ' πᾶ ποῦ μέρη γίνεται, καὶ ποῦ μέρη γεν σκῆται;
— Μάρθα μ' σὴν Πόλιν γίνεται, Μάρθα μ' σὴν Τραπεζοῦνταν,
Μάρθα μ' σὴν Ἀρδανοπούλιν στρατέτεν ἀντιῷαν εἶχεν
Στρατέτες καὶ πραγματειτής δύο ἀντάμαν πᾶνε,
στρατέτες πόντα ἔλεγεν πάντα γιὰ τὴν στρατείαν,
πραγματευτής πάντ' ἔλεγεν ἀγάπες καὶ γὰρ φιλίαν.

ΟΡΟΜΑΝ ΚΟΡΗΣ

— Μάρα δρομαν ἔλεπα σ' ἀποψίνδον τὴν νύχταν,
ἀν ἐξηγῆς τὸ δνειδό μ' εἰσαι τ' ἐμὸν ἡ μάρα.
— Υἱέ μ' μὰ πέ με τ' δρομας ἀτὸ ἀς καταλύνω
— Σὸ κηφάλι μ' ἐκάθουντιν εἴρας χρυσὸς ἀτός ἵν
οὐ ποδάρια μ' ἐκείντονε ἔναν μαῆδον σαντοῦχι
οὐ δύο γιάρια μ' ἔτρεχαν δύο θολὰ ποτάμια
— Ἀϊτὸς ἐτορε δ γαμπρὸν καὶ τὸ σαντούχη ἡ προῖκας
καὶ τὰ θολὰ τὰ ποτάμια κρασία καὶ φανία.
— Μάρα ἀτὸ κ' ἐξήγησες, μάρα, ἡ μάρα μ' κ' εἰσαι.
Ἀϊτὸς ἐτορε ἄγγελον, τὸ σαντούκη κασέλα
καὶ τὰ θολὰ τὰ ποτάμια ἀτὰ τ' ἐσὰ τὰ δάκοζα » .

ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ

Χειστέ μου ἀς ἐποῖτες με δέδρον σὴν λειβαδώναν,
ἐποῖτες με πολύκαρπον μὲ χαμελὰ κλωνάρια
ν' ἔπλανες καὶ σὴν φίζαν μου ἔναν κρέον νερόπον.
Κι οντάς κινοῦν τὰ κόρασια καὶ πᾶνε οὐ παρχάρια
ἔχαν τρῶντε ἀσὸν καρπό μ' καὶ πίνν' ἀσὸν νερόπο μ'
κείντανε κ' ενωριάσουνταν σὴ κλωναρί μ' τ' ἰοκιάδι.

ΚΟΡΗΣ ΟΡΟΜΑΝ

Μάρα, δρομαν ἔλεπα, σ' ἀποψίνδον τὴν αὔγεαν, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
μάρα, κι ἀν καταλύνεις ἀ' εἰσαι τ' ἐμὸν ἡ μάρα, ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
διάλεκτων

— Υἱέ μ' γιὰ πέ με τ' δρομας κι ἀτὸ ἄ; καταλύω
 — Μάρα ἐλαίας ἔνώρευνα, πράσας ἐκορφολόγανα
 καὶ τ' ἀργυρὸν ἡ μαντραπά ἐκεῖτον σὸν κηφάλι μ'
 -- Υἱέ μ' τ' ἐλαίας εἰσαι 'οù τά πράσος εἰν' τὰ λόγια
 καὶ τ' ἀργυρὸν ἡ μιστραπά ὁ ξένον πνὰν ἔχεις».

Α Γ Α Π '

Κόρη, μὴ πᾶς τὸ πέραρ καὶ τ' ἀμπέλια γκαλιγιμέντσα,
 κόρη, τ' ἀμπέλια σ' κόκκινα καὶ τὰ σταφύλια σ' μαρτι;
 Κ' ἐγὼ ψαλάφενα σιαφύλ κ' ἐσὸν ἀπαλλώτες με μῆλον,
 κόρη, νιέφτηγω τὸ μῆλο, σ' τὸ καταπατεμένον.

Κόρη, νιὸ ἔχεις μετ' ἐμὲν κλούμπ' ἀν πάγ' ἀκλονθᾶς με;
 κόρη, τὸν ἄντρας ἀγάπα κ' ἐμὲν τὸν ξένον ἄφσιν
 — Ἐγὼ τὸν ἄντρα μ' ἀγαπῶ κ' ἐσὲν τὸν ξένον θέλω
 τὸν ἄντρα μ' θήκω μάρμαρον κ' ἐσὲν σταυρὸν κ' εἰκόναν,
 καταπατῶ τὸ μάρμαρον, φιλῶ σταυρὸν κ' εἰκόναν.

Π Α Ρ Α Π Ο Ν Ο Ν

'Αναθεμὰ τὴν θεῖα μου κι δλον τὴν πρωτιζνέσαν
 τ' ἀδέλφια μ' δλα ἔντρισεν κ' ἐδῶκεν παλληκάριτ
 κ' ἐμέραν τὴν κακότυχον ἐδῶκεν γέρον ἄντρον.

Γέρος νὰ ἔτον το' ἔκλαιγει; κωισδος πεγουρεμένος.

'Ο γέρων πάντα γέρος ἐν' πάντα μυριζ' κοσέαν,
 δι γέρων δ σαπογέρα ν τῇ Μοστερᾶς δ οκύλον.

Λίζατον καὶ κ' ἔγινοις, τσουμπίζ' δτον κι οκοῦται.

Τῇ γέρογος τὸ φίλεμαν οιαχλιάρι καὶ μιξιάρι
 τῇ νέονος τὸ φίλεμαν μοῦνοκον καὶ μυρωδίαν.

ΤΟ ΜΗΛΟΝ

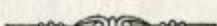
'Αραθεμά τον π' ἔιπωεν τὸ μῆλον σὸν πεγάδι,
τὸ μῆλον εἶχεν φάρμακον καὶ τὸ πεγάδ' μαγείας,
καὶ ἐμάγειψεν τὸν ἀγαπῶν καὶ ἐπῆρεν τινὰν θέλω.
Τίν' ἀγαπῶν φορεῖ σακίν, τινὰν καὶ θελων φοῦχον,
τινὸν καὶ καιαδέχνουμαι φόρει τὸν ἀγαλαγάδια.
παρέστε με καὶ τὸ σακίν ἀσὸν φοῦχον καλλίον.
'Αναθεμᾶ σε τέκοντιζη, καὶ διπλαγαθεμᾶ σε,
τὸν ἀγάπην ἐποίησε με ζαττὸν καὶ δαιμορέαν,
ἀρ σὰ φασία λίσκουρια καὶ σὰ κοιλάδηα μένω,
καὶ δθεν παραβραδύσοκομαι, κόρη σὸν κόλφο σὸν μένω.
'Ο κόλφως ἀτες παράθεισος τὰ σὰν πὸν ἀπὲς κοιμᾶται,
τὸ στόμαρας χρυσὸν καυκίν τὰ σὰν πού βάλλει πάνει.

ΟΡΟΜΑΝ ΚΟΡΗΣ

Κόρωνον εἶδεν ὅρομαν κοιμᾶται μὲ τὸ ταῖν ἀις,
καὶ οὐντὲς γρεφίζει καὶ τερεῖ κοιμᾶται μαναχέσα.
Μαλλών μὲ τὰ παπλώματα τις καὶ μὲ τὰ μαξιλάρια
—Μαξιλαρίτοια μὲ ἄκλερα, παπλώματ' ἀπαρδάλια
ντὸν ἔποντε τὸν ἔταιρον μὲ τὸν τὴν τὸ παλλικάρι.

Η ΤΡΥΓΩΝΑ

'Ακεῖ πέραν οὐδεπανόπον ἡ τρυγώνα (δις)
ἔστεκεν καὶ ἐποῖνεν ξύλα   »
τὸ ξύλα τις ἔταν δεξέας   »
καὶ ἀντρας ἀτες ἔτον μιξέας   »

ΠΟΥ ΜΕΡ' ΕΣΝΕ;

- Κόρ' ἀπόψι' ή τύχτα δίπλασεν, ποῦ μέρος ἔσνε;
 — Μάρα τὰ ζὰ ἐχάθηκε, κ' ἐκεῖ ἔμιε.
 — Κόρ' σ' ἀτὸ πισ εύποε, σ' ἄλλο ρωτῶ σε.
- Κόρ' ἀπόψι' ή τύχτα δίπλασεν, ποῦ μέρος ἔσνε;
 — Μάρα, σ' πλουμὶν ἔμυρε, μάρα σ' ἐξωπλοῦ μ'
 — Κόρ' σ' ἀτὸ πιστεύω σε σ' ἄλλο ρωτῶ σε
- Κόρ' ἀπόψι' ή τύχτα δίπλασεν, ποῦ μέρος ἔσνε;
 — Μάρα τ' ἀρτὰ χάθαν κ' ἐκεῖ ἔμιε.
 — Κόρ' σ' ἀτὸ πιστεύω σε σ' ἄλλο ρωτῶ σε
 τὰ τουσόπα σ' ιτ' ἔταθαν καὶ τρέχ' τὸ γάλαν;
 — Οφαίτα 'βιζάλιζα καὶ τρέχ' τὸ γάλαν.
 — Τὸ κοιλόπο σ' νι' ἔλαθεν κι' ἀτὸ ρουσκῶθεν;
 — Κορκοτίσα λέφαγα κι' ἀτὸ φουσκῶθεν.

Ε Ξ Ο Μ Ο Λ Ο Γ Η Σ Ι Σ

- "Εναν κορτσόπον ἀγαπῶ σουμὰ σὴν γειτονίαν,
 κ' ἐντρέπομε νὴ λέγ' ἀτο: κορτσόπον ἀγαπῶ σε.
 Κ' ἐναν πίρνιν προνίτσικον καὶ Κερεκήν ἡμέραν
 παντρόψκ ἐγὼ κ' εἶπατο: κορτσόπον ἀγαπῶ σε.
 — Κ' ἐσὺ ἀγαπᾶς, κ' ἐγὼ ἀγαπῶ κι' ὁ κύρι μου κι' θέλει,
 — Φαρμάκωσον τὸ κύρη σου καρύδικ μὲ τὸ μέλι.
 — Κ' ἐσὺ ἀγαπᾶς, κ' ἐγὼ ἀγαπῶ κ' ἡ μάνκ μου κι' θέλει.
 — Φαρμάκωσον τὴν μάνκ σου καρύδικ μὲ τὸ μέλι
 — Κ' ἐσὺ ἀγαπᾶς κ' ἐγὼ ἀγαπῶ, τάδελφικ μου κι' θέλει.
 — Φαρμάκωσον τάδελφικ σου καντοίκ μὲ τὸ μέλι.

ΗΛΞ ΧΑΛΑ

'Ηλε χαλκ, καλὸ χαλκ.
 γιὰ τ' ἀντροῦ σ' τὴν ψὺν ἐχάρκ.
 Κάτ' κι' δεῖς με τὸ κιρτσόπο σ'

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

τὴν μικρέσαν, τὴν τρχέσαν,
καὶ τὴν γαλλιμοπιλοῦσαν.
Κ' ἔγ' ἀέναν ποσλεεύω
μὲ τὸ μέλ' καὶ μὲ τὸ γάλαν,
καὶ ἀρ μὲ τ' ἀνι τὸ χρέας.

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

'Απόψ' ἡ νύχας δίπλασεν καὶ ὁ φέγγον ἐπιάστεν.
τὴ παραδεῖσι μ' τὸ πουλίν ἔξ' ἐπαρχοραδηάστεν.
Κι ἔρω σ' πέτραν κάθιεται, κι ἔρω σ' περιβόλιν,
κι κέρω σ' παρκπότακοι κι εὶ σὺ τὴν μανχγίαν.

ΝΕΡΟΝ

—Κορτσόπον δωδεκάγρονον δός με νερὸν ἀς πίνω.
—Αφέντη μ' κι ἔχω μαστραπάν, κι ἔχω ἀργυροκαύκιν
σὰν θέλτις καὶ καταδέγκεσαι πίκ σὸ χαλκοστάμνιν»,
Τὰ χεῖλ ἀτ' εἶνε σὸ στρονίν τ' ὀμψάτικ τ εἴν σὴν κόρην.
Τε εἰ τὸν κόρ, τερεῖ τὸν κόρ, μουδὲ σπλαγχνίαν ἔγει,
'Ανάμεσκ σ' ὄφρύδικ της μελεσσιδίτικ κάμνε,
καὶ κάμνε μέλι καὶ κερίν καὶ δωναρί σκουτάρι.
Τὸ μέλ ἀς τρῶνε ὀρχοντοι καὶ τὸ κερίν εὖλ' ἄγοι,
τὸ μέλι ἐν παντοῦ, παντοῦ, κ' ἐσύ σαὶ πάντα πάντα.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

'Εγαλασσα τ' ὄσπιτι μο, κ' ἐποίκα χαμελέτεν,
'Ελάτε καλὰ κόρχοικ σ' ἐμὸν τὴν γχμιέτεν,
ἀλέθω καὶ σακίζω σας κ' ἐσᾶς καπίτις κι πατέρω.

"Ἐπαρμε κόρη ἔπαρμε μ' ἑθερεῖς γέρος εῖμας,
σὴν χαμελέτεν ἔλεθη τὰ γένεια μ' ἐλευρῶν

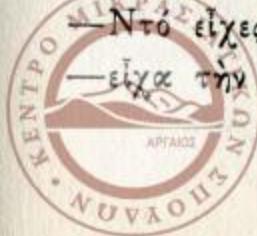

Ούλ περιμένν' τὴν ἀνοιξιν καὶ ή κόρ' τὸ μοθοπῶρι
τ' ἀθίας ἀθοῦν τὴν ἀνοιξιν, καὶ ή κόρ' τὸ μοθοπῶρι.

"Εγκαὶ ἔχεται η τριγώνη μὲν καὶ ἐμόρριναν τὰ στράτας
καὶ ἀρτί τ' ἔμιρ τὰ στράτας χαίρουνταν τ' ὅπις ἀναστενάζει.

ΓΑΜΗΛΙΟΝ

Σήμερον μαζῆρος οὐρανός, σήμερον μαζύρ¹ ημέρα,
Σήμερον θάλασσας μάνη καὶ θυγατέρων
ὅσήμερον τὸ κόρασον δύο καρδόπικα ἔχει.
ὅσήμερον τὸ κόρασον δύο πορτόπικα ἀνοίγει,
τέλον ἄνοίγει καὶ ἐμπαῖν, τέλλαλ² ἀσπαλεῖ καὶ πάγει.
"Ἄνσον, κόρη, τὴν μάνη σου καὶ ποισον ἀλλεν μάνην,
ἀφσον, κόρη, τὸν κύρη συν καὶ ποισον ἀλλον κύρην.
ἀφσον, κόρη, τέλλαλ³ κόρη σου καὶ ποισον ἀλλάλ⁴ ἀδέλφια
"Αν ἔν η νύφε ἐμορφος νὰ σὰν τὴν παρανύφσαν,
καὶ ἀν ἔν η νύρε ἀσκεμος ν' ἀλλοι τὴν παρανύφσαν.
Τίμα, κόρη, τὴν πεθερά σ' νὰ εἰσαι τιμημέντσα,
τίμα, κόρη, τὸν πεθερό σ' νὰ εἰσ' ἀγαπεμέντσα,
τίμα, κόρη, τέλλαλ⁵ κόρη σ' νὰ εἰσ' ἐπαινεμέντσα.
Κόρη, μάθη τὴν ἀγρυπνιὰν καὶ τὴν κκοκοπειρίχν
σύρι θά πᾶς σὴ πέθεροῦ σ' νὰ εἰσαι μαθεμέντσα.
Μακρὺν σκοινὶν μὴ δίτ' ἔτεν σὰ ξύλα μ' ἀπολύτ' ατεν,
ἡ κόρη ἐντροπιαρίχ ἔν φορτοῦτ⁶ ὅλον τέλος ὁρμάνι,
Τρανὸν σταμνὶν μὴ δίτ' ἔτεν σὸν νερὸν μ' ἀπολύτ' ατεν,
ἡ νύφη ἐντροπιαρίχ ἔν τσουρόνει τὸ πεγάδιν.
"Οσήμερον τὸ κόρασον δύο καρδίας ἔχει
τέλον ἀφίνει σὴ κυροῦ καὶ τέλλαλο παῖρ καὶ πάγει.
—Ντό εἰχεις, κόρη, καὶ ἔργευες ντό εἰχεις καὶ ἐργοπόρνεις;
—εἰχα τὸν κύρη μ' τὸν καλὸν καὶ χωρισιὰν καὶ ἐπαίρονα.
—Ντό εἰχεις, κόρη, καὶ ἔργευες ντό εἰχεις καὶ ἐργοπόρνεις;
—εἰχα τὴν μάνη μ' τὴν γλυκιὰν καὶ χωρισίαν καὶ εἰχα.

— Κόρη, ντό είχες κ' ἔργεινες ντό είχες κ' ἔργοπόρνες;
— εἴχα τ' ἀδέλφον μ' τὰ καλὰ καὶ χωρισίαν κ' είχα.

AΣΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΝΥΜΦΩΝ

'Αρχὴν ὅταν εὐλόγητεν Κύριος ὁ Θεός μας
τὸν πρῶτον γάμον τίμιον τὸν ἐν Κανᾶ τῇ πόλει.
Βάνει ὁ νοῦς μου νὰ εἰπῶ διὲ τοὺς νεονύμφους.
ἀὕτὸ πρῶτον καὶ ἀξιον τὸν τίμιον τὸν γάμον
Γένος εἶται εὐγενικὸν καὶ λίαν τιμημένον,
κι ἀπ' τὸν Θεὸν τὸν ποιητὴν εἶται εὐλογημένον.
Δός με, Χριστέ μου δύναμιν, δός με καὶ ἡν καὶ διὰν
σὰν ἀρχιστα κάγω ὁ ξένος νὰ τελειώσω κόλα.
"Ετοι πρέπει σὰν ἀρχιστα νὰ τελειώσω κόλα
Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους.
Ζευγκριτάρι γεννηθῆς θέλει μετὰ τῆς κόρης
ώ; ὥριτεν ὁ Κύριος καὶ γράφηκεν ὁ νόμος
Ἡ ἀγγελοι στὸν οὐρανὸν λέγουν πῶς ἐχαρήκαν.
Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους
Θεὸς ποὺ μᾶς ἐχάρισε τὴν τόσην χάριν ταύτην
Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους.
Ιερεῖς δὲς βαλωσι τὰ πιτραχήλια των
ἡμεῖς ποὺ εὑρεθήκαμεν λέγομεν Κύριε ἐλέησον,
Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους,
δός τους εἰρήνην καὶ ζωὴν τέκνα τεκνογονίαν.
Λαμπρὸν ὄνταν κυρύζετε εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς ὄμοιους
Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους.
Μιστήρεον ποὺ χάρισε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.
Ἐένον ξένην ν' ἀντακμαθῆ μὲ ταῖς εὐχαῖς παχέρων.
Ν' αὐξήσουν καὶ νὰ χαίρωνται καὶ νὰ τεκνογονήσουν
καὶ νὰ εὔχρεστήσωσι Θεῷ τε καὶ ἀνθρώποις.
Ἐένοι ποὺ εὑρεθήλατε, ἐντόπιοι ποὺ εἶσθε
καὶ συγγενεῖς καὶ γείτονες νὰ μᾶς τοι,

Ολοι κοινῶς καλέσωμεν εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς ὄμνους
 Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους.
 Πρώτη, μήτηρ τίμησον νὰ ἔχῃς τὴν εὐχήν τους,
 ὃν θέ γ; ν' αὔρης ἀσειστον θεμέλιον τοῦ οἴκου.
 Ρωτιν, ὑγείαν ἀπαντες εἰς τὸν Θεόν εύρητε
 εὐχὴν πάντες νὰ ἔχητε καὶ τέκνα νὰ χρῆτε.
 Σήμερον χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ καὶ γῇ τε
 ὅτι εὐχὴ κατέβηκεν εἰς ἐτοῦτον τὸν οἴκον.
 Τί δ Θεὸς ἡξίωσε; τί θυμαὶ εἶνε τοῦτο;
 Ξένος ξένην ἀντάμωτε καὶ εἶνε ἴδική του.
 Υμ. τις εἰποῦμεν τίποτε διὰ τοὺς νεονύμφους
 Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους.
 Φυλάξασα ἀμίκνητον τὴν κοίτην τοῦ ἀνδρός σου
 νὰ λέγω τὴν νεόνυμφον νὰ στέκης εἰς τὸν ὅρον.
 Χειροντκι καὶ εύφραξίνονται αὐτοὶ νὰ βχσιλεύουν
 νὰ λάθωμεν παραδεῖσον πάντες νὰ εὐφρανθῶμεν.
 Ψηλὰ κυττάζω νὰ ίδω κόρην ἀρματωμένην.
 κι ἀπ' τὸν Θεόν τὸν ποιητὴν εἶνε χαριτωμένη.
 Ω Ικναγία Δέσποινα μήτηρ τοῦ Λυτρώτοῦ μης
 Κύριε Θεέ, φύλαττε τοὺς νεονύμφους τούτους.

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΜΗΚΩΝ

Οι μυρμήκες είχαν γάμον
 σὸν ψηλὸν τὸν Ἄεν Ηαύλον.
 ἀρ' ὁ λύκον ζουρνατζῆς
 καὶ ὁ ἄρκον ταοιλτζῆς
 ἡ κοώνα μαγερεύτρια
 κ' ἡ καζκάρα παρανύφσα.

A N O I Ι Ι

Mára, κι' ἀν ἔρται ἀνοιξι κι' ἀρ χάι τὸ καλοκαῖρι
 ἔρται ἡ γῆ μὲ τὴν χλόην τὰ δένδρα μὲ τὰ φύλλα
 ἀρ πρασινίζεται τὰ φασιά καὶ κιτρινίζεται τὸ δμάλια....

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ

Χρεωστοῦμεν παῖδες ἐν φόβῳ Κυρίου
ἡμεῖς γὰρ διδάσκαλε ἥλθομεν νὰ μάθωμε
τὰ ἄγια Θεῖα καὶ οὐρανά γράμματα

καὶ δπον μᾶς ἔδίδαξαν
οἱ Θεῖοι καὶ οὐρανοὶ Ἀπόστολοι
καὶ δέ μέγας Βασίλειος
καὶ δέ Θεολόγος Γρηγόριος
καὶ δέ Ἅγιος Χρυσόστομος.

Σὺ καλέ μας διδάσκαλε
Θὰ πάμε σὰ σπιτάκια μας
καὶ τὸ πρῶτον θὰ ἔρχουμες . . .

Τὰ καλαμαροκάρδυλα
πινακιδὸν τουτάματα
ἀπὸ εἰκοσιτέσσερα

νὰ τρῶνται οἱ πρωτίστοι
τοὺς μικροὺς ἀπὸ δώδεκα.

Τὸ καλὸν τὸ παιδευτήρ
τὴν τιμὴν τοῦ διδασκάλου
τὸν πατέρα προσκινῆ
καὶ τὴν μητέρα σέβει.

· Ἄδελφοι καὶ παιδές
καὶ τὴν ἀγάπην ἔχετε
καὶ τὸν Θεόν φοβήθητε
τὸν οὐρανόν τιμᾶτε.

· Αἱ θρωποὶ ἀγράμματος
ξύλινοι ἀπελέκετον.

ΑΡΙΘΜΗΣΙΣ

· Εγα λόγο νὰ οᾶς 'πῶ, ἔνας μόιος δ Θεὸς
καὶ ἡμεῖς αὐτὸν δυξάζομεν
Δίο λόγια νὰ οᾶς 'πῶ, δεύτερον δὲ

Ἐγας μόνος δ Θεὸς καὶ ἡμεῖς κτλ.

Τρία λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, τρεῖς εἰν' Ἀγία Τριάς, δεύτερον κτλ.

Τέσσερα λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, τέσσαρες βαγγελισταὶ κτλ.

Πέντε λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, πέντε παρθέναις μωραῖς κτλ.

Ἐξη λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, ἔξι εἰν τ' ἔξαπτέρυγα κτλ.

Ἐπτά λόγια νὰ σᾶς 'πῶ ἑπτὰ εἰν τ' Χερουβείμ κτλ.

Ὀκτώ λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, δικτὼ ἥχους ψάλλομεν κτλ.

Ἐννέα λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, ἐννέα εἰν τὰ τάγματα κτλ.

Δέκα λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, δέκα εἰν αἱ ἐντολαὶ κτλ.

Ἐγδεκα λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, ἐγδεκα ἑωθινὰ κτλ.

Δώδεκα λόγια νὰ σᾶς 'πῶ, δώδεκα ἀπόστολοι κτλ.

ΠΑΙΓΙΙΑ

"Ασπρεσσαμ' καὶ περιστέραμ'
τώρ' ἀν ἔρθες ἀπὸ πέραν.
Θῆκον τὸ δαβὺς καὶ πέρα.
— Τὴν πιρτὸν ἔρθ' ἀπὸ πέραν
ἔγαν Κεφεκὸν ἡμέραν.

* *

Πίλι, πίλι, παῖς τ' ἀγκόπον,
τὴ τσοπὰν τὸ ζαγρόπον
κ' ἔσυρεν τὸ λιθαρόπον
κ' ἔρθεν εὔρεμε σ' δρυμόπον.

Ο ΚΙΑΟΥΡΤΑΓΑΣ

'Ακεῖνον τὸν Κιαούρο ταγὰν το' ἔχαλασεν;
— 'Ασὸ Παρτὸν δ Φιλπον δ Θεχάλαχτον.

ΓΡΑΙΑ ΧΟΡΕΨΟΝ

Γραία, γραία χόρεψον.— Γραία είμαι κ' ἔπειτα
κι' ἀν καλοκρατεῖτε με δλύγον πὰ πείουμε

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΜΙΑ ΦΟΡΑ

Σὴ Ποπαβράμ κατάβρεχος οὴ Σαραντάν χιονίχει,
Σὴν Σορδάν κράζε τὰ γαρκά, οὸ Χορτοκόπ' τὰ κτῆνια
κι' ἀτοῦ σ' ἐρημον τὴ Τοαπούν δὲ ἡλον μαρμαρίζει.

* *

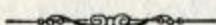
"Ἄλλο σὸν παρχάρ κι' πάγω
κι' ἄλλο τ' ἄκλερασ' κι' ὠριάζω.
Τὸν Χριμίζ' ἄλας κι' δίγω
τὸν Γαιτάν κι' λημερίζω.

Ο ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ

Γιαννοῦλι, Γιαννουλάκι μ' κι' ἔμορφον παιδίν
π' ἔχεις ἔμορφον τὴν κάλην κι' ἀντιχαίρεσαι.
— Ποὺν εἰδεις, ποὺν ἔξέρεις; πέμε νιδὸ φορεῖ;
— Φορεῖ ἀσπρον μάμουχαν, μαῦρον χαφταλίν,
καὶ πιλαζίκ' σὸν χέρνατς χιλοφίλυρον.»
'Ασὰ μαλλὶ ἀρπάζει σὴν ἥγην βροντᾶ.
— Κόρη γιὰ σοὺν φόρει τὰ χρυσᾶ κι' ἔμπα σὸν χοεύν.
ἄς ἐλέπνεσε οἱ Γενίπαροι λάς μαραγονιταν.
κι' ἐγὼ δὲ καῦμένον κι' ἀντιχαίρουμαι.

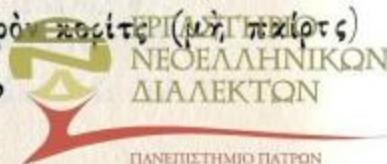

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Α'.

'Ασὸν κακὸν τὸν χρεφειλέτεν, Κύριεμ' τὰς ἡμσέας.
'Ασὴν Ζύγαναν, καὶ ζῆσον.
"Αλλ' δουλεῦνε σὸν ἥλον, κι' ἄλλ' τρῶνε σὴν εὔώραν.
'Ασὴν ταβλαν ἔλογον, κι' ἀσὸν χορὸν κασίτερον (μῆτρας πεκίρτες)
"Αν' ᾧν φτῆς, φτεῖς τὸν πρόσωπας,

καὶ ἂν φεῆς, φτεῖς τὰ γένεια σ'.

"Ας ἔχεις κι' ἀς ἔχωμε, ἀμακινήλικης ἔχωμε.

'Αλεπόν τρώγει κ' η ζεπύρη πρέσκεται.

'Ασὸν τουλωτὸν τὸν ποταμὸν νὴ φογάσαι.

'Απ' ἔξι' ὁ χορὸς γαῖταν φείνεται.

'Ασὸν οὔρχον σὴν γῆν.

'Αστ' ἔξεβεν η τρεῦνα σὸν καρύδ.

'Αμὸν ζοῦ ἀλειμμαχν ἔρται απανκές.

'Απ' ἀδὲ πὴν Τάμζρχν πανία
κ' ἐσύ ἀπ' ἀδὲ πιθαμίχ

'Ασὴ ζεροῦ τῇ ζυλῇ τὸν φόνον καίτεται καὶ τὸ ζωγρόν.

'Αέραν κοπανίζω

'Απ' ἔξι' ἀλιωνίζω.

'Αλαζέτος γαῖδαρος σὸν γάμον καλεσμένος.

'Απές ἀτές' φάκη κι ἀναλεῖ.

'Απ' ἀτὸν κορώνα κι γαστροῦται.

'Αε Βιαρβάρα χιόνιζον κι' ἀε Νικόλα 'πουρέον
καὶ τ' ἀε Σάββα τὴν θραδὸν τραχνὸν φουρτούνχν ποῖσον.

"Αν ἐποφῶ σὸ περέολι σ' θήκω ἔνχν λιθόρ.

"Αν γίνεται τῇ καμελὶ τὸ μαλλὶ μεταξ'

θὰ γίνεται κι ὁ χωρέτες μὲ τὴν τάξη.

"Άλλο κι φτίη τὴ Χρηπαντά τὰ μουλάρια.

"Απ' ἔξω τὸ μῆλον κόκκινον φείνεται.

'Αμὸν τὸ λέγω ἐγώ, ἀν λέγει καὶ ὁ Κατῆς, τὸ χωράφ
τ' ἐμέτερον ἔν.

'Ατὸν ἀρνικὸν τὸν γαῖδαρον γαλκην ἐβγάλ' καὶ παῖρ.'

'πὸ μακρὰ τὴ ταουλῇ η λαλίχ γχπάν φείνεται

'Ακόμαν ἔννεα κι ἄλλο θέλ' γίνεται δέκα.

'Ακόμαν τὴ μάνασσατ' τὸ γαλκην μυρίζ σὸ στόμανχτ.

'Αμὸν τσιλπαράν.

"Αν ἐλέπ' τὴν κοτύλα τ' (ἐλέπ' κι ἀτό.)

'Αμὸν τὸ παρακκλεῖ η τυφλὴ τὴν ἡλον.

"Αψον - ρδάξον.

'Αξιζ' ἔναν Μισηρὶ χζίνχν.

"Ασὴν ίιόλ' ἔρται καὶ χαμπάριχ κι φέρ'.

"Αρχθα - μάρχθα.

'Ασὴν παστουρμὰν πάλ' ἐδέβεν.

"Αλλο ἔν τ' ἡλ' κι ἄλλο τὴ φέγγενος.

'Αγάπσ' νάτ ἔτρη κι ἀπ' ἀρχῆς
ν' ἐκράνεν κι ούς τὸ τέλος.

'Ασὴν Χατσάθερκν καθελάρτες κ' ἐξέβεν.

'Ασή σκυλί τὸ ποδάρι τὸ λιθάρι κ ἐγουεύω.

"Αβουλα τὴ Θεοῦ φύλλον κι λαΐσκεται.

'Ασὴ χρυσομοῦλας, τὸ χατήρ
ἐμπαίνω καὶ χορεύω,

"Αρ π' ἐφτάγι, κιἀρ κ' ἐφτάγι.

'Απὸ κκλαμιδί.

"Αν κὲν τὴ κατας τὸ χατήρ ἀς ἔν τὴ σαγχπίκτες.

'Ασὴν πίσχν ἐξέβεν κ' ἐσέβεν σὴν γατράν.

'Αναθυμεθή, καὶ μὴ κκτασυρμονή.

"Αντρατιμ ἀς ἔν 'στάπασις κι ἀν κέχ τσοχάρια μ.' ἔχ.

χρωστεῖ καὶ κι χρωστούνχ τον κι ἀν θέλη παίρει κι ἄλλα.

"Αντραν κι ἄλογον ποι κ' ἔχ

σὴν παρέβγκαν ντ' ἔργον' ἔχ;

"Αν κ' ιρδών' τὸ κατσί σ' νὰ ζῆς κ' ἐπορεῖς.

"Ανθρωπος ἀγράμματος ξύλον ἀπελέκετον

'Αρπαχτὶν καὶ υύναμιν.

'Αγιώρτες μὲ τὸ διμάντηλον κ ή Πχναγίας ἔναν κ' εἶχεν.

'Ασὴν γειτονίας σύντροφον

κι ἀσὸ σπίτι σ' ἄζουγχ.

"Αλειμμαν σ' ώμια τ

'Ασὸν Γιαννεν κ' ἔσσ' τὸν 'Αέννεν πᾶς ιχράχ ἐποικα.

'Ασ' ἐμὲν ξέ, καὶ σὸν κύργ μ' καὶ σὴν μάνχ μ'.

'Ατὰ ἀσὴν "Αργονην θὰ δέχκυνναν.

'Αγίας Κερεκῆς ἀψιμον.

'Απ' ἔμρ' νυρά, κι ἀπ' ὄπισ' κοσκινόκωλε.

"Αγγελον παίει τὰ ψυχάς κι ὁ ποπᾶς τὰ παράδχς.

"Αλαλος κι ἀμήλαλυς καὶ γαλενὸν ποτάμι.

'Αλογάντ' ἐσταθαν, κι οἱ γαϊδουράντ' ιστέρνα.

'Απρίλτες κι ἀν ἐκατεπράσεν

ἀπρινάρευτος καὶ ἔζεθεν.

"Αμοι, χέρις ἀλογον.

'Απὸ πουρνοῦ ποῦ ἔραγεν, καὶ μικρὸς ποῖ ὑπάντρεψεν,
καμμίαν καὶ ἐπουσμάνεψεν.

'Αοῖχον καυτίν, ἀοῖχον γοῦλαν πρέπ' ἀτό.

'Απ' ὅθεν φογάται ἀνθρώπον ἔκει πλεροῦται.

Αὔγουστοκοδέσπεν — Καλανταρογυρεύτρια.

'Ασὴν κακὴν ὥραν ποῖ γουρταρεύκεται,

ζῆται ἀλλα χιλια χρένια καὶ ἀλλο.

'Ακόμαν ἡ φάσσα καὶ ὥβασεν καὶ ἡ κι-σα 'παρεκάτσεν.

'Ασὸ ταρέζ' καὶ ἀνθεν ἐδένιν.

'Αμὸν πάρδος τρώγεται τὰ κάλικκλατ.

'Αἴλοι ποὶ τρώγι κόρ δαβρέαν καὶ κοτσοῦ λάχταν.

'Ασὸν Κοσμᾶν καὶ ἀσὸν Δαχμιανὸν ἔγκενχτο.

'Ασὴν παγτσιάν καὶ ἕσ' κυρὶ Φωστήρχ.

'Αἴλοι τὸν καλομάθετον καὶ ποῖ κακοπαθάνει.

'Άδελφοσύνικ ἐσκῶθεν καὶ ἡ συντεκνίκ ἐκάτσεν.

"Αντραν καὶ ἔναν πάρκ' ἀλεύρια

"Αντρασι μ' ὁ κούβαλον καὶ ἔγω ἡ μαγερεύτρα.

"Ας ἔν καὶ ἀτὸ τὸ φίλεμα σ' ἀμὸν Χριστὸς 'Ανέστη.

'Αχαν καὶ καὶ ἀσπαλεῖ.

'Αφίνω υίαν.

'Αλείφτια σὸ κατσίν ἀτ.

'Ατὸς τὸ ἔλεγεν «κέτζ» νὰ ἐγίνταν μουσκάρια,

οἱ κόσμοις ντ' ἔγειντονε.

'Αρπαζώ τ' ἀγκώνια.

'Ασ' ἀχύρια χοσέτια καθαρίζ!

'Ασὰ μάκρια καὶ ψεύκεται, σὰ καλλια καὶ κομποῦται.

"Αλλο τ' ὄμυστ' τὴ κούκουδα καὶ ἀλλο τὴ κορώνας.

"Αρκον σὰ ξύλα ἔστειλαν καὶ ἔγριλεψεν τὸ λάσσος.

"Ας λείπῃ ὁ καλόγερον, ἂ; λείπ' καὶ ἡ εὐχή ἀτ'.

'Ασὸ μέγαν τὸ ποτάμ' ἔπικρ νερόν.

B'.

Βοῆθα μ' ἐφτώχε νὰ μὴ γεινουμ' ἀμὸν ἔσεν

Βαλλω ἵπὸ πέσ' μαῦρα καὶ ἀπ' ἔξ' ἀσπρα.

Βαλλω τὸν φέγγον σὸ σακέν.

Βούλγαρος ἔρθεν κ' ἐδέθεν

καὶ σελαμετλίχ' κ' ἐδώκεν.

Βασιλ' σὰ ξύλα, σὸ νερόν, Βασιλ' σὴν χρυσέλετεν.

Γ'.

Γέννη με, κι ἀν δροιδῶσα σε πάτ καὶ φούρξομε.

Γῆς Μαδιάμ.

Γιαχάδης σύρω.

Γουρταρεύω τὴν γιαχάμ.

Γαμπρὸς υἱὸς κι γίνεται κ' ἡ θεγατέρα νύφε.

Γιὰ τὴν χώραν ποι κλαίγ' ἀσ' ὄμματικτ' γίνεται

Γιὰτ' ἐμὲν ἀντρας κ' ἐξέθεν

καὶ σκηφίδ' κ' ἐπελεκέθεν.

Γιὰ οὐρανὸν ἐψήλανεν, γιὰ τὴ γῆ ἐχαμέλινεν.

Γιὰ κατ' εὔρηκω καὶ τρώγω, γιὰ κατ' εὔρηκ καὶ τρώγι με.

Γαϊδάρον ποι κ' ἔχ, σὸ κερβῶν κι ταράεται.

Γέρονος δαβῆμ.

Γιὰ ταντιυρᾶς, γιὰ ζερκαδάς.

Δ'.

Δωδεκάχρονον κορίτε, γιὰ σὸν ἀντραν, γιὰ σὴν φοῦρκαν.

Δέσκαλε ποι ἐμάθιζες, καὶ νόμον ποι κ' ἐκρανες

Δένω σὰ μέσα τ'.

Δέβα κλάψον τὸν ἀντρα μ' κ' ἐγὼ ἀς χοιεύω.

Δός, ἐμέν, δός καὶ τὸ παιδί μ' κι ἀντασι μ' πὰ σὴν πόρταν ὀπισκιάν' στέκ.

Δός καμπτερὸν κ' ἔπαρ δαταγωγόν.

Δίγω τὰ χουλιὰ καὶ παίρω τὰ χρύα.

Διάλυθρον ἔχ.

Ε'.

Ἐγὼ ἀς λέγω Μαρία, κ' ἡ Μαρία χά μὴ λέγασθηριό

Ἐναν τουλγάδ' χορτάρια θέλ.

- 'Εποιάμψεν τὴν Σαούλαν.
 'Εκαθάληψεν τὰ πουλούλια,
 'Επάτεσο μ' σὸν Αὔγουστον εἰς σὴ γιονί μ' τὴν ἀλράν.
 "Ερθαν τὸ ὄρικ ἀσὰ ρασία
     καὶ ἔξεγκαν τὰ βιούδια ἀσὰ μαντρία.
 "Ετσάκωσεν τὸ κέρατον ἀτ.
 'Εντόκεν τ' ἔναν τὸ ὠβὸν καὶ ἐσέγκεν σὸν ἄλλο ἀπέσ"
 'Εκκτέπασαν τὰ χεῖλα μ' (οὐζνὰ ἐποίκατο).
 'Εφῆσε σάβχνα ἔγρασεν.
 'Επῆραν τὰ φτερά τὸ ἀέραν.
 "Εκλασεν ἡ κάτα σὴν θάλασσαν καὶ ἐποίκεν μερτικόν.
 "Εκλωτεν τὰ ζεβλία.
 'Εχεσεν σ' αὐλάκ.
 "Εναν ὀλόγον ρασίν ἔρθεν καὶ καὶ ἔναν ὠβὸν ἔγλυσεν.
 'Εμουρτάρτσεν τὴν μεσφδίαν.
 'Επὲν ἀν δῆτι χέρι, ἐμὲν ποδάρι πᾶς δεῖ.
 'Εταράγγεν σὸν ἀχούρι.
 'Εσὺ πὰ θὰ γίνεσαι, καὶ καλὸν νυφόπον θὰ γίνεσαι,
     ἀμαντίας τὸ σπέρμα τὸ ἐμὸν ἡ καρδία καὶ στερα.
 'Εθέλεσες καὶ ἐπέβανες, τὴν γῆς χαρὰν ἐποίκες.
 'Εκάτσεν ἡ Πομπὴ σὴν δέβαν καὶ ἐνεθήκεν τὴν δεβάτας.
 'Εκυλίεν ἡ τέντσερι καὶ εὔεν τὸ γαπάχ.
 Εύρες τὴν Κανὴν οὐ τρώγῃ ποσιντια.
 'Ενεπούτσιέεν ἡ κάτα καὶ ἔρτιοεν τὸν πεντικόν.
 'Εχτάλεψεν ὁ πετεινόν καὶ εὔεν τὴν γούλασ ἀτ τὸ μαχαίρι.
 'Εγένοιντες καὶ κουτίν καὶ ἐπεγούλωθες καὶ ἔλα.
 'Εχάλασεν τὴν Μαντρισκέτα.
 "Εγκεν καὶ ἐνώνωσεν τὴν Σούδαν μὲ τὸν Αἴ Κώστα.
 'Εθάρνα κατέεισκει καὶ κατέθει γίνεσαι.
     ἀμαντίας τηδὲν ἔσνε, νιὰ δὲν θὰ γίνεσαι.
 'Εσὲν κορτσόπον λέγχτο, καὶ ἐσὺ νυφίτσας ἀκσον.
 "Εσνε καὶ παντέμορφος, ἔρθες καὶ ούνταν ἔθρεχεν.
 Εἴχασε καὶ καὶ ἐθέλνασε, ἔχασα καὶ ἀρκεύω σε.
 'Εσὲν Μαράντε μ' ἀγαπῶ καὶ τὰ πουλιά σ' καὶ θέλω
 "Επῆραν τὰ ρωθώνιατ ἀέραν.

- "Εναν 'πὲ κ ἔναν ἄκσον.
 Εύκαιρώνω τὰ χούρτσια (τινός).
 'Εσὺ ἔκει κ' ἔσνε, δὲ λαν τ' ὀδὸς ἔκει ἐγυρός. ὥστουντον.
 'Εγένον τ' εὐλογίας.
 'Εγὼ ἀτὸ τὸ φαγίν κι θὰ τρώγατο,
 ὅμαν ποὶ θὰ τρώγιχ πὰ ὄλιγον ἔν.
 'Ενενηντενέα κι ἄλλ' ἔναν ἔκατόν.
 "Εσκισες τὸ μῆον κ ἐποίκες δύο.
 Εὔρηκω ἄκρων.
 "Ε ! μαῦρε, μαῦρε, μαυρκνὲ, καὶ τὸ πετοῖ σ' ταυλοπέτες.
 "Ενδεκα λέγι.
 "Επαρ τὴ σκ λί τὸ λιμάν κ ἔμπα ἀρκᾶ.
 'Εφόρεσανεμε οἱ ψύλλ'.
 'Εζέβα ἀσὰ πεντακόσια μ'.
 'Εσὺ τὸ δαθρὶν λαξίον καὶ τὸ ζυντὸν τὸ μουλάρ,
 γίνεται πελνίν.
 'Εκόπεν τ' ἔξηντάπορον.
 'Εσὺ κορτσόπον ἔντρισες, νοῦντσον καὶ τὴν χερείχς.
 'Εσὲν μουλάρ πουλῶ σε, ἀς κλαίγῃ ποῦ θ' ἀγοράσε.
 'Ελέπις τ' ὄμματια μ' τρκνὰ ἐθαρρεῖς φῶ; πὰ ἔχνε.
 "Εναν σὰ νέτιχς, κ' ἔναν σὰ γερατεῖα.
 "Εγκεν ὁ κωφὸν ὡτία κι ὁ στραβὸν ὄμματια.
 'Εγὼ ἀστὸ διαβαίνω ὁ κόσμος ἀξγαλάεται.
 'Εσέγκεν τὸν φέγγον σὸ σακίν.
 'Εγὼ κρέας ἀν κ' ἔφχγα σὸ βοῦδ ἀπᾶν εἰδ ἀτό.
 'Εμὲν μάννα κ ἐγέννεσεν, ἐμὲν κύρις κ ἐποίκεν, ἐμὲν
 κορώνα 'ζέρασεν σὴν Μαυροποταμίαν.
 "Εμαθήμ' καὶ τὴ Σεβαζί τὴν εύτενίαν.
 'Εγένουσνε καὶ κολονκῦθ, κ ἔσυρες καὶ τεβέχ.
 'Ετσκμούωσεν τὸ σάβανον.
 "Ερθεν ἀντρασιμ' κι ἀσπρα 'κ ἔγκεν,
 καὶ γιὰ τέρ' τὰ τέρτια τ' ἔγκεν.
 "Εφτ' ἀδελφίων ἀδελφὴ κι ἡ λαλασοῦ ἡ κόρη.
 'Εσὺ ἀν ἥσκι ὁ διαβολον, ἐγώ πὰ εἴμαι τὸ οὐρανούλιο
 'Εγὼ ὅμὸν ἐσὲν κι γίνουμας,

έσεν ἀμὸν ἐγὲν ἐφτάγω.
 'Ερώλεψι, κ' ἐπιύλεψι, σὴν ἔκραν τυδὲν κ' ἔγω
 Εὔρες τὸ χορτᾶρ τὸ θὰ πέρτι μέλ.
 'Εποίκα μ' τὴν ἀμελίαν,
 κ' ἐροῦξιμ' σὴν γχμελίαν.
 'Επέκρεν δ κούκουδιας
 κ' ἐροῦξεν σὰ ταιχοίτας,
 'Εκτεθάρεσκμ' σὸν Θόνεμοιν, καδ Θόσεμοιν πὰ ἐπιδέβεμχς
 'Εχάσεν καὶ τ' Ἔφραμι.
 "Εκάψε με τὸ μαλέζ, ἃς ἔτον κ ἔναν φαγίν.
 Εὔρεις τὸν γιατρὸν ποὶ ήτε γιατρεύ τ' ὄμράτια σ'
 'Εγώ τὸ εἶγχ πούλησα
 καὶ τ' ἄλλα ντὸ θ' ἐφτάγω;
 'Ετατανεῦτεν ἡ γραίκ σὰ σύκα
 θὰ τρώγι καὶ τὰ συκόφυλλα.
 'Εβγάλλω σὴ μιστραχὴ τὸ κυφάλ.
 'Εχτέθεν ἡ Ποινὴ φιντοιάν.
 "Εναν νὰ ἔτον τσ' ἔκλαιεν, δύο τις ἐμαρελάλνεν,
 ἀτὰ τρία καὶ τέσσερα κι ἀρόρετα πὰ γίνταν.
 'Εφτάγω τὸν τρισέλλον.
 "Εναν καύγει τὸν λιθρὸν καὶ δύο τὸν γενειάτεν
 "Εναν σὴν τσάπαν, κ' ἔναν σὰ τσιλίδια.
 'Εφταπόδχρος ἀν γίνεται, μισιμίλτες κι γίνεται.

Z'.

Ζῆσον μουλάρ, καὶ φᾶ κοιθάρικ.
 Ζοῦ πελιάν καὶ μουσκαρί κατάραν.
 Ζηρωτὰ καλικά, κι' ὁρθὰ κρίσον.

H'.

'Η γλῶσσα τ' ψκλίδ' στέκ'.
 'Η γοῦλα τ' τρχνὸν ἔν.
 'Η κυιλίκτ' πολλὰ πκιρ'.
 'Η χώρα πάντας χώρας ἔν κ' ἡ γειτονείας.

'Η τσοῦνα π' ἔκουταθίσεν μαλέζ' κι' ἔχόρτασεν.
 'Η κάτα τὸ γεννθ πεντικὸν πιάν'.
 'Η κάτη σὴν πατσουρμὰν κιἀν κ' ἔφτανεν, ἔκούτεν : Καὶ
 καλά, Παρεκσκευή'.
 'Η μαυροπούλη σὴν "Ασπρην Θάλατσαν πὰ δὲν πάγι, μαυ-
 ρη ὥδη ὥδηζ' .
 'Η θάλασσα ἔκλωτεν γάλαν κι' ὁ φτωχὸν γουλιάρ' κ' εἶχεν
 'Η τυφλὴ σὸν φέγγον ἐψυλίουντον.
 'Η κόρ ὅσον τὸ καθετκι ἡ τύχη ἀτές ἀνιθαίν.
 'Η κρίς τὸ κόφτ' τὸ δάχτυλον, κι' πονεῖ,
 'Η κοσάρχ πίν' καὶ τερεῖ καὶ σὸν Θεὸν κιἀν.
 'Η μερμύκα πὰ μὲ τ' ἔκεινες τὸ γχντᾶρ σεράντκ πχτον.
 μάνικ ἔρθεν.
 'Η μερμύκα ούντὰν φέρ' φτερᾶ πετᾶ καὶ πάγι γάται.
 'Η τιμὴ τῶν τιμημένων.
 'Η κόρ ποι θέλ' κανάκεμαι ἀς παῖη γέρον ἀντίαν.
 'Η γοῦλα τ' κ' ἡ προίκα τ'.
 'Η ὥρα τὸ φέρ' ὁ χρόνος κι' φέριατο.
 'Η κόρ' ἔμαθεν ἀθράκοτος καὶ φορεμέντκ ἐντρέπεται.
 'Η καλκτσῆ γωρία ἔχαλασεν,
 κ' ἔγώ κ' ἡ π.θερσ μ' ἀλλέναν κι' ἄλλο
 'Η μαρμὴ σύρ τ' ἀνάγκικς, κι' ὁ ποπᾶς τρώγι τὸ φούστον
 'Η κάτα ὀξύδ' κι' πίν.
 'Ηλος ἀσὴν ἀνατολήν.
 'Η κοτσῆ πὰ θὰ ἔχόρευεν καὶ τόπον κ' εἶχεν
 'Η γλῶσσα κλαδία κ' ἔχ.
 'Η πολλοὶ μαρμήδες τὸ πκιδίν κοτσὸν ἔφτανε,
 'Η βοῦκκ τὸ κι' θὰ ἔν τ' ἐμόν, ὁ σκύλλον ἀς τεώγικτο.
 'Η φάσσ ἀκόμαν κι' ὥδασεν κ' ἡ κίστα παρεκάτεν.
 'Η τύχη σ' ούντὰν τρέχ' ἔσù ντὸ τρέχι;
 κ' ἡ τύχη σ' ούντὰν κι' τρέχ' ξὰν ντὸ τρέχι;
 'Η κουλία μὲ τὸ κι' φέρ' κέρατα πάντα νέιπα ἔν.
 'Η νύφε κλάν, κ' ἡ νύφε χολιάσκεται.
 'Η ψῆ τὴν ψῆν ούντὰν κι' θέλ,

ποπᾶς στεφανώνεις;

Θ'.

Θεὸν κι' θυμάζε.

Θυμό ματι, θαμάουμαι μὲ τ' ἐναν θοῦδ πῶ; ἐλάμνε.

Θίγος τὴ πετεινοῦ πᾶς μερών.

Θάνατον πατήσκε.

Θὰ ἐτσάφιζε τὸν πρόσωπον καὶ ἔξεγκτος τὸν ματέτι μ'.

Κ'.

Κι' θέλατον, κι' θέλατον, κυλίστεκτον δὲς ἔρται.

Κύριε μ', σὸν γονέομ' καὶ μὴ σὸ παιδί μ'.

Κίμαν σ' ἀμιάκει μ' τὰ πολλὰ

σ' ἀργατικά μ' τὰ πλέα.

Κρίμαν σὸ βοῦδιν τέσπαξε καὶ σὸν γάμον τ' ἐποῖκαμ
πηραμ' τὴν λυσοπρόσωπον τὴν ἀγγουρομυτίαν.

Κἄν ἐπεπύρνιξ ὄρφανόν τὸν ὕπνον ατ' ἔχασεν,

Κωφὸν κχμπάναν κι' ἀν χτυπάς
τρελλὸν κι' ἀν διαχμενεύης.

Καλγμέρχ — Ἐγδὶν πε' εκῶ,

Κρομμύδικ κόφτω σὰ γένεικ (τινός).

Καινούρχ κοσκίν, καὶ μὲρ νὰ κρεμάνω σε.

Κοκκίν, κοκκίν, γομοῦται τὸ σκκίν.

Καλὸν τυρὶν σὴ σκύλ' τ' ἀγγεῖον.

Καθὰ εἰνας τὸν Πχύλον ατ' κλαίγι.

Κουχκουκοῦ! τὸ φιλυρί μ!

Κενιάζομ' τὸν ψύλλον καὶ καίομ' τὸ χαλίν.

Κι θέλω νὰ κατορθώσε καὶ λέγωσε: τὸ μάγλοι σ' μὲρ

Κχραβ' ἀρματωμένον (κ' ἐκὰ ἐν;

Κρονίκ καὶ χχμελέτας.

Καλὸν σκαμνὶν ποι θήκ' για τ' ἐκεῖνον θήκ' ἀτό.

Κρυφὸς πυπᾶς κι' γίνεται,

κι' ἀν γίνεται πᾶς κι' στεφανών,

Κοῆ! λέγι καὶ ροῦς' ὑπαρι ατες.

Κόη, μάθα τὴν ἀγρυπνιῶν καὶ τὴν κακοπαρίων

Κύριε νεστεύω σε — κ' ἔχεις καὶ νεστεύεις μ.
 Καλαμάνικα καίγω σὸν κηφάλην (τινός).
 Κοῦπα — ἀνασκελα.
 Κανείνος κερίν σύζυγος ν' ἐμέρωσεν κ' ἐπέκεσν.
 Κ' ἔχεις σκύλον, ντὸ θ' ἀλλεθ'.
 Κοσμοκράτορες ἀν γίνεται, στομοκράτορες κι' γίνεται.
 Κρίμχν σὸν πρώτον τὴν φιλιάν, σὸν πρώτον τὴν ἀγάπην.
 Καλεμέντσα κοτσάρη σὴν αὐλή μ',
 κιδὲν κι' ὠθαῖς πάτε μ' ὠθαῖς.
 Κι' φύγεσαι, ἀμαντέγω ἀς δένω σε.
 Κι' θὰ ἔντριζα κιόλλας ἀμαντέγω κανεὶς μουστερίς πάτε κ' ἔξεβεν.
 Κωφὸν τὴν διαβόλον τ' ὡτίν.
 Καθαλκεύω τὰ πουλούλικ.
 Κακὸν ἀνανάμονον.
 Κυρὰ φουχούτσικδιγωσε, κάλλιν νὰ δῆσ' ὁ Θεός το'.

Λ'.

Λέγω τὰ πουγαλεμένη μ'.
 Λιχ, νὰ ἔλεγεν κι ἐπόρεσεν.
 Λιχ εἶπεν.
 Λύκ πορδίν ἔκσα κι ἀτὸ κ' ἔκσα.
 Λύσον καὶ κοιβαρία
 Λύχ' τὴν ἀπαλάρικην.
 Λατίζε με καὶ λαίσκουματε.
 Λύκο, φα τὴν Σουμαδίαν.
 Λιμόχορος, λιμόχορος καὶ πεινασμένον γάμος.
 Λύκος ἐποταμίεν.
 Λαχφρὸν φαγὸν καὶ υἷαν κατενόν.

Μ'.

Μὲ τὸ μολύβ' νὰ κρούσκτον αἵμαν κι στάζ'.
 Μχυρομόλυβον ἐγέντον.
 Μετ' ἔκεινον σ' ἔναν σακίν κι ἐμπαίνω.
 Μάρσα κ' ἔσύ, ἐθυρρεῖς κάτειναν ἔχεις.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Μὲ τὸ βομπᾶκ σπάζ' τὸν κόσμον.

Μ' ἔρχουσαν κι αὐτὸς ἔθεις, κακλῶς ὥρισες.

Μὲ τὸν 'Αέρο πᾶς ἐποίκα ζεξίχν, κι 'Αέρτις πὰ τ' ἐμὸν
τὸ βοῦδη ἐπάτεσεν.

Μὲ τὴν χώρας τὰ κορκότχα τὸν κύρνατ' ψκλιμὸν ἐφτάγι.

Μέ τ' ἔναν ἀθ' ανοιξι κι ἔται.

Μὲ τὸ ζόρ, ποπᾶς κι γίνεται.

Μέγαν βούκκν βουκοῦ, καὶ μέγχν λόγον μὴ λέις.

Μχναχὸς ποὶ τρώγι τὸ τάγι μὲ τὰ δόντια τ' σκῶν ἀν.

Μὲ τ' ἔναν λιθόρ περβόλ' κι χτίεται.

Μάντσικ, μάντσικ κι ἐμνοστχ
κ' ἐφτασμένα κι ἄνοστχ.

Μὴ τερῆς τὰ γένειχ μ' ἀσπρο,
ἔχω πέντε φούντας ἀσπρο.

Μοράζω τὰ καρύδικ.

N

Νὰ χάται τὸ Κάν, τὸ κ' ἐγέντον κι ὅσον τὸ Βρετόν.

Νιὰ μέσ', νιὰ ἀκοχν.

Νιὰ μέλ' κάμν' νιὰ κερίν.

Νὰ ἐμαζουκούντον, τὸ κρίασκτ' ἐφχγίουντον.

Ντὸ ἔφτυσε; σὸ χέρι μ' νάλειφτω σὸ κατσίσ.

Νιὰ καλὶν ἀλογον εἰχχ,
νιὰ σὸ καλὸν παθηνίν ἔδετχτο.

Ντ' ἔχασα μὲ τὴν Κεσκεπὴ τὰ μῆλα.

Νιὰ προκομέντσαν νύφεν, νιὰ ἀπρόκοφτον κορίτσ.

Ντὸ ἐν ἡ μυία καὶ θὰ ἐν καὶ τὸ χάλνατς.

Νὰ σύρατο κι σύρκετχι, νὰ χάν' ἀτο κι χάτχι.

Νιὰ σ' ίδιος, νιὰ σ' ιφάδ.

Ντὸ ἔχει Μουράτ; — Τὸ εἰχχ πάντα.

Νιὰ τὰ γίλικ εῖν' πολλάχ, νὰ τ' ἔνγν όλίγον.

E

Ξύγαλαν ἀλέθι.

Ξερὰ φάθατα σὴν πέτραν κι πισύννε.

Ο

'Ο λύκον ἔροῦξεν σὸ σεισίν, ν' ἀτλοὶ ποὶ ἔχ' τὸ ἔνχν.
 'Ο κακὸν δὲ γειτονᾶς ἐφτάγι τὸν γειτονάν ατ' μὲ τὸ χετζιάτ.
 'Ο κλέρτες εἶχεν τὸν ἀδελῆόν ατ' μάρτυραν.
 Οὔτις καὶ σ' ἔτέν.
 Οὐλ' ποιός ἀφνε κι μαγερεῦνε.
 "Οποιος γίνεται πρόγκητον τρώγικτον δὲ λύκον.
 'Ο λύκον μὲ τὸ μένυμαν κουζούμ' κι χορτάζ.
 'Ο κιάλτες ψέλ' νὰ εὔρηκεν ἔλειφτεν τὸ κηφάλνυτ'.
 'Ο Ναείχας καὶ δὲ Ναεύρηκας κκημιών νὰ είχαν νὰ εὔρηκαν.
 Ούντι ἀν γίνεται δὲ κόσμος, γίνεται καὶ δὲ Κοσμός.
 Οι κοτσοὶ δὲ κορώνες θ' ἔθγάλνε τ' δημάτικ τ'
 'Ο λύκον κουζούμ κι φυλάξτ.
 'Ο σκύλον ἀν 'κ ὑλάζ' μαλέζ' κι δίνατον.
 'Ο κούκουδας ἀμὸν τὸ λαλεῖ.
 'Ο κιάλτες τὸν κιάλ κκρκαπὲτ κουζ'.
 "Οθεν γάμος κι ἀτὸς παρανύφσα.
 "Ονομαν τὴ Δεσπότ καὶ φαγίν τὴ διάκονος.
 'Οσπιτιανὸν δὲ ποπᾶς ἄγια λείψανα κ' ἔχ.
 'Ο κόχλον πᾶσα σὸ τσέπλνατ βρασιλέχς ἔν.
 Ούνταν ἔν* αἰχτρια φογέθετε, ὅπις βροχὴν.
 Ούνταν ἔν λίδος μὴ φογδσαι· ὅπις αἰχτρια ἔν.
 'Ο τετραδοφάγας τὴν Πέρτ' κ' εἶχεν νὰ ἔτρωγεν.
 "Οθεν πᾶν καὶ ἀλλο κ' ἔρχουνταν.
 'Ο γάμον θέλει τύμπανα κ' δὲ 'Εκκλησία ψάλτεν.
 Ούνταν κ' ἔχει δὲ μῆνα Σάββαν κ' ἔδομαδκ Κερεκήν
 'Ο Μάρτις ἐφέκεν τὰ ζαντάτ'
              καὶ οἱ γραιαδες; πᾶσα ἔγτεθαν μουσκάρικ.
 'Ο γαϊδαρὸν ἐψόρετεν σὸ ρασίν,
              κ' δὲ ζεμιὰ ἐκάτσεν σ' ὅσπιτ'.
 'Ο Κούρδον τὸ κ' ἐπορεῖ νὰ παῖδ', χριζ'.
 'Ο καιρὸς πουλεῖ τὰ μῆλα.
 'Ο λόγος τὸν λόγον ἀνοῖ.
 'Ο ταβκτσῆσις' πᾶσα ἀχουλνοῦς θὰ ἔν'
 Ούμπ' ἀν ἀκοῦς πιλλάκ κειάσικ μικρὸν καλού επαρ.

- 'Ο πεινασμένον σ' ὅρομανχτ' κομψότια ἔλεπεν.
 'Ο χαρτκασμένον ἀσὴν πεινασμέν τὰ χάλιχ χαπάρι κ' ἔχ.
 Οῦμπι' ἂν λαγγεῦ τ' αἰγίδη, λαγγεῦ καὶ τὸ κορίτ'.
 'Ο κόχλον ἐξέθεν ἀπὸ τσέπλινατ κ' εἶπεν φτοῦ καὶ μέρ' ἔμνε;
 'Ουμά-ια κ' ἔχω νὰ ἔλεπω [τινά].
 'Ο γέρων πάντα γέρος ἔν, πάντα μυρίζ' κοτέχν.
 'Ο πεντικῶν σὸ τρυπήνατ' κ' ἔχω; νεν,
 καὶ ονκύθια ἔκοιβάλνεν.
 'Ο Θεὸς σὸ ρχσὶν κεριὰν θήκ καὶ τὸ χιόν.
 'Οσον ἀγαπᾷ ἡ γραία τὸν ἀνέφχρον.
 'Ο κλέρτες πάντα μέρτες γίνεται
 'Ο Θεὸς δεῖ τὸ τέρτ' δεῖ καὶ τὸ τερμάν.
 'Οφείδηκ νὰ ἔλεπται καὶ ἀτὸν νὰ μὴ ἔλεπται.
 'Ο Θεὸς δεῖ τὸ φάρμακον σ' ἐκείνης ποῖς κ' ἐποροῦν νὰ τρώναται,
 'Ο σκύλον τ' ἔμαθεν ἄλλο καὶ ἀπομαθήναικ.
 'Ο λύκον πρόγκτον κι γίνεται.
 'Ο φόβος πή:ας ψέν!
 'Ο Χριστὸς πᾶ τὸ ποτῆρ' εἶδεν κ' εὐλόγησεν
 'Ο κόσμος γῶνιαν ἐγέντον.
 'Ο Θεὸς ἐμέν κ' ἐθέλεσεν κ' ἐγὼ ἀτὸν τὸν ἀνθρωπον.
 'Ο κωφὸν ὁ βασιλέας πᾶ ἐπήρεν χαπάρι.
 Οὐλ' οὐντὰν στέκνι ἐγὼ ἡ σουμαδεμέντσα πὰ ντὸ στέκω;
 'Ο ζωντὸν πᾶ τὸ ἀγούλνατ ἐπεγικνέφτεν.
 'Ο γάμοσαθε κ' ἐδέθεν.
 'Ο φένερον ἐπέθινεν, κ' ἡ γῆ πετροβολῶθεν.
 'Ο γονέον τρώγι τὸ κοκκύμελον καὶ τὸ παιδίν μοδιά.
 'Ο χάρων ἔρμεν σὴν πόρταν καὶ οὐλ τὴν νύφεν ἐτέρεσκν.
 'Ο Θεὸς κορώνας νὰ ἔκουεν, σὸν κότμον ἄλογχ κι θὰ ἐπεμεῖναν.
 'Ο λύκον τὰ πόδιατ ν' ἐμέτρενεν, κουζούμ' κ' ἔχόρταζεν.
 'Ο σκύλον ἀν κ' ἔγ χα.ή., ὁ σαγαπήσατ ἔχ'.
 'Οσήμερον κ' ἔκλεψε καὶ πουρνὰ νὰ φογοῦμαι.
 'Ο κόρτες ἀγοράζ' ψωμίν, π' ἔχ ἔναν ὄμματ' ἀγοράζ' ἀλεύρια,
 καὶ π' ἔχ' δύο ὄμματια ἀγοράζ' κοκκία.
 Οὐλ θερίζνε καὶ ὀλωνίζνε, κ' ἐμεῖς κείμεις σὴν εἰώρχν.
 Οχνέας ἐντόκεν ἀφκα κ' εἶπεν: χά καὶ τὸ εὐθεύνα.

'Ο λόγος χρόνια κι αόφτ'.

Ούθεν είμαι, κιούθεν κ' είμαι, πάντας ἔχεμε καὶ στέκνε,
"Οσον τὸ τερεῖ ὁ τυφλὸν τὸν Θεόν,

ὁ Θεὸς πᾶς ἀτόπον τερείκτον.

'Οιτώ 'νομάτ' Ἰμερίτ' κ' ἐννέα παραχανάδας.

'Ο κόσμος ἀσὴ γραμματισμένς θὰ δικθαίν.

"Οθεν κι· σπέρ· θερίζ·".

'Ο λύκον ἀσὰ μετρεμένα κι τρώγι.

Οὐλ' ἀντρίζ καὶ χαίρουνταν, κ' ἡ κόρ' μούγγριζ' καὶ πάγει.

'Ο ποπᾶς ἐκυλίεν τὸ καμελκύνατ' κ' εἶπεν : ὅς ἔν γιὰ τὴν ψύμ.

'Ο γαϊδαρὸν ἔξερεν ἔρτα κολύμπικ, κιὰμὸν τὸ ἐκατῆβεν
σὸ ποτάμι· κεκὰ τ' ἔφτὰ πᾶς ἐνέσπαλεν.

'Ο Μάρτις εἶπεν : Γιὰ σὴν ἔμπαμ, γιὰ σὴν ἔθγαμ,
τὰ σκυλίκ θὰ βάλω σὴν εύώραν.

Οὐλ' ἐφόρτωναν, κιὰ τσιρᾶς ἐταΐζεν.

'Ο Μάρτις ούνταν μαρτεύκετκι μυρίζ' μανούτακένη,
κιούντας καταχολιάσκεται τὸν Κχλαντάρ δικθαίνει.

'Ο καλὸν ἀντρας εύρηκα κκέσκαν γυναῖκαν, κ' ἡ καλέσσα
ἡ γυναῖκα εὔρηκ' κακὸν ἀντραν.

'Ο ἥλοιμ' ἐκαμεν, κι' ὁ ἥλοιμ' ἔραγεν.

'Ο κύρημ' κλαίει τὸν γαϊδαρὸν κ' ἡ μάνα μ' τὰ σακκίκ.

'Ο σκύλον σύρ' ἀνάπταυσιν, σύρ καὶ μαῦρα ἡμέρας.

'Ο Κούντουρον μεσόχειμος καὶ πλέτερος.

'Ο γαϊδαρὸν τὸ καμν' γιὰ τ' ἀλογον εἶνε

'Ο Θεὸς τ' ἀνθρώπις νὰ ἔκουεν, ώτιν, μιτιν, σὸν κόσμον
κ' ἐπεμεῖνεν.

"Οἰακ τ' ὅρνιχ σὴν μονήν, κ' ὁ χόχυρκς σὴν βοσκήν.

"Οσον τὸ πάγω καίουμαι ὅ:ον τὸ πάγω πατίμε.

Οἴδεν ὁ Θεός.

"Ολα γίντανε, τὴν κιοσὲ τὰ γένεια μαναγὸν κι φυτρῶννε.

Π

Ποῖ σπέρ· θάθερίζ·.

Πολλὰ πουλία κελαδοῦν νὰ ἔταν χελιδόνες.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

Πολλὰ ποι παθάν, πολλὰ μαθάν.

Πεσλέεψον κορώναν, ἀς κρούει ἡ εύγαλ τ' ὄμματικ σ'.

Πολλὰ βούτουρον π' ἔχ, βάλ καὶ σὰ λάχανα.

Πολλὰ ψηλὰ ποιὸς τερεῖ, χαυελὰ φοῦζ.

Πολλὰ ποι τρέχ, ὅπισ' ἀπομέν.

Πῆγαν ν' ἐφτάνε κέρατα, ἐχάσαν καὶ τ' ὥτικ.

Πουροὺν ὅτιν κ' ἐκανέθενατον.

Ποι κι νουνίζ' οὐτὰν κάθεται θχμάσκετ' οὐτὰν σκούται.

Πολλὰ ποι νουνίζ' πολλὰ γραέβ.

Παλιὰ ἀχύρια ἴθωρίζ.

Πεντικός κι ἀλευροῦται.

Παρακαλῶ Θεοῦ παρακαλίχς.

Πρὸν πεινᾶς νὰ μαγε, εῦς.

Π' ἔχει κύρην, ἔχ, εὔγενειάν, π' ἔχει μάναν, παρέβγαν,
π' ἔχει ἀδέλφιαν σπλαγχνικὰ καὶ ἀνδρεμέντσα εἶνε.

Ποῖος νυρίτσα νέλαξεν, πέμνεν ἀναλαγμέντσα;

Ποῖος ἀρχοντας ἔζησεν, κ' ἐκέρδισεν τὸν κόσμον;

Ποι καίεται σὸ γάλαν, φυσᾶ καὶ τὸ ξύγαλαν.

Παρακικσάκικ ποι κοιζ' ὁ πετεινόν, κόρνε τὴν γούλανατ'.

Ποππᾶ παιδίν, δικβόλ' ἐγγούν.

Π' ἀγλυγωρεῖ νὰ πλιστέν, συγερῷ μὲ τὴν φτωχείαν.

Παιδίν ἀς ἔχωμε καὶ κόλον μ' ἔχ.

Πάντα νὰ ἔτον Κερεκή, πάντα νὰ ἔτον γάμις,

πάντα νὰ ἔμσε σὴ κυροῦμ', νὰ εἰχα καὶ τὸν ζένουμ'.

Πάντα γάμος ιν γίνεται, πάντα γάμος δικβίνει,

κι ἀμὸν τὸ σημερνὸν γάμος, νὰ ἔθεν, νικέ ἐδίθεν.

Ποι κ' ἔχ ἀναλαζ'.

Σ

Στράτας ίδιαζω.

Σὸ γιαγλιάν πάς ἔρθη κ' εἶδος σε
καὶ τὸ μυτί σ' ξὰν ὕλιζεν.

Σὴν θαλασσαν κεκαὶ πάς ὃν κάθεσσαι,
ὅσον τὸ παρακείται σε.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Σὸ τισέκισ' κερὶὸν ἀπλωσον τὰ ποδάρια σ'.
 Σὸν Θεὸν κιῶν λάχτας κρούγει.
 Σὸ κόκκινον τὴν Πέρτην
 Σὸν χορὸν ούνταν ἐμπχίντες, σὴν γχῖταν θὲ ιγέθς.
 Σὰ σεράντα καρύδια λιθάρι κι σύρι
 Σὴν ἀναθροχὴν, τὸ χχλᾶς πὰ κχλὸν ἔν.
 Σὸ ζεστὸν τὸ νερὸν ἀπάν, ζεστὸν κσύν'.
 Σὸ ράμψαν σὸ βελόν' μεχτάτζ.
 Σὸ στόμανατ' ἐροῦζεν.
 Σὴν γούλανατ' ἐροῦζεν.
 Σὰ βάτικ καὶ σὰ κλάδια
 Σ' ἔναν παρᾶν ἀπάν κρούγι δέκκ κχτακλάνια.
 Στὰ ούρανὲ καὶ κρίσον.
 Σκυλὶ κοτσίματα.
 Σὰ χείλια περγατον καὶ σὴν κχρδίαν λύκος.
 Σιχλικκιάζω καὶ φορτοῦμαι τινά.
 Σύρω τὰ λιθάρια (τινός).
 Σύρω τὰ σκοινία (τ.νός).
 Σιφτὲν φουρνὶν κ' ἐπεκ. ἐκκλησίαν.
 Σ' ἀρκονος τὸν κόλον ἀλειμμαν κουντᾶ.
 Σὴ νεγάμσας τράμι καὶ τρούμ',
     καὶ σὴν νεγάμ 'χαμπάρ κ' ἔχνε.
 Σείτια θ' ἐφταμ' καρφίν, χάνομ' καὶ τὸ πέταλον.
 Σὸ γορὸς π' ἔκαμεν κ' εἰχεν
     καὶ σὴν πχρὴν π' ἔκκμεν εἰχεν.
 Σὴν κοιλίαν ἔχ' καὶ σὴν ἀγκαλιαν κ' ἔχ.
 Σὸ σαχτὰρ πατεῖ κ' ιχνὰρ κ' ἐφτάγι.
 Σόγι ἕρτας, σόγι πάγι, σόγι πχραδιαβαίν.
 Σὴν Χουτουρὰν ἔχω τάγια.
     καὶ σὸ Κὰν ἔχ' ἀπαλούχα
 Σ' ἀπὰν τ' ἀλώνια ἀλωνίζ'.
 Σιμέλαμ' πέρχν θέμπερχν, Νικόλκ μ' ἀνθεν, κάθεν.
 Σὴν Σορόγενναν μολλάδες, καὶ σὴν Τσίτεν ποπάδες.
 Σεσέτερχ ἀς τρώγωμ' καὶ σ' ἐμέτερο ἀς χορεῦσι.
 Σ' ἐλέτερα κι ωρέλαναμ' χώρας τὴν θυματικήν

Τ

Τὰν τὰν κοιλίαν εὔκαιρον καὶ δόντι ἔχονεμένα.

Τὰ γουντούρας τράκα·τράκη

κ' ἡ κοιλία λάνκα-λάνκη·

Τὴν κόλασις τὰ τεμέλια ἐπῆρος.

Τὸν νερὸν ἀσὸν κηφάλη κόρφην ἀτό.

Τὸ πολλὰ τὸ φῶς τ' ἀνθρωπὴ τὸ ὄμματιν κ' ἔβγαλ.

Τὸ στόμακνατ' τὸ λέγ' τ' ωτιάτ' κι ἀκοῦνε.

Τὸ τρχνὸν τὸ βοῦδ σὸ μαντρὶν ἐφέκαμε.

Τὸ κατσίνατ' ἐφτάξ γάτῃ ἔν.

Τὸ κατσίνατ' τσιλαροὺς στέχ.

Τὸ κατσίνατ' οἱ σκύλ' ἔλειξανε.

Τὸν ἀεν τινὰν ἔχω, τὴν δόξανατ' ἔξερω.

Τσιλάντσον, καὶ μὴ τσιχντῆς,

σπόγγον, καὶ μὴ σπογγῆς.

Τ' ἔναν τὸ ὄμματνατ σ' Ἀιλαλοῦ,

καὶ τὸ ἄλλο σ' Ἀικώστα.

Τ' ἔναν τερεῖ σὴν Κάσκην,

καὶ τὸ ἄλλο σὴν Παλαγίαν.

Τρανὸν κατσὶν τὸ Ἀλούπεη π' ἐφαγεν καὶ κ' ἔχαρτσεν.

Τὸ ἀλεύριον ξένη κ' οἱ πεντικοὶ ταβιζήνε.

Τὸν μισαφίρ νομάτσον καὶ τὸ σκαμνίνατ θῆκον.

Τὸ νερὸν θολὸν θέλ.

Τὴν Καλχντάρ τὸ αἰχτριάσματα, καὶ τὴν γρχίας τὸ ὄμνύσματα.

Τὸ ἐμὲν χορτάρ κ' ἔν.

Τὸ φτύγω κι λείχω.

Τὸ σιὸπ καὶ τὸ σεκέρ ἔνχι ἔχ.

Τεροῦμ' τὸ γάζ κ' ἔβγαμ' τὸν κόλονεμουν.

Τὸ ἀλογο σ' κοντᾶ δέσον.

Τὴν συντέκνι μ' τὸ χωράφ' ἔτον.

Τὸ εἶδα, εἶδα, καὶ τὸ ἄλλα πᾶς ἐπαρεῖδα.

Τὴν μυίας τὸ ιντέρια καταγλαθιάζ.

Τὴν μυίαν ἐφτάγι καμέλ.

Τὰ πέντε ποῖ κι χάν, τὰ δέκα κι κερδίζ.

Τὸ γλυκὺν ἡ γλῶσσα ἔβγαλ τόφειδ' ἔπο τριπίν.

Τὴν θρύμμαν τὸ θρύγι θὰ ἔρται σὸ χουλιάρι σ'.

Τὸ προζύμνατ' κι ἀνηθιάν'.

Τ' ὄκνιαρκον τὸ βοῦδ τὴν Κερεκὴν λείχ' τ' ἀλετροζυγχ.
 Τὸ μανίκι μὲν κοντὸν ἔν.
 Τὸ χέρι μ' καθενκεκῶ ἔν.
 Τὸ μοναστῆρ φωχὸν ἔν.
 Τ' ἔχ' τὸ χέρι κι τρομάζ'.
 Τὴν Τρηαδῖς τὰ κκκὰ ἔρθαν σὸ κηφάλι μ'.
 Τὴν χειμων-εἰμαν ἐποῖκεν.
 Τὴν κουκουλίτις ὁ γάμος.
 Τὴν γῆν πηγὴν ποισον.
 Τὸν θάνατομ' ἐνούνιζα, κικτὸ κ' ἐνούνιζα.
 Τ' ἔναν ἡ μοῖρα μ' καὶ τ' ἀλλο τὸ μερτικόμ'.
 Τὸ βαρὺν σκών' τὸ λαχρόν.
 Τρίψον τὸ σιχλ'.
 Τὰ περιασμένα συγχωρεμένα.
 Τὸ μάνασιμ' τὸ γάλκν ἔρθεν ἀσὰ ρωθώνια μ'.
 Τὸ ποδάρνατ' σὸ λιθάρι κ' ἐντῷκεν.
 Τὴν καμελὴ ποιον ἔν ὅθὸν καὶ θὰ ἔν κ' ἡ γοῦλαθε.
 Τὰ χαπάρια ἀσὴ γαρίδης κ' ἀσὰ πκιδία παίρκουνταν.
 Τ' ωθοῦ τ' ἀπὲς καὶ τ' ἐλχίης τ' ἔξ εἰναν κι δίναται.
 Τὸ παλαίν τὸ βοῦδ ἔθγαλ' αὐλάκ.
 Τὰ λόγια τ' φέγγον κ' ἔχνε.
 Τὴν μάεσσν π' ἐφογέθεν παιδίν κ' ἐσταθενατεν.
 Τὸ τρανὸν τὸ ρασίν ἔχ' καὶ τρανὸν φορτούναν.
 Τὸν σκύλον ὅσον τὸ πλύντσατον θὰ σκυλάζ'.
 Τὴν Γιάν' τὸ βοῦδ' σὴ Γιάν' τὸ χωράφ'
 Τὸ πολλὰ τὸ γέλως ἔχ' καὶ τὴν κλαίει.
 Τὴν πουλὶ ὁ νοῦς πάντα σὰ κουκία ἔν.
 Τὸ κ' ἐγροικᾶ τὸ κηφάλ' νεγκάζ' τὰ ποδάρια.
 Τὸν κολυμπετὴν σὴν ἔμπανχτ' κι τερούνατον,
 σὴν ἔθγανατ τερυύνατον.
 Τὰ ζαρωτὰ τ' ἀγγούρια τὴ ποσταντζῆ εἶν'.
 Τὰ πράγκας καὶ τὰ σίδερα τὴ ζαθαλὶ τὴ Γιάν εἶν'.
 Τζατζ' ὁ κλέρτες νὰ φογάτ' ὁ νοικοκύρτες.
 Τ' ἀσπρὶ κατεβαίζνε τ' ἀστρια.
 Τὸν τεβετζῆν π' ἐφτάγι φίλον τὴν πόρτανατ τοκνεν ἔρταν

Τὸν γάϊδχρον κι χρούει τὸ παλὴν χρούει.
 Τὸ κουμᾶς τίμα κ' ἔπειρτο καὶ τίμα καὶ δῶσ' αὐτοῦ.
 Τ' ἐκεινοῦ τὸ κηφάλ' ποιεῖ κ' ἐγροικᾷ νὰ δέν,
     τὴν χώρας ξάγι κ' ἐγροικᾶ.
 Τὰ μαλλιάρια τ' ἀλογα μὲ τὸ γυρὶς κωδώνια.
 Τὴν μωροῦ τὸ χατῆρ π' ἐτέρεσεν, τ' ἐκεινοῦ ἐπειλέστεν.
 Τὴν τουμανὶ σ' τόμματικ μὲ τὸ φωμὶν ἐθγαλτα.
 Τὴν χώραν π' ἀκούει τὴν χώρας γίνεται.
 Τὴν Κατιάρα ἡ λέπια.
 Τὸ ὑστερὸν τὸ παιδὶν πυλλὰ ἀγάπ' ἔχ.
 Τὸ αἷμαν τὸ θὰ τρεχ' σὸ ταμάρ κ' ἀπομέν.
 Τὸ τέρτιμ' ὅλον τὴν πεθεράσιμ' ὁ θάνατος ἀς ἔτον.
 Τὸ θὰ ἐθγαίν τ' ὄνομασ' ἀς ἐθγαίν τ' ὄμματι.
 Τὴν χώρας τὰ στόματα σακκία κ' εἰν' νὰ δέντο ἀτά.
 Τὴν χώρας τὸ φαγὶν νόστιμον ἔν.
 Τὸ θέλ πλάν' καὶ τὸ θέλ χάν'.
 Τ' αἴγιδι δι κόλος πάντα φαίνεται,
     καὶ τὴν προγκτὶ ἐφάνθεν μίαν.
 Τὰ λάχανα ἐλέπι καὶ τὴν φραγτὴν κ' ἐλέπ.
 Τὸ στεφύλ τὸ σταφύλ' τερεῖ καὶ μαυρίν'.
 Τὸν Θεὸν Θέ' μὲ τὸ θὰ λέσχτον κι χολιάσκεται.
 Τσοπάνος μὲ τὴν χάμαντζαν.
     ψήλτες μὲ τὸ γαθᾶλ.
 Τὸν τεμιρτζῆν μὲ τὸ ξυλομάκελον θάφτ'.
 Τὸν ψωμᾶν πᾶ θ' ἐφτάγι ψωμὲν νὰ μὴ δῃ μασε.
 Τὸ τρυπὶν τραχὸν καὶ τ' ἐμπάλ' μικρόν.
 Τὸ κουρὶν οὔζνα κι σκοῦτας δι τόπασαθε πελνὶν κι γίνεται.
 Τὰ πέντεκτ πατίζνε.
 Τὸν ἀντράνατς ποιεῖ κ' ἐκλαψεν
     κᾶπου ἐθάρρος εἶχεν.
 Τράντα χρονῶν λιθρὸν κορίτις λένατεν παλαιγραϊέ,
     κλίσκεται καὶ χεροφιλεῖ ροῦζνε τὰ μασοτέριατς.
 Τύχην νόμε καὶ σὴν θάλασσαν σύρομε.
 Τὴν χίντσιριν καὶ τὴν μίντσιριν (ρέρ').
 Τὸ τρεχούμενον τὸ νερὸν ἐκοιμέθεν.

κι ὁ τουτμάνον κ' ἔκοιμέθεν.

Τὴν φτωχοῦ τ' ἀχάντ' ἀπόν σὴν στράταν κεῖται.

Τὸ παιδίν οὔζνα κι κλαῖει τσιτσίν κι δίνχτο.

Τὸ κκλὸν τὸ πουλίν ἀσ' ὠβὸν ἀπὲς κελαῖδεῖ.

Τὴν ράσιχμ' ούνταν θὰ κλώθω,

λιθάρ' εύρήκω καὶ θήκω.

Τὸν γάιδαρον ποι τσουμπίζ' θ' ἀκούεις καὶ τὰ πορδαῖσατ.

Τὴν ἔμορφον π' ἐγάπεσεν, τὴν φούρκαν κ' ἐφογέθεν.

Τὸ δένδρον ὅσον τὸ φέρ καὶ κλίσκεται.

Τὸ κρέας ἔχ' καὶ στοῦδικ.

Τὸ δίκλοπον τὸ πουλίν ἀσὰ δύο ποδάρια πιάσκεται.

Τὸ πρώιμον τ' ἀρνίν βυζάν' τὴν μάναναθε

καὶ βυζάν' ἀλλ' εἶναν κι ἀλλο.

Τεροῦμ' πόσα ὠβὰ γίνταιν ἔναν φούστουρον.

Τὸ ράμμικ μ' ἐπογιάτσα.

Τὸν γάιδαρο μ' ἀσὸ τσιλιμοὺρ ἐξένκα.

Τὸν κόλονατ' κι τερεῖ σὸ Χασάν-τζούν σὰ ξύλα ἔχπάσκεται.

Τὰ τράντα χρόνια μίαν χορεῦ καὶ τὸ καμέλ.

Τὰ πέντε δάχτυλα σ' 'κ εἶνε ἔναν.

Τὸ φα-ίν, τὸ ρασίν κι ἀνταμών'

ἄνθρωπον μὲ τὸν ἄνθρωπον ἀνταμοῦται.

Τὰ καφούλικ πὰ ἔχνε ὡτίκ.

Τὸ καρφίν ποιός πονεῖ χὰν καὶ τὸ πέταλον.

Τὸ ρασίν τὸ φαίνεται γουλασούζ κι θέλ'.

Τὰ λώματα μ' ὅσον τὸ ἐτίμεσκνεμε,

ό κύρημ' κ' ἡ μάνα μ' κ' ἐτίμεσεμε.

Τὸ σίδεῖον ζεστὸν κοπκνίεται.

Τ' ἐλάδ' ἀστὸ ξύεται ἀλλο κι σωρεύκεται.

Τ' ὄψαρ' ἀσὸ κηφάλ' βρωμᾶ,

Τὸ χέρι μ' σὴν γιαχά σ'.

Τὸν λύκον ἑτραβαγγέλιζαν,

κ' ἔκεινος ἔλεγε τὴ ποπᾶ τὰ πρόγατα μέρ εῖν;

Τὴν ὄροσπὴν ἔφτυγχν κ' ἔκεινε ἔλεγεν: βρέχ.

Τ' ἔναν τὸ χέρ' νίφτ' τᾶλλο καὶ τὰ δύο τὸ πρόσωπον

Τ' ἀμπάρια μ' οὐλικ κούμουλα κ' ἔγα γιαρώγω κ' ἔχω!

Τὸ ὄξύδ' ὅσον τὸ ἀψίν ἐν τὸ σκεῦοσαθε καίει.

Τ' ἀψιμον ὅθεν κεκά πιάν' ἐκεκά καίει.

Τὸ ὑστερὸν τὸ πουσμαχτζαλοῦχ παράδας κ' ἐφτάγι.

Τέρεν τὴν οὔραν κ' ἐπαρ τὸ πανίν.

τέ·εν τὴν μάναν, κ' ἐπαρ τὸ παιδίν.

Τέτρα, τέτρα, καὶ τ' ὄπις πά μέτρα-μέτρα.

Τὸ σημερὸν τὴν δουλείαν σὸ πουρνᾶ μικρίντις.

Τ' ἐσὰ τ' ἀθιασ οὐζνα θ' ἀθιασ, τ' ἐμὲ παραδιαθίννε.

Τὰ καλὰ τ' ἀπίδια ἀρχον τρώγιατα.

Τὶ πουλὶ ὁ προεστών.

Τὸ αίμαν νε·ὸν κι γίνεται.

Τσατσία καὶ κλαδία πιάν'.

Τρυπεμένον ζινή 'σὴν ἡγῆν κι ἀπομέν'.

Τὸ ψωμίνατ' ἀλας κ' ἔχ.

Τὸν Χριστὸν πᾶ μὲ τὸν νεῦν εὔραν.

Τὸν ἄεν τάξον καὶ τὸ μωρὸν μὴ τάγις.

Τὸ θὰ λέσα κούτ μούτ, 'πέκτο ἀρμούτ.

Τὰ καλὸν τὸ μουλάρ' τὸ γέμναθε ἀρτουρέθ.

Τὰ δύο ἀδέιφια εἰν' καλά, τὰ τρί ἀλλο καλλίων,

τὰ πέντε καὶ τὰ τέσσερα κάστρια θεμελιώμενα.

Τὴ φοβετσέα ἡ μάνα καμιμίκν κ' ἔκλαψεν.

Τουκαγύονοκούταλον.

Τὴ σκύλ' τὸ δίκαιον πᾶ, δίκαιον ἐν.

Τὰ γράμματα φαντάγματα

υἱέμ' τὴν λύραν πατίζον.

Τσ' ἔτον π' ἐφτώχηνεν; π' εἶχεν τὰ παιδία.

τσ' ἔτον π' ἐπλούτινεν; π' εῖχεν τὰ παιδία.

Τὰ πολλὰ τὰ παιδία χουζανίχν εἰν.

Τ' ἐμὸν τὸ μουλάρ' ἐναν κότ' κ' ἐναν ρούπ' τρώγι.

Τ' ἀποθαμενίων ὁ σαής.

Τ' ὄμματ' τὸ κι γιχαέθμε ᾥς ἐβγαίν.

Τινὰν κι θέλνε τὸν ἀνθρώπον κακὸν ὄρμαν ἐλέπνατον.

Τραχὸν κακόν, τραχὸν πελεύχν, τραχὸν τυραννησίαν.

Τὴ χώρας τὸ τὰν σὴ χώρας τὸ ταρέζ' κι σιυπόν'.

Τὴ Σιασκάλ' τὸν πάρδον ταξίνῳ

κι ἀσῆ Μαυρενὰ κ' ἔθγαίνω.

Τὸ ξένον τ' ἄλογον ποιηκόλχεό' ἀγλύγωρα κατηβαίν.

Τὴν Βαρδὴν καίτικα.

Τσὶ θὲ φορεῖ κι ἀντρίζ;

Τὸ κορίτσιον τὸ ἀφίννατο γιὰ ταουλτσῆν παίρ γιὰ ζουρνατζῆν.

Τὴν πουλὶ τὸ γάλαν.

Τ' ἄριξ ὅλη ἐπούλησα καὶ τὰ ναμούσια 'δῶκα.

Τ' ἀδέλφια τ' ἀναδέλφωτα δέντρια χωρίς τὰ φύλλα.

Τρανταχ χρόνια, τρανταχ καιούντις ἀνάμνον,

χόρ, ἀνάμνον.

Τ' ἀδέλφια 'ντὰν χωρίουνταν δὲ ἥλον πᾶ μιτοῦται.

μούδε δὲ ἥλον μαναχὸν τὴν ἥλην ἡ μάνα πάλι.

Τερεῖ τὸν 'Αενάσον.

Τ' ἀε Γαλιλαία.

Τ' ἄγρια τ' ἄλογα τ' ἄγρια τὰ ρχσία ἡμερώναντα.

Τὸ θὰ ἔχεις κοκκένον ψωμὶν ἂ; ἔχεις κοκκένον στόμαν.

Τὸ τσιβχλτούζ κι ἀν ρύεται βελόνιν κατασταίνει.

Τ' ἀργάτε ἡ γυναίκα οὖς τὸ μεσημέρι πεινᾷ.

Τὴν γειτόνιες ἡ κοιλία ούνταν πονεῖ, τ' ἐσὸν τρίψον.

Τὴν φτωχοῦ τ' εὔρεμαν γιὰ καρφίν, γιὰ πέταλον.

Υ

'Υλιζ' τὸ δόντινατ'.

Φ

Φάσον με μὲ τὸ χουλιάρ' καὶ σύρον κ' ἔθγχλτα μὲ τὸ τσυπίν.

Φουρκίζω σ' ἔναν χουλιάρο νερὸν ἀπές.

Φιλ' καιρὸς καὶ συντέκν' παρέβγαν.

Φυλάττω ἀμὸν τὴν ἐλαίαν σὸ σκουτέλ.

Χ

Χωρίς νὰ παίρεται ἔξαμον κόφτ' καὶ ράφτ'

Χέσσα! μερών καὶ κρούει σε σὰ μέσα.

Χολιάσκουμαί, χρούγω σε, χολιάσκεται, χρούγω σε.
 Χριστὸς μὲ τ' ἀτόν
 Χασιλί, κ' ἔντρισεν ἡ Παγυτάτα, κ' ἔντρισεν.
 Χὰ δὲ Λεφτέρτις, καὶ πασὶ λέγωσε πέπετον Λεφτέρ.
 Χὰ δὲ Μουχαλτίς, χὰ καὶ τὸ χάλνατ'.
 Χέμις κλέρτες, χέμις ἀπανώτερος,
 Χέζω τὸ λέγι τὴ πεθερόμ' θὰ τρώγω καὶ τρανίνω.
 Χέρ' δεις με.
 Χίλια μίδικ.
 Χῖλι νομάτ' χαματεροὶ καὶ εἰς δικταγωγός.

Ψ

Ψεμένον κι ἀλισμένον.
 'Ψηλὰ ποι τερεῖ χαμελὰ ροῦς'.
 Ψωρεμένης ἀλογα ἀξαὲθη νὰ σὺρ καὶ παίρ' τὰ πέταλα.

Ω

"Ωδασον κ' ἐπεκεῖ κακάντσον.

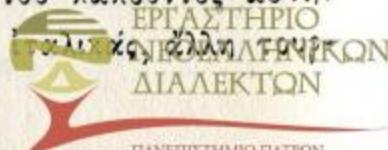
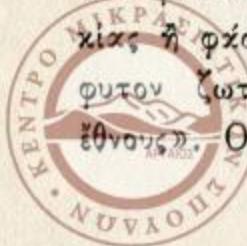

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Πλέον διαλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶχε τὰ ἴδιαίτερα χαρακτηριστικά αὐτῆς, ή μᾶλλον τὰ διάφορα γνωρίσματα, διακρινόμενη ἄλλη μὲν διὰ τὴν εὐστροφίαν καὶ χάριν, τὸν πλούτον καὶ τὸν πολλαπλοῦν χρωματισμὸν τῶν ἐννοιῶν, ἄλλη δὲ διὰ τὸ σοβαρίν, βροὺ καὶ βραδὺ τῆς ἐκφράσεως κτλ. ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ διὰ τὰς τροπὰς καὶ μεταβολὰς τῶν διαφόρων γραμμάτων οὔτως ὥστε ἀπεῖχον ἵκανῶ; αἱ διάφοροι διαλεκτοι, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Θοκυδίδου πολλάκις οἱ ὄμιλοις τετραγράμμοις διαλέκτοις δ.σκόλως; συνεννοοῦντο

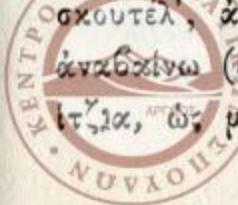
Καὶ γράφω ταῦτα ἵνα καταδεῖξω ὅτι δὲν ἔχει μεγάλην συμμασίαν ἡ διαφορὰ τῶν διαλέκτων ως πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ κοινὴν καταγωγὴν τῆς γλώσσης, δὲν συμχίνει δὲ πολὺ ὅτι οἱ Ποντικὸς ἀδυνατοῦνται συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Κυπρίου ή Μακεδόνες· ή αὐτὴν σύνταξις, αἱ αὐταὶ λέξεις ἀπαντῶσιν εἰς δλας τὰς διαλέκτους, αἴτινες σὺν τῷ χρόνῳ ποκίλας καὶ πολλάκις προσέλθονται προσγράψατεις καὶ ἐννοιαίς. Τὸ οὔσιωδες πκραμένει ὅτι δλας αἱ διαλεκτοι ἔξι ἐνὸς ἀπεγωρίσθηταιν μεγάλου κορυφοῦ, τῆς ἀθανάτου Ἑλληνικῆς γλώσσης.. καὶ κατὰ τὸν ροῦν τῶν πολυχρίθμων αἰώνων, ἀναλόγως τῶν περιπετειῶν καὶ τυγχῶν τοῦ ἔθνους, οὐλαὶ ὄλλως ἀνεπτύγθησαν καὶ διερρύθμισθησαν, διότι “ἡ γλώσσα, ως ὁ ἀείμνηστος Δ. Μανυφρόδης; ἔλεγε, δὲν εἶνε τι ἀκίνητον καὶ μόνιμον, ἀλλ’ ἔτει κινούμενον καὶ ρέον· ζῇ βίον ώτεὶ ὄργανικὸν ὑπὸ διαφέρειν; οὐλαῖκις η φέσεις ἐμφανιζόμενον, μακρότερον η βροχύτερον κατά τε τὴν ἔργων τον ζωτικότητα καὶ τὰς ἔξωτερακάς τύχας τοῦ λαλοῦντος αὐτὴν ἔθνους».. Οὖτες ὄλλη διαλεκτος προσέλκθει λέξεις ιωνικάς ὄλλη λατομήρων διαλεκτῶν

κικάς, ἐκάστη δὲ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ διμιλοῦντος λαοῦ, κατὰ τὴν ἀντίληψιν καὶ φωνητικὴν αὐτοῦ, κατὰ τὰς διαφόρους περιπετείας καὶ τύχας προσέλαθεν ἀνάπτυξιν καὶ τόνον, διεκτηρήσασα ὅμως πάντοτε τὸν ἀρχικὸν τύπον καὶ μὴ ἄλλοιωθεῖσα οὕτως ὥστε νὰ προκύψῃ νέχ γλώσσα μὲ ἄλλοιαν σύναξιν καὶ ἄλλας λέξεις. Ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα εἶχεν ἵκανὴν ζωτικότητα ὥστε νὰ παραμένῃ ζώσα ἐν μέσῳ μυρίων δεινῶν καὶ διὰ μέσου τόσων αἰώνων, ἡ δὲ ταύτης τῆς φυλῆς, τῆς θρυγκείας, τῶν πόθων, τῶν παραδόσεων συνέτεινεν ὥστε νὰ μὴ διαιτεῖθῇ εἰς πλάθος ὄψιγενῶν παραφυσάδων, ως ἔπαθεν ἡ Λατινική.

Ίδιαιτέρως περὶ τῆς Ποντικῆς διαλέκτου ἐγχάτως ἐγράφησαν ἵκανα καὶ ποικίλαι διημοίφυταν γνῶμαι περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ διαμορφώσεως αὐτῆς. Καὶ ἄλλοι μὲν 彘έλουσιν αὐτὴν διαλέκτον τῆς Πελασγικῆς, ἀφ' ἣς ἀποχωρισθεῖσα παρέμεινεν ἴδιόρρυθμος καὶ μεμονωμένη, ἰδίαν αὐτῆς φυλάξασα χροιάν, ἄλλοι δὲ Αἰολοδωρικήν, καὶ ἄλλοι ἄλλας.

Καὶ δοσον μὲν ἀφορᾷ τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς Ποντικῆς ἀπ' αὐτῇ; τῆς Πελασγικῆς, ἀδυνατῶ τῇ ἀληθείᾳ νὰ παραδεχθῶ αὐτόν, μὴ συμβιβάζόμενον πρός τὴν ιστορίαν τοῦ Πόντου, δοστις ἀπωκίσθη κυρίως ὑπὸ Μιλησίων, καὶ ἐπομένως ἀτάγκη νὰ ωμιλεῖτο ἡ Ιωνική. Οὔτε ὅμως Αἰολοδωρική εἶνε (ἰδ. Γ. Χατζηδάκης Γλωσσολ. Μελέται), ἀλλὰ παρέμεινεν ἀρχαῖα Ιωνικὴ παρεφθαρμένη καὶ ἀναμιγθεῖσα μετὰ τῆς κοινῆς τῶν Βυζαντινῶν. Καὶ αἱ μὲν ἀρχαιοπηνεῖς λέξεις καὶ φράσεις δεικνύονται ἡμῖν δτι παρέμεινεν ὁ ἀρχικὸς τύπος τῆς γλώσσης καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἀρχαϊκῶν λέξεων, ἡ δὲ διμοιότης πρὸς τὴν Βυζαντινὴν δεικνύει τὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐπικράτησιν αὐτῆς. Ἡ παραθολὴ τῶν ἔργων τοῦ Πτωχοπροδόμου καὶ Γ. οὐκ πρὸς τὰ γλωσσικὰ μνημεῖα τῆς Ποντικῆς μεγάλης διαιρέτητας καὶ ἀναλογίας παρουσιάζει, μὴ λαμβανομένων ὑπὸ ὄψιν τῶν παραφθρῶν δοσαι ἐπηκελούθησαν κατὰ τὸ μαχρὸν τῆς διαστημάτων, καθ' ὃ ἔξετραχγύνθη ἡ γλώσσα καὶ ξένα στοιχεῖα προσέλαθε. Πολλαὶ τῶν Βυζαντινῶν λέξεων ἐν οιδεμιᾷ ἄλλῃ διαλέκτῳ σωζόμεναι ἀπαντῶνται ἐν τῇ Ποντικῇ πρᾶλ. ἀπαλαρέχ, μουρχούτ', σκουτέλ', ἀνήρερος, χολομανῶ, δρακοντιάζω, φλαμμουλίζω, ἀγουρος, ἀναβάτην (ἐπὶ τῆς ζύμης), ἀνασκάπτω, κτλ. ἐπίστης τὴν καταληγῆν ιτζία, ὡς μηλιτζία, καριδιτζία, κοριτζία, κτλ.

Ω; διαλεκτος δύμως ἔχει καὶ τὰ ιδιαίτερα αὐτῆς χαρακτηριστικά, τὰ δύοις παραθέτουμεν ἐν περιλήψει.

Τὸ η τρέπεται εἰς ε σχεδὸν πκντχοῦ: ώ; ἑγάπεου, ἐτμεσα, φυλάττεται δὲ ἐκεῖ δύου διὰ τῆς μεταβολῆς θὰ παρεβλέπτετο ἡ ἔννοια ἡ θὰ καθίστατο ἀγνωστος; ἡ λέξις: ώς ἥλος, ἥλιακός, ἥλιαζω, ἥλεπος, ἥσυχος, ἥμερα, ἥμερος. Τονιζόμενον τὸ η μένει συνήθως ἀμετάβλητον: ώς μῆλον, μῆνας, χτήνον, βοσκή, μονή, βουλή, ἀλλὰ σέπονυμαι, πεγάδ' ἑγέρασα, γεράτεια, μενύω, λαχανοκέπ', νύφε, κτλ.

Τὸ ή φυλάττεται εἰς πλείστας λέξεις, προφερόμενον ἀλλοτε μὲν ώς β ἀλλοπε δὲ ώ; γ ώς γαῖμα, ἀβοῦτος καὶ ἀγοῦτος, γύν^τ (ὑνίον), Θεγός, γοῦλια..

Τὸ γ προφέρεται ἐλαφρῶς ώ; ω; ο ἐν τῷ μέσῳ λέξεως καὶ πρὸ τῶν φωνγέντων.

Τὸ π ἐναλλάσσεται ἐνίστε μετὰ τοῦ φ ώς παθηνί (φαννί).

Τὸ ο ἐναλλάσσεται καὶ μετατίθεται ἐνίστε: ώς οὐράδη καὶ οὐδάρη, δεανίν καὶ ρδανίν, ὄρδαζω καὶ δρέζω, δρουβάγγη καὶ ρδοιβάγγη, ἀιθρωπον καὶ ἀρθρωπον.

Τὸ σ ἐνίστε τίθεται ἀντὶ τοῦ θ εἰς τὴν γλώσσαν τῶν νηπίων, ώς σέλω καὶ θέλω. Ἐνίστε δὲ προφέρεται δασέως σσ, ώς λαβύσ, καμίσ, κτλ. κυρίως πρὸ τῆς ἀποβάλλομένης κατεχλήξεως; ιον.

Τὸ τ συνήθως πρὸ τοῦ σ τιμένον ἀποτελεῖ τὸν φθόγγον τσ, συνηθέστατον ἐν τῷ Πόντῳ οὐχὶ μόνον εἰς ξένας λέξεις. ἀλλὰ καὶ εἰς Ἑλληνικάς: ώς τσίζω. τσακώτω, τσαρεύω, τσατσίν. Ἐνίστε προέρχεται ἐκ τοῦ σχ ἢ σκ ώς τσερέζω. Ο δὲ φθίγγος τσσ ἐπεκράτησεν βεβχίως ἐκ τῶν Περσῶν ώ; τσαρούχια, τσαπάνος, κτλ. μόνον διὰ ξένας λέξεις.

Τὸ υ ποτὲ δὲν ἀποβάλλεται οὔτε τρέπεται εἰς ε, ώς μενύω, νῖα, ἀλλὰ θελκόν (θηλυκόν).

Τὸ φ ἐνίστε ἀντικαθίστα τὸ θ ώς φλίνουμαι, φλιβρόδης.

Τὸ χ πρὸ τῶν φωνγέντων α ε η ι ο υ προφέρεται ώς δασὺ σ, ώς σαίρουμαι, μασαίρ, σειμωνικής. σέρα, δασερών, σέρ, σερόβωλον, σέλια, σορομύλη, σείλια, δασύρια, λασίδα, ἀσύτη, κτλ. πρὸ τῶν συμφώνων δύμως καὶ τοῦ ω προφέρεται χ, ώ; χῶμα, χώρα, χλιμιτζώ, ἀλλὰ χαρά, χάρων, σαίρουμαι, χορτάρη, χορτοθέτης, χουλιάρη, χουλιαρών.

Τὸ ξ καὶ ψ προφέρονται δύμαλῶς: ξερός, ψωληνή, ξάνω, ψειώ, ἐνίστε δὲ καὶ δασέως ώς: κασύνω, πσωμιάρη.

Τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λέγονται ὑποχρειστικῶς μετὰ τῆς καταλήξεως ιον, ἢ ὅποια ἀτονος μὲν οὔτα ἀποβάλλεται, τονιζόμενη δὲ γίνεται ἵν, ὡς πεγάδ', χωράφ, κοντύλ, μακέλλ, ὄφαδ', νυφάδ', χέρ', δσπιτ', παιδίν, τσατοίν, κλαδίν, κλειδίν, ἀρογάδ', κελλάδ', μουσκίν', ἀγελάδ', ἀρνίν, περθόδ', ἀλών', κτλ. Τὰ εἰς οὐσιαστικὰ ἀπέβολον τὸ σ ὡ; παΐδεψι, μάθησι, δέβασι, πέρασι, ἢ πῆχι, τὰ δὲ εἰς ἡς τονιζέμενα μὲν ἐπὶ τῆς ληγιύσης φυλάττουσι τὸ η ὡ: πραμματευτής, ποιητής, ἀσκητής, μονογενής. ἀποβάλλουσι δὲ τὸ ἀτονον η ὡ: δεοπότις, λοπούτις, χριστιανάρτις, καλαντάρτις, παλλικάρτις, ἀβανδάκης κτλ.

Ἴνα δὲ δώσωμεν ίδεαν τινὰ τῆς ίδιορύθμου τχύτης διαλέκτου παραθέτομεν ἐνταῦθα σύντομον γραμματικὴν αὐτῆς, παρακκλούντες τοὺς φλολόγους ὅπως μὴ ἀπαιτήσωσι πλειότερα περ ἡμῶν ἐν τῇ ἀτελεῖ ταύτῃ πραγματεία.

ΚΛΙΣΕΙΣ

Ἡ Ποντικὴ διαλεκτος διατηρεῖ καὶ τὰς τρεῖς κλίσεις, μεταβολοῦσα αὐτὰς καὶ προσαρμόσασα εἰς τὴν ἔχυτης φωνητικὴν

ΠΡΩΤΟΚΛΙΤΑ

Όνομ.	Ἡ	γυναίκα	ἢ	φυλακὴ	Ὀ	μυζέας
Γεν.	τὴν	γυναίκας	τὴν	φυλακῆς	τὴν	μυζέα
Δοτ.	σὴν	γυναίκαν	σὴν	φυλακὴν	σὸν	μυζέαν
Ἄλτ.	τὴν	γυναίκαν	τὴν	φυλακὴν	τὸν	μυζέαν
Κλητ.	ὦ	γυναίκα	ὦ	φλακὴ	ὦ	μυζέα
Όνομ.	Ἡ	γυναίκ'	τὰ	φυλακάς	Οἱ	μυζιάρ'
Γεν.	τὴν	γυναίκιων	(τὴν ζυλακίων)		τὴν	μυζιχρίων
Δοτ.	σὴν	γυναίκες	σὴν	φυλακάς	σὴν	μυζιάρτες
Ἄλτ.	τὰ	γυναίκας	τὰ	φλακάς	τὴν	μυζιάρτες
Κλητ.	ὦ	γυναίκ'	ὦ	φυλακάς.	ὦ	μυζιάρ'.

Τὸ α εἴτε βραχὺ εἴτε μακρὸν δὲν τρέπεται εἰς η, ὡς ρίζα τὴ είκας. Κατὰ ταύτα κλίνονται τὰ ὄνόματα: κορώρα, χέρα, σαφλέας, βοσκή, βουλή, αιθέρα, ἀκίδα, λύπη, πίκρα, κτλ.

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ

Όνομ.	Τὸ ἀνθρωπὸν	Τὸ κεπίν	Ο καπνὸν
Γεν.	τὸ ἀνθρώπ'	τὴ κεπὶ	τη καπνοῦ
Δοτ.	σὸν ἀνθρωπὸν	σὸ κεπὶν	σὸν καπνὸν
Alt.	τὸν ἀνθρῶπον	τὸ κεπὶν	τὸν καπνὸν
Κλητ.	ῷ ἀνθρῶπε	ῷ κεπὶν	ῷ καπνὲ
Όνομ.	Οἱ ἀνθρωποι καὶ ἄνθρωπ'	Τὰ κεπίκ	Οἱ καπνοὶ
Γεν.	τὸ ἀνθρώπιων	τὴ κεπίων	(τὴ καπνῶν)
Δοτ.	σὸν ἀνθρώπις	σὸ κεπίκ	σὴ καπνοῖς
Alt.	τὸν ἀνθρώπις	τὰ κεπίκ	τὴ καπνοὺς
Κλητ.	ῷ ἀνθρώπῳ.	ῷ κεπίκ	ῷ καπνοῖ.

Όνομ.	Τὸ ξύλον	Ο διαβόλον	Τὸ ραφίδ'
Γεν.	τὴ ξυλὴ	τὴ διαβόλ'	τὴ ραφίδ'
Δοτ.	σὸν ξύλον	σὸν διαβόλον	σὸ διαφίδ'
Alt.	τὸ ξύλον	τὸν διαβόλον	τὸ διαφίδ'
Κλητ.	ῷ ξύλον	ῷ διαβόλε	ῷ διαφίδ'
Όνομ.	Τὰ ξύλα	Οἱ διαβόλ'	Τὰ ραφίδια
Γεν.	τὴ ξυλίων	τὴ διαβόλοιων	τὴ ραφίδιων
Δοτ.	σὸν ξύλα	σὴ διαβόλτες	σὸ διαφίδια
Alt.	τὰ ξύλα	τὴ διαβόλτες	τὰ διαφίδια
Κλητ.	ῷ ξύλα.	ῷ διαβόλ.'	ῷ διαφίδια

Τὰ ὄνόματα ραφίδ - τὴ ραφίδι, τραπέζ' τὴ τραπεζί, κτλ. δὲν εἶναι τριτοχλιτα ἀλλὰ δευτερόχλιτα, ἀφοῦ τὸ ι τῆς ιον ἀπιθάλλεται ἢ ἐπανέγχεται ἀναλόγως

ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

Όνομ.	Τὸ γραμμαν	Ο ἀρκων	Ο δισπότις
Γεν.	τὴ γραμματί	τὸ ἀρκωνος	τὴ δισποτ
Δοτ.	σὸν γράμμαν	σὸν ἀρκων	σὸν δισπότ'
Alt.	τὸ γράμμαν	τὸν ἀρκων	τὸν δισπότ'
Κλητ.	ῷ γράμμαν	ῷ ἀρκε	ῷ δισπότ
Όνομ.	Τὰ γράμματα	Οἱ ἀρκ'	Οἱ δισποτέσσει
Γεν.	τὴ γράμματα	(τὸ ἀρκίων)	τη δισποτάκητιων

- τ' ἐμπρογούλναθε δικθαίν'
τὸ ποτσίκναθ' ἀπομέν'. (οὐ χουλάχ).
- Χίλοι μύροι καλόγεροι κ' εὖλ' μὲ τὰ περετόπα. (χουρμάδες).
- Σὰ χαμελὰ μαντρόπα χιονίζ'. (τὴν χαμελέτες τ' ἀμπάρ')
- 'Ηλιακοὺς τὰ χωράφια)
- μελαχρινὰ τὰ σπόρα. (χαρτίν καὶ τὰ γράμματα).
- "Εχω ἔναν γεγκόπον καὶ σκεπάζ' ὅλον τὴν γῆν. (τ' ὠβην).
- 'Ασὸς ξύλον τ' ἀνοιγάρ, ἀσὸν νερὸν τὸ προσπίδ, τ' ἀσὸν ἔφυγεν, ἀστέζεις ἐπιαστεν. (οἱ Μωύσεις καὶ τὸ θαῦμαν).
- Ψύν κ' ἔχ καὶ ψύν ἀγκαλιάσκεται. (τὸ μηχανόρ μὲ τὸ ζῶν).
- Οὔρα, οὔρα μέρ' θὰ πᾶς;
- τρυπεμέντσαχ ντ' ὅρωτας; (τὸ τζιάχ καὶ δικαπνός).
- Τζιάτ' αἰγίδης σὸ πλαστίν, κιάσσος κέρατα γεννᾷ. (οἱ σπόροι; μὲ τὸ χωράφι)
- Βαθὺν λιμνὴν πὸ γόνυτον. (τὸ ισαγγίν).
- Μονάριζον, χιλόφι λίλιν, χίλια κάστρα ποι δεῖ με κι' δίγατο. (τὸ δένδρον).
- Τὸ κακίν τὸ κυπαρές, τὸ κι' κεῖται σὸ τραπέζ'
- τὸ κι' κόρτει τὸ μαχαίρι κι' ἀνασταίν' τὸν κόσμον οὐλον. (τζιτζίν).
- 'Εγκιάν πάγι ὁ τσουνᾶς κι' ἀπὸ πίσ' ὁ ζυνιγάς. (τὸ λαγός).
- Σταίνω στουλάρ σὴν θάλασσαν. (τὸ ξύλαγχαν).
- 'Λπ' ἀδὰ σὴν Ηὔλ τζεμένα γιαλίχ.
- "Αν πᾶς, πάγω, ἀν στέκε' στέκω. (τὸ πέσαλον)
- Σύρω τὸ συρκίμενον καὶ κρούγω τὸ πετούμενον καὶ παίζ' ὁ βασιλεὺς.
- (τὸ χερομύλ').
- Πέντ' ἀδελφίχ σ' ἔνα παγίδι κιάν φράζε. (τὰ τσουπίχ).
- Σείεται ἡ Ἐκκλησία, τ' ἀε βήμα πορπατεῖ
- κι' δι ποπᾶς κατορωτάται πόθεν ἔν Ἀνατολή; (τὸ κυράρι).
- Δαχτυλίδιν πυργωτόν, πυργωτὸν καμαρώτόν,
- βρέχεται, κι βρέχεται, καμμίαν κι' στεγνοῦται (τὸ λουτρόν).
- 'Αδὰ καὶ κοιλοπονσ κι' ἀκεῖ πέραν γεννᾷ. (τὸ τουφέκι).
- "Ασπαρτον κιάθέριγον, χρισὸν κοκοναρέπον.
- (τ' ἄλας).
- 'Λαναθέρα καὶ ταθέρα,
- καὶ Ζωὴ καὶ Ναστασίχ,
- τὸ διφυλλον, τὸ τρίφυλλον
- τὸ πάγι σὴν Πόλιν, κ' ἔρχεται,
- κατορωτὴ ἡ θάλασσα,

- βοδὴ τὸ τραπεζοῦντα.
 Ἀπαδὰ σὴν Πόλη χουλὲν ψωμιν.
 (ἡ ταβάρχ).
 (συντεκνία).
- Ἡ Θειάμ' ἡ Περτσινίνα ζώσκεται πετσίν ζωνάρ καὶ πετσίτσικον
 κηφάλ.
 (τὸ ξυλάγγ).
- Εἰς ἡ κοκώνα 'κίνεσεν, καὶ αὖτας ἐπερεσταθεν, καὶ αὖτας εἶπεν στέ καὶ
 πᾶμ' ἐντάμασν.
 (κοκκίν, γιγγάλοιχ καὶ κριθάρ).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὸν λύκον εἶπανατον: «Θ' ἐφτάμεσε τοσοῦθνον» Ἐκεῖνος πὲ
 ἔκλαψεν Ντὸ κλεῖς εἶπανατον — Κινανέθα» εἶπεν.

Τὸν λύκον εἶπανατον: «Ἡ γοῦλα σ' γιάτι ἐν παχύν; — Μή τὰ
 χέρια τερῷ τὴν δουλεία μ' εἶπεν.

Τὸ πρόγατον ἐπαρανέθην σὸν Θεὸν καὶ εἶπεν «Ἐμὲγ 'Αρμε-
 νάντ' λένε με φάτς» — Κιάμι ἐμὲν λένε ἀτράτς!» εἶπεν δὲ Θεός, κ'
 ἴγώ κι' χολιάσκουμαι.

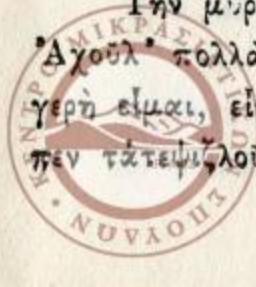
Τὴν μυρμήκαν εἶπανατεν: Πόσα ὄκαδες ἔρχεσκι; — Σε ἀντα
 πατουμάνια» εἶπεν — 'Ασικον ψέμμιν πὰ γίνεται; εἶπανατεν —
 «Ἐγώ, εἶπεν, μὲ τ' ἐμὸν τὸ γαντάρ ἔζύχτα».

Ἐρώτεσκν εἶναν ἀνθρωπον: Πῶς ἐποίκες τὸ χρέος σις; — Δόξα
 σοι δὲ Θεός, εἶπεν, ἀτώρας ἐλάχηρυνατο. 'Αστὰ 100 τὸ 1 ἰδῶντας καὶ τὰ 99
 ἐπέμναν».

Δύο τυφλοὶ ἐκάτσαν νὰ τρῶνε τοκμάδας. «Γιατί τρῶς δύο-δύο;» εἶπεν
 δὲ εἶνας — 'Απόθενκες ἐγροικάστα — εἶπεν δὲ ἄλλος — 'Απεμὲν
 κ' ἔτ'.» Τὴν γυναίκαν εἶπανατεν «δ Γουρζούλας πχιδία μοιράζ'» τ'
 ἐμὸν μ' ἐπαερνεν, εἶπεν, καὶ τ' ἐκεινοῦ λαζούμ' κ' ἔτον».

Ἐσκότωσαν σ' ἔναν μέρος τὸν κιογχγὲν κ' ἔκοψκν τὸ κηφάλ-
 νατ. «Ἐρθην ὕστερη ἐρώτεσκν τὴν νύφωνατ»: δὲ κιογχγὲς πσιριάπουρν
 ούνταν ἐσκῶθεν εἶχεν κηφάλ; — Γειρπαντς εἶπεν κ' ἔζέρω. Φαγιν ἐψχ-
 λάφεσεν κ' ἔφαγεν, ἀμάν κ' ἔζέρω κηφάλ πὰ εἶχεν, κ' εἶχεν».

Τὴν μυρμήκαν εἶπανατεν «Τὸ κηφάλι σ' ντὸ τρανὸν ἐν; —
 'Αχοῦλ' πολλὰ ἔχ, εἶπεν — Τὰ μέσα σ' πὰ ντὸ λεγνὰ εἶν'; — Λε-
 γερὴ είμαι, εἶπεν — 'Ο κόλος ισ' πὰ ντὸ τρανὸν ἐν; — Χάστεγ εἰ-
 πεν τάτεψιλούκια.

ΕΘΙΜΑ ΓΑΜΟΥ

ΕΝ ΧΑΛΔΙΑΙ

Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα μετεβλήθησαν ἐν μέρῃ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, καὶ τοι κατ' οὐσίαν δικτύροῦνται τὰ ἀρχαῖα ἡμιβάρβαρα ἔθιμα λείψανα μὲν τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις "Ἐλλησιν, ἀναμιχθέντα ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ μετ' ὄλλων ἔθιμων τῆς περιστοιχίζουσις τοὺς Χαλδαίους καὶ εἰς συγχρήν μετ' αὐτῶν ἐπιμιξίαν εύρισκομένης φυλῆς. Παρευρισκόμενός τις εἰς τοὺς Χαλδαίους θὰ νομίσῃ ὅτι ζῇ κατὰ τὴν δοκίμην τοῦ ἡμέρας μ. χ. ἐκατονταετερίδικ, ὅτε η ἡ νέα τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλία μετεκδύεται τῶν Ἑλλήνων εἰδωλολατρῶν δικδιδομένη, τινὰ μὲν τῶν ἔθνεων ἔθιμων ἔξωρισεν, ὄλλαχ δὲ μὴ προσκρούοντας εἰς τὴν νέαν θρησκείαν διετήρησεν ἀνέπαφα καὶ ἀναλλοίωτα. Πότε καὶ ποίαν ἐπιδρασίν ἔσχεν ἐπὶ τῶν Χαλδαίων ὁ Χριστιανισμὸς διεισδύσκει ἐνταῦθι ἔξειθικα ὄλλαχόσει περιορίζομαι δὲ νῦν εἰς τὸ νὰ ὑπομνήσω ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν τὸν διωγμὸν τῶν περιοίκων ὄλλοφύλων φεύγοντες καὶ κινητοὶ εἰς φραγγαράς ἀπροσίτους καὶ δρυμῶνας; συσκίους; σκηνοῦντες ἔξων βίον ὄλως ἐσωτερικόν, σιερρῶς ἀντεχόμενοι τῶν πατροπαχρέδοτων ἐκείνων ἔθιμων, ὃτινα μόνα ἔθεώρουν ὅτι συνέδεον αὐτοὺς μετὰ τῶν προγόνων· δογματικός δὲ κατ' ἔξοχὴν διετήρησε τὸν ἀρχαϊκὸν τύπον ὡς θὰ καταδειχθῇ ἐκ τῶν ἔξιτος.

Ποτὲ σχεδὸν δὲν ἔξελεγεν τὴν μέλλουσαν σύντροφον τοῦ βίου του, ὅλλα οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶχον πᾶσαν τὴν περὶ τούτου μέριμναν, ἐκλέγοντες κατὰ βούλγους τὴν μέλλουσαν νύμφην, εἰς δὲ τὸν υἱὸν δὲν ὑπελείπετο οὐδὲν ὄλλο εἴματος ἢ ὑπακοή. Πολλάκις μάλιστα καὶ γῆπια τὰ τέκνα τῶν οἱ γονεῖς ἐμνήστευον ὡς ἔξιτος: ἔχει τὸν τοῦ Μακρινοῦ Διάλεκτον

καὶ τῶν νηπίων εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀμετακλήτου ἀποφύσεώς των· ταῦτα δὲ αὐξήθεντα ὥφειλον νὰ συνέλθωσιν εἰς γάμουν· τοῦτο ἐλέγετο «χαράζω τὰ κουνία» ἔξελιπε δὲ σήμερον πολλαχοῦ καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐκλεῖπε. Ἡ αὐτὴ δὲ τυφλὴ ὑπακοὴ ἀπειτεῖτο καὶ ἐκ μέρους τῆς θεογατρός, μὴ δικαιουμένης οὐδαμῶς εἰς ἀντίρρησιν πρὸς τὴν θέλησιν τῶν γονέων, ἀπλούστατα δὲ καὶ μέλλοντα σύζυγον τὸ ποίημα «έξομολόγησις» ὅπου ἡ κόρη εἰς ἴσχυρότατον καὶ ἀπογράψαντα λόγον τῆς ἀρνήσεώς της ἀναφέρει τὴν μὴ συγκατάθεσιν τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν:

«κ' ἐσὺ ἀγαπᾶς κ' ἐγώ ἀγαπῶ, καὶ ὁ καὶ η μου κι' θέλει» παράβαλε δὲ τὸν ἀφελῆ τοῦτον στίχον πρὸς τοὺς λόγους τῆς Μηδείας:

Νυμφευμάτων τῶν ἔμῶν

οὐμὸς πατὴρ μέριμναν ἔχει, κ' οὐκ ἔμὸν κτλ.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι σπάνιαι εἴκιρέσεις τοῦ κανόνος τούτου ὑπῆρχον. Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ γονεῖς τοῦ νέου ἔξελεγον τὴν μέλλονταν νύμφην ἔστελλον τίνας τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν νὰ βοιδοσκοπήσωσι τοὺς γονεῖς τῆς κόρης καὶ ζητήσωσι τὴν συγκατάθεσίν των. Ἐὰν εἰς τοὺς ἀπεισταλμένους τούτους, μεταβαίνοντας πολλάκις δις καὶ τρις κατ' ἐπαναλγψιν, παρετίθετο τράπεζα, τοῦτο ἐδείκνυεν ὅτι ἡ πρότασις δὲν ἀπεκρούετο, καὶ τότε πλέον οἱ γονεῖς τοῦ νέου μετά τινων συγγενῶν μετέβαινον καὶ καθῆλενοι παρὰ τὴν ἐστίν (ἐκάτσαν σὸ τζιάχ) ἔζητον ἐπισήμως τὴν κόρην. Ἔγεινε λοιπὸν τὸ φαλάφεμαν καὶ ἀπεφράζετο ἡ ἡμέρα τοῦ ἀρρεβῶνος. Ἡ νέχ ἐθεωρεῖτο ἔκτοτε συλλογιασμέντοα καὶ ἀπέφευγε πλέον τὴν συνάντησιν εἴτε τῶν μελλόντων πενθερῶν, εἴτε τοῦ μνηστήρος της, κρατοῦσκ μάχ! μέχρι τοῦ γάμου. Εἶπομεν δὲ ὅτι οὐδόλως ἡ κόρη ἐρωτᾶτο περὶ τοῦ ζητίματος ἐὰν δὲ ποτὲ ἐδείκνυεν ἀποστοφὴν πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν τῶν γονέων της, τότε δῆλη ἡ ἀρά τῶν κατοίκων τῆς χώρας ἐπέπιπτεν ἐπὶ τῆς δ στυχοῦς κόρης, ἦτις ἐχαρακτηρίζετο τότε παρήκουσας καὶ ἀτειλίζεναι (ἀσελγής). Σημειωτέον δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ νέος διὰ μεσολαβήσεως συγγενῶν τῆς κόρης κατώθισε νὰ ἰδῃ ἐν μεγάλῃ μυστικότητι τὴν μνηστήρι του καὶ ἐκμυστηρευθῇ τὸν ἐρωτάτου του!

Τέλος ἔρχεται ἡ ἡμέρα τῆς μνηστεύτεως.

Ιλεῖται τὴν ἀσπέρξαν τῆς ἡμέρας, συνήθως ἐνιαυτῷ, οἱ γονεῖς τοῦ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΟΦΑΝΗΝΙΚΩΝ
ΜΑΛΙΚΙΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

νέου μετά τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν μεταβαίνουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν συμπενθεῖών, ὅπου παρακαθηνταὶ οἱ συγγενεῖς τῆς κόρης· οὗτοι καὶ ἀρχὰ; ὑπορίουνται ὅτι δὲν ἀναγνωρίζονται κανένας αὐτοὺς καὶ ὁ ἀστεῖμὸς αὐτὸς, παρατεινόμενος πολλαῖς ἐπὶ μακρόν, παύει ὅτε προσφέρεται καφές καὶ φακή. Προσέχεται κατόπιν τράπιζα καὶ μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ ἀρραβώνος οἱ γυνεῖς τοῦ νέου προσφέρουσι δῶρον: ζεύγη ὑπεδρυμάτων, δακτυλίων, τὰ σουμάδ, (σημάδιον) ἀπὸ ἐν μετάτηιον ἔως μίαν λίραν, καὶ τὸ σουμαδοψώματον ὅπερ μοιράζονται καὶ τὸ ἡμέραν ἀφίνονται ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὰ δῶρα ταῦτα ἐπιστρέφονται πρὸς τοὺς γονεῖς, τοῦ νέου· ἂν διὸ οἰονδήποτε λόγον διεκλύγηται ὁ ἀρραβών (ἔσυρεν τὰ σουμάδια). Τότε οἱ δύο συμπέθεροι, ἐλλείψει τούτων δύο τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν ἐγείρονται καὶ λαμβάνουσι ἀνὰ ἐν ποτήριον φακῆς· ὁ τοῦ νέου πατέρα (ἢ κηδεμών) ζητεῖ τρίς τὴν νέαν ως σύζυγον τοῦ υἱοῦ του καὶ ὁ ἄλλος ἀπαντᾷ καταφτικῶς καὶ οὕτω ληγει. ὁ ἀρραβών παρατιθεμένης τραχπέζης. Οὐδέποτε δὲ ὁ νέος ἢ η νέα παρευρίσκονται εἰς τὸν ἀρραβώνα. Τύτε δὲ ὅριζεται καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου.

Ο Γάμος ἢ χαρὰ γίνεται ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν Ἰκνουάριον ως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις, οἵτινες καὶ Γκυμηλιῶν ἔλεγον τὸν μῆνα τοῦτον διὸ καὶ οἱ ἔξης στίχοι

«Οὐλ περιμένν· τὴν ἀνοιξιν κ' ἡ κόρ' τὸ μιθοπῶρι.
τ' ἀθικά ἀθοῦν τὴν ἀνοιξιν καὶ ἡ κόρ' τὸ μιθοπῶρι».

Λλοτε δὲν ἀπεφασίζετο γάμος ἀν δὲν ἥρωταιτο ὁ οἰπνοσκόπος ἢ μᾶλλον ὁ ἀστρολόγος, ὅστις ἀπεφαίνετο ὅτι τὰ ζώδια συμπίπτουν ἢ ὅχι τῷ όμοιον τῷ χρόνῳ ἐκλείπεις ἢ δειτιδικμονία αὔτη. Κάταλληλοις ἡλικίαι διὰ τὸν ἀνδρανὸν ἐθεωρεῖτο ἀπὸ 15—20 διὰ δὲ τὴν γυναικεῖαν ἀπὸ 15—18, ὁ κανὼν ὅμως οὗτος συχνάς καὶ ποικίλας ἔξαιρεσεις ἀφοῦ καὶ εἰς ἡλικίαν 12 ἔτῶν πολλαῖς ἐνυμφεύετο κόρη, διότι κατὰ τὴν γνώμην τῶν Χαλδαίων: δωδεκάχρονον κόριτς γιὰ σὸν ἀντρανόν, γιὰ σὴν φούρκαν» ἀλλοτε δὲ (καὶ ἡ βασικαρος αὕτη συνήθεια δυστυχῶς πολλαχοῦ εἰσέτι ἐπικρατεῖ) νέος 13 ἔτῶν ἐνυμφεύετο νάνη εἰκοσαετίδα ἢ καὶ πλέον . . . .

Ο γάμος τελεῖται τὴν Κυριακὴν. Τὴν προσγουμένην τετάρτην οὖπὸν αἱ συγγενεῖς τοῦ νέου συνερχόμεναι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μαθητοῦ

ρεῦτε, δηλ. ζυμώνουν τὰ ψαθύρια, πλεκούντις δι' ὧν προσκαλοῦν εἰς τὸν γάμον. Συγχρόνως δὲ κατασκευάζουν καὶ τὸ γεγαμοψώμ', δηλ. ψωμίν ἀνχυμειγμένον μετὰ ζαχαρίας καὶ βούτυρου. ἐπ' αὐτοῦ δὲ καρφώνουσι κλώνους κηλέας, τοὺς δποίους κόπτει νέος ἀνύπανδρος καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν κλώνων προσκολλῶσι τεμάχια ζύμης, τὰ δπεις θὲ ζῶμεν ὑστέρον. Τὴν Πέμπτην λαλοῦντα δηλ. προσκαλοῦν εἰς τὸν γάμον διὰ τῶν ψαθύρων ἡ καὶ μὲ (κηρίχ ὡς συνγένειούσι τώρας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ) καὶ προετοιμάζουν τὰ διὰ τὸν γάμον ἀνχυγκία (τεροῦν τὰ κατέξειδα).

Τὸ Σαββατον ἐσπέρας ἡ τὴν Κυριακὴν πρώτη λούεται ὁ γέγαμος (νεόνυμφος) δι' ὑδατος, τὸ δποῖον φέρει ἐκ τῆς πηγῆς νέο, ἀνύπανδρος χειρὶς νὰ καταθέσῃ καὶ ἀναπαυθῇ καὶ ὅδόν λούουσι δὲ τὸν νέον μόνον ἀνύπανδροι νεανίχι. (τὰ λονσίματα). Τὸ Σαββατον πίσης λούεται καὶ ἡ νύμφη ὑπὸ κορασίων. "Αλλοτε ὅτε ἐλούετο ἡ μελλόνυμφας ἔχει πικρὰ δάκρυα καὶ μετὰ δυσκολίας ἐλουσον καὶ ἐνέδυον αὐτὴν τὰ ἐνδύματα τοῦ γάμου· τώρας δύμως καὶ γελῶσιν ὡς 'εἴν' ἐπόμενον καὶ σκιρτῶσα «έμπαχίννε σὸ σκαφίδι» 'Η κόρη ἐνδυομένη τένε τὰ γεγαμικὰ ὕστατο «θυλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσσα» ἀναλογιζομένη πλέον τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τῆς πατρικῆς οἰκίας. Μετὰ ταῦτα χαρίζουν τὴν γύμφην προτίθεται δηλ. τράπεζα παρὰ τὴν πατρικὴν ἐστίαν, οἱ δὲ συγγενεῖς προσερχόμενοι προσφέρεισιν ἔκαστος δώρα, ὡς χιτώνας, σπαθίας τσίτια κτλ. ἐνῷ ἡ μήτηρ ἀρρένεις γὰρ θρηνή διὰ τὴν ἐγγέζουσαν στέργοσιν τοῦ τέκνου της, 'Ιδιαίτερα δώματα ἡ μυιρολόγια δὲν ὑπάρχουσιν ώρισμένα, ἀλλ' ἔκαστη αὐτοσχεδίως θηγεῖ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ τέκνου της, ὡς ἐπὶ παραδείγματι:

Γέμ' καὶ εἶται Σικινὶ γουτινὶν σὸ σαντούκ νὰ φύλαξτωσε..

'Αναέμενον καλέμ' υἱέμ' σήμερον καὶ πουριά κτλ.

Σὴν πόρταν τ' ἔρθεν τέλογον ἀρ εὔκαϊον κι' πάγει.

Παρελέιψχμεν ν' ἀναφέρωμεν ὅτι μετὰ τὸ λούσιμον ἡ νέα συνταύτας ἀλείφει δηλ. τὰς χεῖς μὲ σηνέαν (κινής τῶν τούρκων, σύγχρονως δὲ ἡ συνιαστοῦνται καὶ κι συγγενεῖς νεανίδες. Τὸ ἔθιμον τοῦτο τώς αὐταὶ μηδὸν ἔκλείπει, ἀλλοτε δύμως ἀπαραίτητος καὶ ἐνδεικτικὸν τῆς ἐνθράξεως τοῦ γάμου ἐξ οὐ ἡ φράσις: ἡ οηνέα τ' ἐκοπατίει = ἀπεφασίσθη δριστικῶς ὁ γάμος (καὶ μεταφορ, ἀπεφασίσθη οι-
σηδήπ. τε πρᾶγμα). ἐπιστρέψι: ἔμπα σὸ σκαφίδ' = πρὸς ζεύσιν τῶν Νέα-

μον (ματρ. καὶ οἰονδήποτε ἄλλο) καὶ (Σηνέχ ἴσως ἡ λήγχουσα τῶν ἀρχαίων.

Απὸ τῆς μεσημβρίας τοῦ Σεββάτου ἀρχίζει ὁριστικῶς ὁ Γάμος, καὶ τὸ μεσιτικὸν ὄργχον, ἡ λύρα, διὰ τῶν μελωδῶν καὶ ἀρμονικῶν ἥχων τῆς ἀναγγέλλει τὴν ἔναρξιν τοῦ χοροῦ λέγομεν δὲ ἡ λύρα διότι αὕτη εἶναι τὸ ἔθνος καὶ δημοφιλές ὄργχον τῶν Ποντικῶν· ἐνίστε παῖς εἰται καὶ ζωργᾶ; (ἥρυγος; αὐλός;) συνοδευόμενος ὑπὸ τυμπάνου (ταύλα) καὶ πυροβολισμοὶ ἀραιτοὶ ὡς προχνάρχουσιν προσελκύουσιν τὸν λακόν καὶ σχεταῖς ὁ χορός, ὅστις τὴν νύκταν ἐξακολουθεῖ ἐντὸς εὔρεις; αἴθουσας ἢ ἐλλείψει τοιαύτης καὶ ἐντὸς... μάνδρας ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει χορός, καὶ ὁ φιλόγχορος Ποντικός λακός καὶ ἴδιοι οἱ Χαλδαῖοι σπεῦδουσι νὰ λαβῶσι μέρος. Ἐκεῖ συναθροίζονται ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, μικροὶ καὶ μεγαλοί, καὶ γραῖαι καὶ γέροντες καὶ νέοι καὶ νεανίδες οὖτε: ὥστε μηκέτι «χωρεῖν τὰ πρὸς τὴν θύραν» καὶ ἐπικάθηνται κυπολεκτικῶς ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλοι, Ἐκεῖ χορεύει καὶ ὁ χορευτάρος, διότι γνωρίζει νὰ χορεύῃ, ἐκεῖ καὶ ἡ μικρὰ κορκοτίς, διὰ νὰ μαθῇ νὰ χορεύῃ. Καὶ συσφίγγονται, καὶ ἀσυνκτιώται καὶ ἀσθμαίνουσι, καὶ ἰδρώνονται, καὶ ἀπομάττουσι τὸν ἵδωταν διὰ τῶν πέντε δεκτύλων. ., καὶ ὅμως δὲν ἐννοοῦσι ν' ἀφίσωσι τὸν χορόν. Περὶ τὴν 3ην ὥραν τῆς νυκτὸς προτέργεται καὶ ὁ νεγαμος προπορευομένων λαμπταῖων καὶ συνοδεύοντος τοῦ παρανύμφου, ἐζωσμένου ξερούς, καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὸν χορόν, ὅστις ἐξακολουθεῖ ἐναλασπόμενος ἀπὸ ὄμαλος εἰς τίκ, καὶ ἐπειτα εἰς τρομαχτὸν καὶ πάλιν εἰς ὄμαλο, καὶ οὕτω καθεξῆς. Περὶ τὸ μεσονύκτιον πολλοὶ ἀποχωροῦσι, ἀλλ' ὁ χορὸς ἐξακολουθεῖ πολλάκις μέχρι τῆς πρωίας.

Τὴν Κυπιακὴν μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν μετακρίνονται ἐν χορδαῖς καὶ ὄργανοις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παρκν μόφου, ὅπου παρκτίθεταις αὐτοῖς τράπεζα, παραλαμβάνοντες δὲ αὐτὸν ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νέου, ὅπου ἀρχίζει πάλιν ὁ χορός. "Ἄστροι πάρα πολλοὶ αὐτοὺς νὰ χορεύωσιν ἐπὶ δώματος ἢ ἐντὸς ἀλωνίου καὶ ἐπισκοπήσωμεν τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ.

"Ἐκάστη προσκληθεῖσα κάτοικος τῆς κοινότητος φέρει δισσάκιον, ἐντὸς τοῦ ὅποιου ἔβαλεν ἐν ψωμίον, καὶ κρατοῦσα δίσκον μικρόν, περιέχοντα ώρα ἢ βούτυρον, προσέρχεται πρὸς τὴν οἰκιδέσποιναν τὴν διατίταν χαριτεφέ διὰ τοῦ "φῶς τ' ὄμματα", καὶ κατέβεται διὰ δωμάτων.

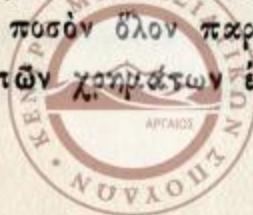

Ἡ οἰκοδέσποινας ἢ ἡ ἐπιστάτις κενώνει τὸ δισάκκιον καὶ βάλλει τὸ ἀρμόζον ἀντίδωρὸν· ἔτοιμαζονται συγχρόνως τὰ φρύγντα καὶ προτέρηται ὁ νέγκαρος νὰ τὸν γκρίσου.

Εἴπομεν δὲ ποδὲ μετεβλήθηται τὰ ἥμηρα καὶ ἔθιμα, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ πάροχειν πάντα μεν, καὶ τὴν στολὴν τοῦ κυριωτέρου προσώπου τῆς παραστάσεως ἡμῶν. τοῦ νυμφίου. "Αλλοτε πρὸ 30—35 ἑτῶν, ἐνεδύετο οὗτος ὡς ἐξῆς: "Ἐφερε μακρὸν ποδήρη τελμένη, (ἐπανυφρίον), ἔκρεμος σπάθην καράντακ, περιέδενε τὴν κεφαλὴν διὰ μεταξίνης ζώνης καὶ πλαγίως ἐπ' αὐτῆς μικρὸν μανδήλιν, ὡὴν τσιτέαν, ἀλλο δὲ μανδήλιον ἔχεται εἰς τὴν χειρανθεῖται παρὰ τὸ στόμα διακῶς, ἵνα ἂν τύχη καὶ γέλασις μὴ φανερωθῇ... Διηγοῦνται μάλιστα δὲ καὶ κώμωνας ἔρειν. ἐπ' αὐτοῦ κρεμχμίνοις, τοὺς ὅποιους σείων πρὸ τῆς στέψεως ἐλεγε πρὸς τὴν μελλόνυμφον «Γιὰ τίνκν ἐπλκεσεσε ὁ Θεός; — Γιὰ τ' ἐμὲν τὸν κωδωνιάτεν». Περὶ τὸν τραχηλὸν ἔδερεν ἔτερον μανδήλιον λευκόν. Ἐξ ὅμως ταύτης τῆς σκευῆς νῦν οὐδὲν διετηρήθη εἰ μὴ ἐν μανδήλιον ἐπὶ τοῦ ὄμου, τὴν δὲ σπάθην συνήθως φέρει ὁ παράνυμφος.

Οὕτως ἐνδεδυμένος ὁ νέγκαρος καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ παράγυφου ἔγεται ἐπὶ δώματος παρὰ τὸ τιτάν (καπνοδόχον) ἵνα τὸν χαρίσουν. Ἐκεῖ κάθηται ἐπάνω εἰς τὸ τεγαμοσκάμν', παρ' αὐτὸν στρώννεται στρώμα, καὶ γίνεται τὸ ξύρημα. Ὁ παράνυμφος τότε συλίσσει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεού σταυροειδῶς ἐρυθρὸν νῆμα μεταχωτὸν (έμεταξωτενατον), ἀναφωνῶν «σαρτούμ - σαράματον» τρὶς ἔως ὃ ἀναφωνήσωσιν ἄλλοι «σάρ» (τύλιξε). Τότε προσέρχεται ἡ μήτηρ τοῦ νέου ἀσπάζεται αὐτὸν καὶ τοῦ προφέρει χάισμα τεμέχιον ὑφάματος, τοῦτο ποιοῦσιν αἱ θεῖαι καὶ συγγενεῖς, καὶ ἐπειτα ὅλαις αἱ οιπαὶ προσκεκλημέναι χαρίζουσαι τεμάχιον ὑφάσματος ἡ μανδήλιον. Ὁ παράνυμφος πρὸς ἐκάστην χαρίζουσαν ἀναφωνεῖ «καὶ σῆ νιοῦσ' τὸν χαρᾶν» (εἴθε ν' ἀξιωθῇς).

Τότε ἔρχεται ἡ σειρὰ τῶν ἀνδρῶν. Πρῶτος ἔρχεται ὁ πατὴρ τοῦ σπάζεται αὐτὸν καὶ ρίπτει νόμιμα τι ἐπὶ τοῦ στρώματος (10—08 γρόσ.). Τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ παράνυμφος, ἔπειτα οἱ πλησιέτεροι συγγενεῖς καὶ τέλος ἄλλοι χαρίζοντες ὅλοι νομίσματα (5—20 γρ.). Ὁ πουσὸν ὅλον παραδίδεται εἰς τὸν παράνυμφον, διπλανῶντα ἔκτοτε τῶν χρημάτων ἔχεινων μέχρι τοῦ τέλους τῆς στέψεως. Καθ' ταῦτα ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ

χρόνον γίνεται τις χάρισμας δι μουσικὸς ψέλλει μεθωδίκως ἴδιαίτερον πρὸς τοῦτο ἔχον, ἀλλοτε δὲ καὶ τὸ κατάλληλον τῇ περιστάσει ἀσμα «τὸ κυπαρές».

Αμέσως; μετὰ ταῦτα παρατίθεται εἰς διοῦς τόντορα προσκελλημένους τράπεζα, ἀφοῦ δὲ οὐκοιηθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ στομάχου ἔτοιμαζονται δλοι: διὸ τὸ ευφέπαυμα. Πυροβολισμοὶ πυκνοὶ ἀγγέλλουσι τὴν ἐκκίνησιν τοῦ γαμπτόλου, ἐνῷ αἱ πυρκνύφει τεταγμέναι εἰς γραμμὴν χαρεύουσι τὸν πρωτότυπον χορὸν μαντήλια καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ καθὼς καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον. Σταματῶσι τέλος πρὸ τῆς οἰκίας τῆς νύμρης· ἔκει περιμένουσι τοὺς παριστημένους. Εἰσέρχονται, καὶ οἱ μὲν οὐλοὶ καταλαμβάνουσι τὰς ἀνηκούσας θέσεις, δὲ νέγχμος γονυπετεῖ (συνήθεια ἀπαρχίαςτος) παρὰ τὴν ἐπίκιντα ταύτογράνως δὲ φέρουσι μικρὸν παχιδίον καὶ καθίζουσιν εἰς τὰ γόνατά του, σημεῖον ἀρεγονίχς. Διδεται καφές καὶ φακή, παρατίθεται τράπεζα καὶ χαρίζουσι τὸν νέγχμον οἱ συγγενεῖς τῆς κόρης. Μετὰ τὸ φργητὸν τὸ πλῆθος ἀποσύρεται ἐκ τῆς αἴθουσας καὶ προσέρχεται ἡ νύμφη κλαίουσα καὶ στένοισα, βασταζομένη ὑπὸ τῶν οἰκείων. 'Αλλ' ἂς ἵδωμεν τί ἐνέδοσκαν αὐτήν.

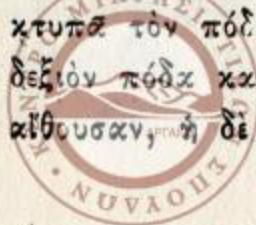
Ἐν πρώτοις χιτῶν τὸν ὄστον ἔρρχψαν ἐπὶ τὰ γυναικεῖς μονοστέφαροι, ἐπειτα τὰ λοιπὰ συνήθη ἐνδύματα ἀντεροῦν μεταξωτὴν καὶ τσόχαν μὲ σπαλέρι. Πισταμπύλ (ποδιά) δὲν ζώνουσιν αὐτὴν κατ' ἔκεινην τὴν ὥμεσαν. Ἐπὶ τῆς κεραλῆς αὐτῆς ἐτύλιξαν δύο μεταξωτὰ τσιλιμπάρια κιτρινόχροα ἐπὶ γεπτοῦ ξιλίνου δίκου διαμέτρου 0,10 μ. (φυτοὶ δὲν), ἐπ' αὐτῶν ἐκρέμασσαν στενὸν καὶ μακρὸν ὄφελμα κατεργόμενον ὅπισθεν μέχρι τῶν ποδῶν, τὴν κάγην, ἐνῷ αἱ πλεξίδες (ισάμιας) κείνται ἐκ τῶν νώτων πλεγμέναι καλλιτεγνικῶς εἰς ἐπτὰ ἡ δώδεκα, συνδεδεμένα ἡδὲ μετ' αὐτῶν κατέρχονται ὅπισθεν τὰ μαλλιοδέματα, ιμάντες πεπλεγμένοι εἰς εἶδος τσάμιας. Τέλος ἐκαλύφθη ὑπὸ δύο ἐπιχληνῶν τοσαρκουλίων. "Αλλοτε δλη αὐτὴ ἡ σκευὴ ἦτο ἀπαρχίητος, καὶ μάλιστα ἡ μὴ φέροντα κάγια, ὧνειδεῖτο ὡς καρασούσεα, τώρα δύως ἔξελιπον καὶ ἡ κάγια καὶ τὰ μαλλιοδέματα ἡ φυτοῖς ἀντικατεστάθη διὸ τῆς τάπλας ἐπαργύρου ἡ ἐπιγρύσου, τὴν τσούχαν ἀντικαθιστᾶ ἐνίστε τὸ κοντέο", τὰ δὲ τσιλιμπάρια δλονὲν ἐκτίπουσιν ἀσύγοντας τὴν κεφαλὴν ἐλευθεραν.

Οὕτω λοιπὸν ἐσταθμένη, κεκυρτωμένη καὶ δάχρυα πύρινα χέουσα προσέρχεται ἡ γύμφη· οἱ οἰκεῖοι κλαίουσι, ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς κρατοῦσα τὴν χεῖρα της πικραδίδει τῷ γαμβρῷ μετὰ λυγμῶν λέγουσα «ἐσὲν ἐδῶκα τὸν Θεόν, κι ἀτὲν ἐδῶκα ἐσὲν» τρίς. Ο γαμβρὸς ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τῆς πινθερᾶς διδων αὐτῇ νόμισμά τι (σούτ χακι) δηλ. τοῦ γάλακτος) καὶ κρατῶν τὴν νύμφην ἔξεργεται. «Ἀλλοτε ἡ νύμφη τῆς πατρικῆς οὐδοῦ ἐταμάτα, ἐστερέονε τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ κατωφλίου καὶ μόλις δια βασις ἥδυνκτο ὁ νέος νὰ τὴν ἔξαγαγῃ τοῦτο ὅμως ἔξελιπε νῦν. Ἐξέγονται. Η μουσικὴ ἀνακρούει τὸ ἔχπαστὸν (ἔξοδιον), ἡ νύμφη ἔξακολουθεῖ κλαίουσα, αἱ παραγύρσαι παρατάστονται πάλιν καὶ παῖςσιν τὰ μαντήλα. Πυροβολισμοὶ πυκνοὶ καὶ τραχυόδια θλιβερὰ συμπληροῦσι τὸ θέαμα. «Ἀλλοτε ἐτραγωδεῖτο τὸ ώρχειον ἄσμα.

«Μὴ κλαῖς, κόρη, μὴ κλαῖς, κόρη, κ. ἐφτάς κ' ἐμὲν καὶ κλαῖω» κατάλληλον νὰ συγκινήσῃ πεισσότερον τὴν νέαν εἶναι τὸ ἔξοχον ἀσμα

«Σήμερον μαῦρος οὐρανός, σήμερον μαύρον ἡμέρα» κτλ., ώριτμένον μόνον διὰ τὸν χορὸν τῶν μχντνλίων.

Ἐκκινοῦσι· καθ' ὁδὸν ὁ λαὸς θεάται καὶ πολιοὶ ρίπτουσι ματαζοῦχα (εἴδη ἀκενθῶν) ἐπὶ τῶν νεονύμφων) ἡ χύνουσι τὰν (όρρος τοῦ γάλακτος) ἐπὶ τῶν παρκνυφσῶν (καὶ τοῦτο ἔξελιπεν ἥδη) ἐνῷ οἱ περιστοιχοῦντες τοὺς νεονύμφους ἀκριβῶς ἐπιτηροῦσι νὰ μὴ διέρχεται τις διὰ μεσου αὐτῶν, διότι τότε δένονται καὶ δὲν τεκνοποιοῦν. Μετὰ τὴν στέψιν διὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως ἐπανέρχεται ὁ γαμοστόλος εἰς τὴν οἰκιαν τοῦ γαμβροῦ. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς θύρας ὑποδέχεται τὸ νεόνυμφον ζεῦγος ὁ πατέρας ἀσπάζεται αὐτούς, ἐνῷ ἡ νύμφη ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν πόδα του, κατόπιν ἡ μήτηρ κρατοῦσα ψωμιὸν ὀλόκληρον δι' οὐ ποιεῖ τὸ σημεῖον τοῦ στκυροῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης (ἄλλοτε τὸ ἔθραυεν ἐπ' αὐτῆς, ἡ νύμφη ἀσπάζεται τὴν χεῖρα καὶ τὸν πόδα της, ἐνῷ ἡ πενθερὴ τὴν γαρίζει ἐν κτῆμα, ὅπερ θὰ παραμένῃ ἀναπαλλοτρίωτον, ως ἀγελάδη, χάλκινην σκεῦος κτλ. Εἰς τινὰ μέρη φέρουσιν ἐπὶ τῆς οὐδοῦ μαγειρικὸν σκεῦος ὅπου ἡ νύμφη κτυπεῖ τὸν πόδα της. Τέλος εἰσέχονται τῆς νύμφης προτεινούσης τὸν δεξιὸν πόδα καὶ οἱ μὲν ἄλλοι προσκεκλημένοι μεταβούντος εἰς τὴν αἴθουσαν, ἡ δὲ νύμφη εἰς τὸ νυμφίον, ιδικίτερον ουάσιον ἡ γωνίαν

τινὰ τεῦ οίκου χειρωρισμένην διὸ κατηπετάσματος. Οἱ πολλοὶ τότε διασκορπίζονται, ἐπειδὴ ἐδῶ λήγει ἡ χροῦ.

Τότε γίνεται τὸ θύμημα, δηλ. ἐπτὸ μονιστέρων καὶ εἰς περιττὸς μετὰ τοῦ νεονίμφου ζεύγους ἀποτελοῦντα κύκλον χορεύουσι μετὰ λαμπάδων τὸ θύμημα, ἐνῷ ὁ ιερεὺς ἢ ἄλλος τῶν χορεύοντων φέρει τὸ φόρμα.

«Ἄρχεν δὲ τον εὐλόγησεν Κύριος ὁ Θεός μας καὶ λ., εἰς ὃ προστιθενται καὶ τινα ἐκ τοῦ φόρματος; «Σημερον μηδεὶς οὐρανὸς κτλ.

ώς Σύ μαν ἔν' ὁ νέγχυμνον καὶ μάλα μακρὴν ἡ νύφε κτλ.

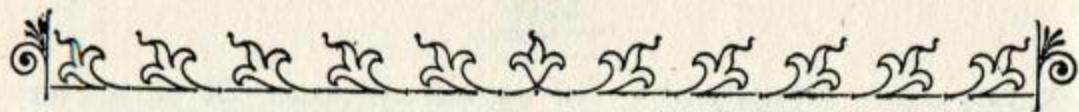
Τὸ φόρμα μετ' ἡροῦ τόνου λεγόμενον διαρκεῖ ἐπὶ ἡμίσεικη σχεδὸν ὥραν, τότε δὲ γίνεται τὸ ἀποκαμάρωμα(ἀποκαλυπτηρικ), καθ' ὃ ὁ ιερεὺς προσεργόμενός ἀναπηκώνει τὸν πέπλον καὶ ἔκτοτε ἡ νύφη ἀποκαλύπτει τὸ πρασωπον. Συγχρόνως δὲ οἱ συγγενεῖς παρασέργυονται γαρίζουσι τὴν νύμφην χρήματα ἢ διάροια ἐνδύματα. Καὶ ὁ λαός διασκοπίζεται.

Τὴν πρωίαν ἀναγκωρεῖν εἰς συνοδεύοντες τὴν νύμφην συγγενεῖς της, τὴν δὲ ἐπέρχην ἐκείνην μόλις ἐπιτρέπεται εἰς τὸν νέον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ νυμφίον ἐκεῖ συντρώγει μετὰ τῆς νύψης ἀπὸ τὸ τεγαμοιφάμι καὶ τὰ τεμάχια ἐκείνα τὰ πρόσκολλημένα εἰς τὰ ἀκρα τῶν κλαδίσκων.

Μετὰ τέσσαρος ἢ πέντε ἡμέρας ἡ νύμφη περιερχομένη τὰς οἰκίας τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τοῦ ἀνδρὸς της κατοικεῖ σε λεκάνην καὶ συνοδευομένη ὑπό τινος συγγενεῦς της κρητούσης πρόχαν, ἐνιπτε τοὺς πόδας τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν ἐνδύουσα συγχρόνως αὐτοὺς δοτάρια ὅσα ἔφερεν ως προΐκα. Η συνήθεια αὕτη πιθαρού ψήματα μάγον εἴς τινα μέρη σώζεται εἰσέτι. Τὴν ὄγδοην ἡμέραν γίνοντα τὰ λαλέματα, ἔρχονται δηλ. Ικανοὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ καὶ προσκαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν τῶν, φέρουσι δὲ συγχρόνως καὶ τὸ κιβώτιον τῆς προΐκος, Σύγκειται δὲ αὕτη ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς ἐνδυμασίας, 20—30 ζεύγη ὄρταρίων καὶ ἄλλα μάχας ἀξέτις πράγματα. Διὰ χρήματα οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γείνῃ, καίτοι ἡ νύμφη λαμβάνει τὸ ἀνάλογον μερίδιον ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ πατρός της.

Ο γκυρός ἐσέβετο τὸν πενθερὸν ως δεύτερον πατέρα, ἢ δὲ νύμφη ως εἶπομεν καὶ ἀνωτέρω ἐπὶ ἔτη δλόκληρος δὲν ώμιλει πρὸ τοῦ πενθεροῦ καὶ τῆς πενθερᾶς της, δηλ. ἐκράτει μάχ (μασοκρατῶ, μαχεμένως), τώρα δύως τὸ μάχ περιωρίσθη εἰς ὀλίγας μόνον ἡμέρας, καὶ τοῦτο, ἀν θέλη, ἡ νύμφη, (ἰδὲ καὶ «Ἐθν. Δρασις φύλ. 175 καὶ ἕτης).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΒΑΤΟΥΜ

Μιχαήλ Παρασκευόπολος	5	Παναγ. Γ. Ἀναστασιάδης	5
Φωκίων Μεταξάς:	20	Ἄδελφοί Φωστυρόπουλοι	2
Ἄδελφοί Καλαϊζέγλου	3	Ἀχιλεὺς Δημητριάδης	5
Φ. Στεφανίδης Ιωτήρης	20	Θεόδ. Παπαουλίδης	2
Η. Προκοπίδης	5	Δημήτριος Γαβριηλίδης	2
Έλιξ Παπαδόπουλος	5	Γ. Χαρούζουλος	2

Α Δ Υ Σ Σ Α

'Αστική Σχολή 'Αδύσσης;	10
'Ιερεὺς 'Αγαθόνικος Μωϋείδης;	
'Ιωάννης Γρ. Πουταχίδης	
'Ηλίας Κ. Μελανοφύδης	
Χαράλ. Γ. κερδεμελίδης	
Νικόλ. 'Ιγν. 'Ηλιαδης	
Σωτήριος Κ. Χαστίδης	
Σταύρος 'Ι. Χαλκείδης	
Χαραλαπίος 'Ι. Μεντεσίδης	
'Ιωαννης Γ. Μαπαϊωαννίδης	
Παναγ. Κοκκινίδης	

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΙΣ

'Ιωάννης 'Α. 'Αβραμίδης	
Γεώρ. Θ. Κανδηλάπτης (Κάνις)	
'Αλέξανδρος Γ. Πουταχίδης	
Δημ. Π. 'Αμαραντίδης	
Χ. Τσάις 'Ι. Μηλόπουλος	
Μηλ. Νικολαΐδης	

Θεόδ. Γ. Ξεριλένος	
Γεώργιος 'Ι. 'Αλεξ. νδρής	
'Ιωάννης 'Α. Χαλυβόπουλος	
'Ιωάννης Γρηγοριάδης	10

ΑΡΔΑΣΣΑ

'Άδελφοί Πουταχίδηι	
Δημ. Γεωργιάδης	
'Αγαθ. 'Αιθυγιάδης	
Χειστος Προκοπίδης	
'Αδελ. Προκοπίδη	
Παν. Εύτυχιδης	
'Αδελφ. 'Εξακουστίδου	
Ιερεὺς 'Ανθίμος Παπαδόπουλος	
'Αγαθ. 'Αβραμίδης διδ.	
Γρηγ. Κεφιτίδης διδ.	
Ναθ Ζωγραφίδης	

ΑΓΛΙΑΝΑ

Εεύγενει φρ. κ. Εύθ. Χαλυβοπούλου	
Π' Γεώργιος Λίστα δημοτικού διαλέκτου	

διδάσκαλος Αύλιαντς
Κυριακή Γ. Όρφωνίδου
διδασκαλίσσεις Αύλιαντς
Γεώρ. Σεργιάδης, φοιτητής
Θεοχάρης Π. Κυριακίδης
Νικόλ. Σ. Ξενόπουλος
Δημ. Α. Χαλιβ. πουλος
Εύθ. Ι. Χαλιβοπουλος
διδάσκαλος Σ. ρχπίσκιας
Κυριάκος Ανανιάδης
Ανανίας Ανανιάδης
Κωνσταν. Ηλετρίδης
Γεώρ. Μ. Παπαϊωαννίδης

ΠΛΑΤΑΝΑ

Εθγ. φρ. κ. Π. Σουλιάδου Ιατρού
Ιεροδ. Μιλτιάδης Κεστεκίδης
Ιωάνν. Νικηφορίδης
Ηρακλής Κυτρίδης
Κωνστ. Θ. Ματαξής
Χαραλ. Συπμυχήδης
Παρασκευής Γεωργιαδης
Σωτ. Παπαδόπουλος φαρμακοπ.
Χρήστος Γ, Μακρίδης
Παναγ. Γ. Σουλιάδης Ιατρός

ΤΣΟΛΟΧΑΙΝΑ

Πατρική φρ. Π'' Αν. Παπαδοπούλου
Πρωθιερ. Αναστ. Παπαδόπουλος
Σακελλάριος 2
Κυριακή πρεαμβέλη
Σταύρος Γαλανίδης
διευθυντής Σχολῆς Τσολοχαίνης
Ίοδάνης Παπαϊδηπουλος διδάσκ.
Γρ. Γρηγοριάδης

ΤΣΙΑΤΟΥΡΑ

Ηλ. Κ. Παστόπουλος διευθ. τῆς
ἐν Τσικτ. Ελλην. Σχολῆς
Σταύρος Μαλκυτσίδης

Άδελφοί Παρμαξουσίδου
Κωνστ. Ζαχούλης
Εύκλειδης Αύγεινός
Θεόδωρος Μικρόπουλος
Έπαχ. Π. Παχυλίδης Ελληνοδιδ.
Παναγής Παναγόπουλος
Δ. Τζυρμπάς
Παναγ. Δοξόπουλος
Άδελφοί Παπαχυλίδου

ΚΑΡΑΚΟΥΡΤ

Θεόδωρος Μελίδης 2

ΚΑΡΣ

Π'' Χαρί ωφ 5

ΣΟΧΟΥΜ

Παντελεήμων Παπαδόπουλος
διδάσκαλος Μιχαηλόβιας 10

ΚΡΙΜΣΚΑΓΙΑ

Νικόλαος Κολάσης 2
Γεώργιος Χριστοφορίδης 2
Πέτρος Χριστοροφίδης 1

ΥΑΛΤΑ

Εύγενει φρ. κ. Θεοδ. Παπαδοπούλου

Γεώργ. Θ. Λολίδης
Σέργιος Μ. Ιορδανίδης
Παύλος Θ. Λ. λίδης
Χρήστος Σ. Σολαχίδης
Στέφανος Σ. Μαντσαγίδης
Θεόδωρος Λ. Παπαδόπουλος 5
Δημ. Ε. Παπαδόπουλος

Φιλική φροντίδη κ. Δ. Παπαδοπούλου

Δημ. Ε. Παπαδόπουλος;

Φ. Ν. Τζορχανίδης

Χ. Δ. Κρισάκωρ

Παύλος Π. Παναγιώτιδης

'Αδ. Τορουνίδης

Εθγενεὶ φροντίδι κ. Σ. Χαλικίδου,
 Δαλιανὸς Λογίδης
 Ἰωάννης Παπαδόπουλος
 Κωνσταντίνος Λοΐδης
 Γ. Ε. Νεόφυτος. Χάτζας
 Κωνσταντίνος. Χρυμιώπουλος
 Γέωργης Χαρ. Παπαδόπουλος
 'Αλεξίς Η. Παυλίδης
 Θεόδωρος Ζ. Κωνσταντινίδης
 Ἰωάννης Ζ. Κουγιαλίδης
 Δημήτριος Α. Παπαδόπουλος
 Παναγιώτης Στ. Τοπαλίδης
 Ἰωάννης Φ. Γεωργιάδης
 Σπύριδων Ἐλευθ. Νεόφυτος
 Φιλικῆ φροντίδι κ. Γρ. Ἀβραμίδου.

Βασιλείος Π. Κοκκινίδης
 Ε. Χ. Ἀδελφοί Πετσακνίδου
 Γρηγόριος Χαστίδης
 Ἀνδρέας Α. Η'' Ἀθρούριδης
 Χρήστος Δ. Παπαδόπουλος
 Δόδωρος Π. Ναθαναγιάλιδης
 Στυλιανὸς Γ' Ἀθανασιάδης
 Κωνσταντίνος Φ. Γεωργιάδης
 Δεόδωρος Η. Ἀγκεπίδης
 Κωνσταντίνος Τζερκητής
 Ἀδελφοί Ἀθκνασιάδαι
 Ἀνχστάσιος Γ. Αχμίδης
 Θεόδωρος Ἀποστολίδης
 Ιακώλος Χ. Ραρχηλίδης
 Θεόφιλος Ἡ Γαντζίδης
 Χαράλαμπος Κ. Σναμίδης
 Κωνσταντίνος Μ. Γεωργιάδης
 Δημικής Ἡλιοῦ Σαραγγλονίδης
 Νικόλαος Χ. Νικολαΐδης
 Παναγιώτης Μ. Κιριάκη
 Σπυρίδων Γ. Πουταχίδης
 Ἡλίας Μ. Γεωργιάδης
 Παύλος Γ. Πιστανίδης

Χρήστος Δ. Ἀθανασιάδης
 Νικόλαος Ἡ. Χαλκείδης
 Ἀριστείδης Β. Κοταλές
 Νικόλαος Ἡ Πιστανίδης
 Γεώργιος Θ. Γρημιώτης πουλος
 Κωνσταντίνος Χ. Παπαδόπουλος
 Βαζίλειος Ι. Κελαΐδης
 Ἀδελφοί Θ. Π. Ἀτελιάδης
 Χρήστος Η. Ποογκείδης
 Ιακώλος Η. Ν. Παπαδόπουλος
 Θεόδωρος Μ. Πουταχίδης
 Φώτιος Σ. Κωνσταντινίδης
 Γρηγόριος Α. Ἀθρούριδης
 Παναγιώτης Α. Ἀμαραντίδης
 Ἀριστείδης Κ. Ἀδρεάδης
 Διονύσιος Μ. Μαρινάκης
 Ἰωαννης Κ. Γαντζίδης
 Γεώργιος Σιμεωνίδης
 Ἰωάννης Σ. Κιοσέ
 Κοσμας Γ. Μουταχίδης
 Χρυσόστομος Μ. Μωϋσίδης

Α Λ Ο Γ Ι Κ Α

Ηδγεν. φρ. κ. Κερδεμελή Κερδεμελίδης
 Ἐλευθερίος Κ. Πολυχρονίδης
 Βασ. Η. Μεντεΐδης
 Νικ. Ποιηυχρονίδης
 Ἀδελφοί Ψόνζφ
 Ἀδελφοί Λ. Μ. Βασιλειάδαι
 Ἰωάν. Σ. Β. Λαζαρίδης
 Γεώργ. Ν. Ἀποστολάκης
 Διονύσιος Μαρινάκης.

Φιλικῆ φροντίδι κ. Κυρ. Φωτιάδου

Μιχαήλ Κ. Χαραλαμπίδης
 Θεόδωρος Π. Σαμουλίδης
 Γεώργ. Παναγιώτου
 Παναγ. Γορουνίδης
 Μιμήκος Μιχαήλ
 Νικ. Ι. Φωτιάδης